

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně krajů ČR mezi lety 2000 a 2020

Diplomová práce

2022

Bc. Adam Kadlec

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Adam Kadlec**
Osobní číslo: **E200012**
Studijní program: **N0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Ekonomika veřejného sektoru**
Téma práce: **Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně krajů ČR mezi lety 2000 a 2020**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je posoudit na základě porovnání vývoje životní úrovně v krajích ČR od jejich vzniku v roce 2000 po současnost jejich silné a slabé stránky v této oblasti.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury a dalších pramenů.
- Stanovení cílů práce a hypotézy, volba metod.
- Kraje ČR jako součást veřejné správy.
- Kvalita života a její měření.
- Životní úroveň v regionech NUTS 3 ČR a hodnocení jejího vývoje.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Rozsah grafických prací: **-**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Fassmann, M. (2006). Vývoj a mezinárodní srovnání některých segmentů životní úrovně občanů ČR. Praha: Soudy.
- Hrabánková, M. (2011). Faktory regionálního rozvoje a jejich vliv na sociálně-ekonomický potenciál regionu. Brno: Akademické nakladatelství CERM.
- Meliciani, V. (2016). Regional Disparities in the Enlarged European Union. London: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Potůček, M. (2002). Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku. Praha: Gutenberg.
- Sen, A. (1986). The Standard of Living. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vaňurová, H., Mühlpachr, P. (2005). Kvalita života: teoretická a metodologická východiska. Brno: Masarykova univerzita.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Ivana Kraftová, CSc.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **1. září 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2022**

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

L.S.

doc. Ing. Jan Černožský, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Prohlašuji:

Práci s názvem **Vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně krajů mezi roky 2000 a 2020** jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 20. 4. 2022

Adam Kadlec

PODĚKOVÁNÍ:

Rád bych tímto poděkoval své vedoucí práce doc. Ing. Ivaně Kraftové, CSc. za její čas, odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Práce se zaměřuje na změnu vybraných ukazatelů životní úrovně v krajích ČR v období od jejich vzniku do roku 2020. Prostor je věnován teoretickému vymezení a metodám měření životní úrovně, vzniku krajů ČR a jejich fungování ve veřejné správě, včetně metod hodnocení životní úrovně na krajské úrovni. Práce nabízí srovnání krajů České republiky dle vybraných ukazatelů a oblastí, vstupujících do hodnocení životní úrovně, jejich změnu v čase a následně vyhodnocuje pozici jednotlivých krajů z hlediska životní úrovně. Výsledkem je identifikace změn krajských hodnot ukazatelů, včetně hodnocení silných a slabých stránek jednotlivých krajů ve vztahu k životní úrovni.

KLÍČOVÁ SLOVA

ukazatele životní úrovně, regionální politika, regionální disparity, mezikrajské srovnání

TITLE

Development of selected indicators of living standards in the Czech regions between 2000 and 2020

ANNOTATION

This thesis focuses on the change of selected indicators of living standards in the regions of the Czech Republic in the period from their emergence to 2020. Some space is devoted to theoretical definition and methods of measuring living standards, the emergence of Czech regions and their role in public administration and regional policy. The thesis offers a comparison of the regions of the Czech Republic according to selected indicators and areas entering into the evaluation of living standards, their change over time and then evaluates ranking of individual regions in terms of living standards. The result of this work is the identification of changes in indicators and regional values, including the evaluation of strong and weak sides of individual regions in relation to living standards.

KEYWORDS

indicators of living standards, regional policy, regional disparities, interregional comparison

OBSAH

SEZNAM TABULEK	8
SEZNAM OBRÁZKŮ	8
SEZNAM ZKRATEK	9
ÚVOD	10
1 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ A KVALITA ŽIVOTA	12
1.1 PŘÍSTUPY K HODNOCENÍ KVALITY ŽIVOTA	13
1.1.1 Subjektivní hodnocení kvality života	13
1.1.2 Objektivní hodnocení kvality života.....	14
2 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA A ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ.....	15
2.1 MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE.....	15
2.2 INDEX LIDSKÉHO ROZVOJE.....	17
2.2.1 Konstrukce indexu lidského rozvoje	19
2.3 INDEX LIDSKÉ CHUDOBY.....	20
2.3.1 Konstrukce indexu lidské chudoby.....	22
2.4 INDEX LEPŠÍHO ŽIVOTA.....	23
2.5 PŘÍKLADY DALŠÍCH INDEXŮ	25
3 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ NA REGIONÁLNÍ ÚROVNI	27
3.1 KRAJE JAKO SOUČÁST VEŘEJNÉ SPRÁVY	27
3.2 REGION – PRÁVNÍ A STATISTICKÉ VYMEZENÍ	29
3.3 REGIONÁLNÍ POLITIKA A ROZVOJ.....	32
3.3.1 Regionální disparity.....	34
3.4 VYBRANÉ METODY MĚŘENÍ REGIONÁLNÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ	37
3.4.1 Hodnocení kvality života dle Potůčka	37
3.4.2 Regionální index kvality života.....	38
3.4.3 Sledování kvality života v následujících letech.....	40
4 METODIKA HODNOCENÍ	42
4.1 VÝBĚR UKAZATELŮ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ	42
4.2 POPIS VYBRANÝCH UKAZATELŮ	43
4.2.1 Standardizace ukazatelů	47
5 KOMPARACE ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ KRAJŮ	51
5.1 KOMPARACE SLEDOVANÝCH OBLASTÍ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ V KRAJÍCH	51
5.2 CELKOVÁ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ KRAJŮ	59
5.3 SROVNÁNÍ MEZIKRAJSKÝCH DISPARIT UKAZATELŮ ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ V ČASE.....	65
ZÁVĚR	68
POUŽITÁ LITERATURA	71
SEZNAM PŘÍLOH	76

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Vymezení maximálních a minimálních hodnot pro výpočet HDI.....	19
Tabulka 2 – Rozdělení států dle hodnoty HDI	20
Tabulka 3 – Indikátory a vstupní proměnné BLI	23
Tabulka 4 – Členění regionů ČR dle NUTS.....	30
Tabulka 5 – Rozdělení NUTS 2 a NUTS 3 v ČR.....	31
Tabulka 6 – Struktura indexu kvality a udržitelnosti života ČR	37
Tabulka 7 – Struktura regionálního indexu kvality života	39
Tabulka 8 – Hodnoty regionálního indexu kvality života v krajích ČR (rok 2000).....	40
Tabulka 9 – Přehled vybraných ukazatelů životní úrovně	43
Tabulka 10 – Pořadí krajů na základě ekonomických ukazatelů.....	51
Tabulka 11 – Index růstu pozic krajů ČR za hodnocené ekonomické ukazatele	53
Tabulka 12 – Pořadí krajů na základě sociálních ukazatelů.....	54
Tabulka 13 – Index růstu pozic krajů ČR za hodnocené sociální ukazatele	55
Tabulka 14 – Pořadí krajů na základě environmentálních ukazatelů	56
Tabulka 15 – Index růstu krajů ČR za hodnocené environmentální ukazatele	58
Tabulka 16 – Pořadí krajů dle celkové standardizované hodnoty životní úrovně.....	59
Tabulka 17 – Silné a slabé stránky krajů z hlediska hodnocených ukazatelů životní úrovně..	60
Tabulka 18 – Hodnoty variačního koeficientu pro zvolené ukazatele krajů ČR.....	65

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Konstrukce indexu lidského rozvoje.....	18
Obrázek 2 – Hodnoty BLI pro Českou republiku 2021	24
Obrázek 3 – Regiony ČR se soustředěnou podporou státu	36
Obrázek 4 – Pozice krajů dle součtu standardizovaných hodnot za rok 2000 ve vztahu k průměru ČR	63
Obrázek 5 – Pozice krajů dle součtu standardizovaných hodnot za rok 2020 ve vztahu k průměru ČR	64

SEZNAM ZKRATEK

BLI	Better Life Index
CESES	Centrum pro sociální a ekonomické strategie
ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
HDI	Human Development Index
HDP	Hrubý domácí produkt
HPI	Happy Planet Index
IEF	Index of Economic Freedom
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
OSN	Organizace spojených národů
REZZO	Registr emisí a zdrojů znečištění ovzduší
UNDP	United Nations Development Programme
USA	Spojené státy americké
ÚSC	Územně samosprávný celek
VÚSC	Vyšší územně samosprávné celky
WHO	World Health Organisation

ÚVOD

Téma kvality života a jeho úrovně je v dnešní době diskutovaným pojmem napříč všemi společenskými rovinami. Odkazuje na všeobecné blaho společnosti i jednotlivce a politiky na regionální, národní i mezinárodní úrovni se přirozeně snaží o jeho zvyšování. Právě například nedávné události spojené s onemocněním covid-19 ukázaly, jak se může životní úroveň obyvatel ze dne na den výrazně změnit, a ukázaly, že životní standard, na který jsme byli zvyklí, nelze vnímat ani v tomto tisíciletí jako neotřesitelnou jistotu.

Cílem této práce je zachytit na základě vybraných ukazatelů životní úrovně krajů ČR od jejich vzniku po současnost změnu v jejich hodnotách a identifikovat silné a slabé ukazatele jednotlivých krajů, promítajících se do hodnot životní úrovně. Právě regionální úroveň by totiž měla, v ideálním případě, mít nejbližší k potřebám obyvatel a zajišťovat tak efektivní aplikaci své politiky, vedoucí ke zvýšení životní úrovně obyvatel daného regionu.

Za účelem dosažení hlavního cíle této práce jsou stanoveny následující dílčí cíle:

- zachytit teoretický pohled na životní úroveň a možnosti jejího měření na národní a regionální úrovni,
- přiblížit vznik a fungování krajů ČR jako součást veřejné správy,
- provést mezikrajské srovnání vývoje životní úrovně dle zvolených ukazatelů,
- zachytit vývoj disparit mezi kraji za sledované období.

Pro potřeby mezikrajského srovnání byl zvolen soubor ukazatelů, umožňujících zachytit a podílet se na sledování životní úrovně krajů. Na základě těchto ukazatelů lze ověřit následující hypotézy:

Hypotéza A: „Mezi sledovanými roky 2000 a 2020 došlo k významným změnám pořadí jednotlivých krajů z pohledu životní úrovně.“

Hypotéza B: „Během sledovaného období došlo ke snížení disparit mezi kraji.“

Zvolené ukazatele jsou v této práci pro lepší přehlednost a komparaci soustředěny do třech dílčích oblastí podle charakteru zvolených ukazatelů. Krajské hodnoty jsou komparovány v rámci těchto oblastí a následně vstupují rovným dílem do hodnocení celkové životní úrovně těchto krajů, což umožňuje identifikovat silné a slabé oblasti jednotlivých krajů, které přispívají

k růstu, případně poklesu životní úrovně těchto krajů. Pro potřeby výzkumné části je využito matematicko-statistických metod k hodnocení životní úrovně a disparit mezi kraji. Pro lepší vizualizaci získaných výsledků jsou také využity různé nástroje grafického zobrazení, především v podobě tabulek a obrázků.

Data a hodnoty ukazatelů jsou čerpány výhradně z dat Českého statistického úřadu, neboť poskytuje potřebné hodnoty ukazatelů sledovaných oblastí, a to právě na krajské úrovni.

Diplomová práce je zpracována s využitím odborné české i zahraniční literatury, strategických dokumentů regionálního rozvoje Evropské unie i České republiky, internetových zdrojů a dostupných článků, zabývajících se tématy regionálního rozvoje a měření životní úrovně.

1 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ A KVALITA ŽIVOTA

Pojem životní úroveň je v současné době častou součástí našeho slovníku a lze na něj nahlížet z různých úhlů pohledu. Subjektivně může být vnímán rozdílně, a proto jeho přesnou definici nelze nalézt ani v odborné literatuře. Neexistuje tak žádná obecně přijatá definice životní úrovně, která by přesně definovala věcný obsah v jednom souhrnném ukazateli či indikátoru, právě z důvodu její široké subjektivity. Záleží tak na autorech, například Macek (2008), definuje životní úroveň jako výsledek působení duchovních a materiálních hodnot uspokojujících potřeby obyvatel vzhledem k jejich příjmům a možnostem. Některá literatura nahlíží na životní úroveň z pohledu výhradně ekonomického, jiné prameny ji definují jako disciplínu socio-psychologickou nebo sociologickou.

Ekonomické vymezení životní úrovně vyjadřuje životní úroveň jako uzavřený systém v podobě dvou částí. První část je tvořena spotřebou hmotných statků a služeb, druhá pak ostatními společenskými a hmotnými podmínkami, které ovlivňují uspokojování nejrůznějších potřeb lidí. Spotřeba zaujímá v životní úrovni dominantní postavení, protože je hlavní formou kvantitativního uspokojování potřeb. (Sova, 1978)

Měření životní úrovně z ekonomického pohledu je tvořeno ukazateli, které jsou měřitelné a porovnatelné, jako je například důchod domácností, kupní síla, nezaměstnanost, volný čas nebo třeba náklady na veřejné služby a vzdělání. Tyto ukazatele mají dynamický vývoj a mění se s časem. I proto tak záleží na scénáři užití, etapách vývoje společnosti a oblastech světa, kde mohou mít tyto ukazatele životní úrovně rozdílný význam.

Ze sociologického pohledu je životní úroveň dle Tučka (2003), definována jako míra uspokojování materiálních a nemateriálních potřeb jednotlivce a společnosti, především prostřednictvím zboží a služeb. Lze zde sledovat porovnání uspokojení mezi skutečností a požadovaným ideálním stavem. Podle něj by měla životní úroveň zahrnovat kvalitu životního prostředí, výživy, zdravotní prevenci, úroveň a přístup ke vzdělání, zdravotní péči a řešit i ekonomickou nerovnost. Prostřednictvím dotazníků by se tak měla zjišťovat subjektivní míra uspokojení jednotlivých respondentů a tyto informace pak sloužit k doplnění a rozšíření objektivních statistických dat.

Vedle pojmu životní úroveň můžeme často narazit i na pojem kvalita života. Tato dvě označení k sobě mají velice blízko, ale nevyjadřují totéž. Stejně jako pro životní úroveň, existuje pro kvalitu života mnoho definic, ale ani jedna z nich není všeobecně přijata.

Podle Šimkové (2007) je kvalita života spíše záležitostí subjektivního hodnocení a vypovídá o životním stylu jednice, kde žije a jak se cítí. Často se můžeme setkat s pojmy, jako jsou „sociální blahobyt“ nebo „lidský rozvoj“, které jsou považovány za ekvivalent kvality života. S pojmem kvalita života se začalo pracovat již v 70. letech minulého století. Hlavním důvodem pro výzkum kvality života bylo rostoucí materiální bohatství nejvyspělejších zemí Evropy a USA a šíření konzumního způsobu života obyvatel těchto zemí. Sledován byl vztah rostoucího ekonomického blahobytu prostřednictvím HDP na jednotlivce a subjektivně vnímaným štěstím a pocitem z lepší životní úrovně. Ne nutně totiž rostoucí ekonomické indikátory jako HDP nebo rozvoj infrastruktury dělá život automaticky lepším. Spojení ekonomie a subjektivní kvality života bylo zprvu kritizováno, dnes je již ale obecně přijímáno.

Oproti tomu životní úroveň je měřitelná sociálními a ekonomickými ukazateli a bývá často spojena s výší příjmu a spotřebou, viz předchozí kapitola. V rámci zkoumání kvality života a životní úrovně dochází k hledání nejvýznamnějších indikátorů, sloužících k co nejpresnějšímu odhadu této míry.

1.1 Přístupy k hodnocení kvality života

Hodnocení kvality života se dělí na dva pohledy, subjektivní a objektivní, dle schopnosti měřitelnosti indikátorů.

1.1.1 Subjektivní hodnocení kvality života

Subjektivní přístup se orientuje na hodnocení pocíťované kvality života, tedy na pocity a prožívání jednotlivce a jeho vlastní hodnocení životní situace. Pracuje se s pojmy jako štěstí a spokojenost a pro vyjádření hodnot užívá tzv. měkké ukazatele prostřednictvím nejrůznějších dotazníkových šetření. Spokojenost se životem souvisí s osobními zájmy, cíli a očekávaními. Z různých výzkumů je patrné, že subjektivní hodnocení může dosahovat extrémních výkyvů a nemusí vždy odpovídat realitě. Na hodnocení mají významný vliv sociodemografické charakteristiky respondentů, jako je věk, dosažené vzdělání, životní zkušenosti, nejrůznější nároky na životní podmínky a celá řada dalších faktorů. Otázky týkající se subjektivního hodnocení často narážejí na neochotu nebo rozpaky respondentů.

Zároveň z hlediska kvantifikace a komparativnosti výsledků jsou tyto subjektivní výzkumy metodicky těžko kvantifikovatelné.

Například na úrovni Evropské unie je nejvýznamnějším průzkumem založeným na subjektivním hodnocení kvality života Eurobarometr, který je uskutečňován Evropskou komisí dvakrát ročně, zpravidla na jaře a na podzim. Pro tento průzkum jsou používány subjektivní přístupy jako vlastní hodnocení spokojenosti, rozhovory, shromažďování zkušeností respondentů a podobně (Eurobarometer, 2020).

Mezi další instituce, sledující subjektivní hodnocení kvality života patří například Světová zdravotnická organizace (World Health Organisation, 1997), která sleduje tyto body:

- fyzické zdraví / tělesná nepohoda
- psychický stav / prožívání / koncentrace
- sociální vztahy / sociální podpora
- prostředí / závislost na zdravotní péči / pracovní začlenění / úroveň mobility
- náboženství / osobní přesvědčení / spiritualita
- míra nezávislosti

1.1.2 Objektivní hodnocení kvality života

Jako objektivní kvalitu života lze označit konkrétní měřitelnou životní úroveň a životní podmínky, u kterých je obecná shoda v otázkách jejich měřitelnosti. Životní úroveň tak může být popisována úrovní materiálního bohatství či chudoby. To je kvantifikováno různými ukazateli, které umožňují určit stav a zprostředkovávat souhrnné informace o demografických, environmentálních nebo sociálních otázkách. Tyto ukazatele se mohou týkat jednotlivců, společenských skupin, nebo i celého obyvatelstva. Objektivní, a v tomto případě určitým způsobem měřitelná kvalita života je posuzována především podle ukazatelů ekonomické výkonnosti země, životního prostředí, indikátorů zdraví a nemoci, úrovně bydlení, bezpečí nebo osobní svobody. Existují ale i ukazatele a životní podmínky, které jsou těžko měřitelné, jako například míra korupce nebo fungování demokratických principů.

Díky rozmanitosti této problematiky a rozdílných přístupů k měření tak existuje velké množství indexů, využívajících rozdílné poměry subjektivních a objektivních ukazatelů ve snaze co nejlépe zachytit a změřit kvalitu života.

2 ZPŮSOBY MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA A ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ

Kvalita života a životní úroveň mohou být měřeny a kvantifikovány mnoha různými způsoby. V následující kapitole bude podrobněji popsáno několik z nich - ať už se jedná o čistě ekonomické ukazatele, nebo o různé indexy kvality života.

V posledních dekádách roste zájem o komplexní ukazatele, které by kvalitně ohodnotily životní úroveň. Vzniká tak tlak ze stran nadnárodních organizací a států na efektivní měřitelnost životní úrovně. Praktické užití měření kvality života nalezneme tak i v rámci Evropské unie, která analýzu a srovnání ekonomických a sociálních charakteristik jednotlivých členských zemí považuje za základní nástroj její konvergenční politiky. Zlepšování kvality života je mimo jiné zakotveno přímo jako jeden z dlouhodobých cílů EU v rámci udržitelného rozvoje. Dle Evropského hospodářského a sociálního výboru by vhodný ukazatel životní úrovně měl být srovnatelný s ekonomikami jednotlivých zemí, jednoduchý, srozumitelný veřejnosti a reagovat na politiku dané země (Statistical Office Of The European Communities, 2014).

Důraz je kladen i na transparentnost a přístupnost těchto ukazatelů široké veřejnosti. Tyto výsledky pak může využít i obyčejný občan a pomocí nich je schopen jednoduše srovnávat podmínky k žití daného regionu či země. Nemělo by se ale zapomínat, že tato data jsou určitým zjednodušením reality a může i zde docházet k opomenutí nejrůznějších aspektů. Zvyšující se zájem o sledování kvality života má také své nedostatky, například stále teoretickou nejednotnost samotného pojmu. Spolu s nadužíváním tohoto sledování pak může vzniknout ve společnosti i jakási nová norma nebo standard, říkající, jak má vypadat kvalitní život, což s sebou může přinášet i své odpůrce.

Zatím ale neexistuje shoda na jednom komplexním ukazateli. Každý ukazatel má svá pro a proti, a to je také důvod, proč v praxi nalezneme množství nejrůznějších ukazatelů.

2.1 Makroekonomické ukazatele

V případě ekonomického pohledu na měření kvality života se lze často setkat s kombinací tří makroekonomických ukazatelů, pomocí kterých lze měřit objektivní hodnoty kvality života. Svou podstatou jsou ale kritizovány pro svůj nedostatek subjektivnosti, jako je například sociální pohled nebo životní prostředí, proto se hledají cesty a kombinace, jak tyto ekonomické ukazatele v praxi propojit s ukazateli subjektivního charakteru.

Jedním z hlavních a nejčastěji užívaných ekonomických ukazatelů je hrubý domácí produkt (dále rovněž „HDP“). Je základním národohospodářským agregátem, pomocí kterého můžeme posuzovat výkonnost ekonomiky určité země. HDP pak představuje množství zboží a služeb, vyrobených na území určité země za určité období, zpravidla to bývá 1 kalendářní rok nebo 12 po sobě jdoucích měsíců. Je třeba pamatovat na to, že sleduje pouze nově vyrobené statky a služby v daném roce a nikoliv výrobu z předchozích let. Hrubý domácí produkt lze vypočítat třemi způsoby a metodami: produkční, výdajovou a důchodovou metodou.

Pro svou komparativnost je jedním z nejrozšířenějších ukazatelů pro mezinárodní srovnání společenského a hospodářského pokroku země. Ukazatel HDP využívá i Evropská unie v rámci maastrichtských kritérií jako jeden ze tří ukazatelů rozhodujících o přijetí země do Evropského společenství. I přesto se ale v moderní společnosti nedoporučuje jako ukazatel kvality života. Důvodem je, že HDP sleduje pouze spotřebu a produkci země, opomíjí tak proměnné jako je například délka života, gramotnost společnosti, náklady na životní prostředí spojené s vyšší produkcí nebo volný čas (zvýšením pracovní doby vzroste HDP, to ale neznamená, že se zvýšila životní úroveň). Ze své podstaty tak sleduje výkony daného území, nikoliv obyvatel. Příkladem toho mohou být například země třetího světa, sloužící pouze jako producenti a exportéři do jiných zemí. HDP v těchto státech zpravidla může dosahovat vysokých hodnot, průměrná kvalita života v těchto zemích ale nikoliv.

Vedle HDP se lze v praxi dále setkat i s ukazatelem nezaměstnanosti. Nezaměstnanost se vyjadřuje pomocí míry nezaměstnanosti, která vyjadřuje procentuální podíl nezaměstnaných osob na celkovém počtu ekonomicky aktivních obyvatel dané země. Za nezaměstnaného se označuje osoba, která nemá práci, ale pracovat může (je ekonomicky aktivní) a aktivně práci hledá. Míra nezaměstnanosti se zjišťuje hlášením na úřadech práce. V případě, že osoba ztratí zaměstnání a stane se nezaměstnanou, může docházet k poklesu jejího příjmu a tím se může zhoršit její životní situace a úroveň.

Podle příčin vzniku rozlišujeme 3 druhy nezaměstnanosti: frikční, strukturální a cyklickou. Frikční nezaměstnanost je taková, kdy člověk opustí svoje zaměstnání a nějakou dobu mu trvá, než si najde nové zaměstnání. Strukturální vzniká jako důsledek strukturálních změn v ekonomice, zpravidla například úpadkem některých odvětví v ekonomice. V ČR jsou to například obory sklářského nebo textilního průmyslu. Naopak odvětví informačních technologií a komunikací zažívají v posledních letech rozmach. Cyklická nezaměstnanost nastává v obdobích celkového hospodářského poklesu a zpravidla zasahuje většinu odvětví v ekonomice. V praxi se můžeme ještě setkat s nezaměstnaností sezónní, kde je poptávka po

práci závislá na jednotlivých obdobích v roce, například zaměstnání plavčíka nebo obsluha lyžařského střediska.

Nezaměstnanost je tak úzce spjata s ukazatelem HDP. V případě, že roste výkonnost a produkční schopnost ekonomiky, výrobní kapacity země nabírají nové pracovníky, lidé získávají práci a tím klesá nezaměstnanost. Spolu se zaměstnaností pak rostou nároky na vyšší mzdy a roste příjem domácností. Vyšší příjem se pak projeví ve vyšší spotřebě, nově získaným užitkem a mnohdy i lepší životní situací.

S vyšší spotřebou a mzdami souvisí i poslední makroekonomický ukazatel, inflace. Inflace označuje růst cenové hladiny v ekonomice (zvyšování cen) a má za následek snížení kupní síly peněz, protože za stejný obnos peněz lze koupit méně zboží a služeb. K měření velikosti inflace se nejčastěji používá tzv. index spotřebitelských cen, který sleduje vybraný koš spotřebních statků a služeb průměrné domácnosti. Na základě sledovaných změn indexů v tomto koši se pak stanovuje míra rostoucí nebo klesající inflace v zemi. Vysoká míra inflace v ekonomice s sebou přináší malou kupní sílu peněz a lidé si tak za své mzdy mohou pořídit méně statků a služeb, což se zpravidla projeví ve zhoršení životní úrovně. Extrémním případem inflace je hyperinflace, kdy dochází k nárůstu cen až o tisíce procent, není dlouhodobě udržitelná a zpravidla vede k úplnému rozpadu ekonomiky dané země. Opakem inflace je deflace.

2.2 Index lidského rozvoje

Od 80. let 20. století začíná část ekonomů upozorňovat na fakt, že ukazatele ekonomického charakteru nedokáží věrohodně zachytit kvalitu lidského života. Proto se ekonomové, zabývající se rozvojovou problematikou, začali soustřeďovat na tvorbu nových rozvojových ukazatelů. Nový ukazatel potřeboval ke svému prosazení záštitu renomované organizace, která by byla schopna zajistit ukazateli dostatečnou kredibilitu a legitimitu. Obě podmínky splnil až Index lidského rozvoje (dále rovněž „HDI“), vytvořený pod záštitou Rozvojového programu Organizace spojených národů (dále rovněž „UNDP“).

Představen světu byl v roce 1990 v Úvodní zprávě o lidském rozvoji OSN (UNDP, 1990) a za jeho vytvořením stojí převážně pákistánský ekonom Mahbub ul Haq a indický ekonom Amartya Sen¹.

---

¹ v roce 1998 získal Nobelovu cenu za ekonomii

Index lidského rozvoje vychází částečně z ukazatele HDP, doplněného o další ukazatele sledující sociální aspekty země a zaměřuje se tak na tři základní oblasti (UNDP, 2020a):

- dlouhý a zdravý život

Do této oblasti se řadí dostupnost zdravotnických zařízení a služeb, prevence mateřské a kojenecké úmrtnosti, přístup ke kvalitní stravě, pitné vodě, čistému životnímu prostředí nebo dostupnému bydlení.

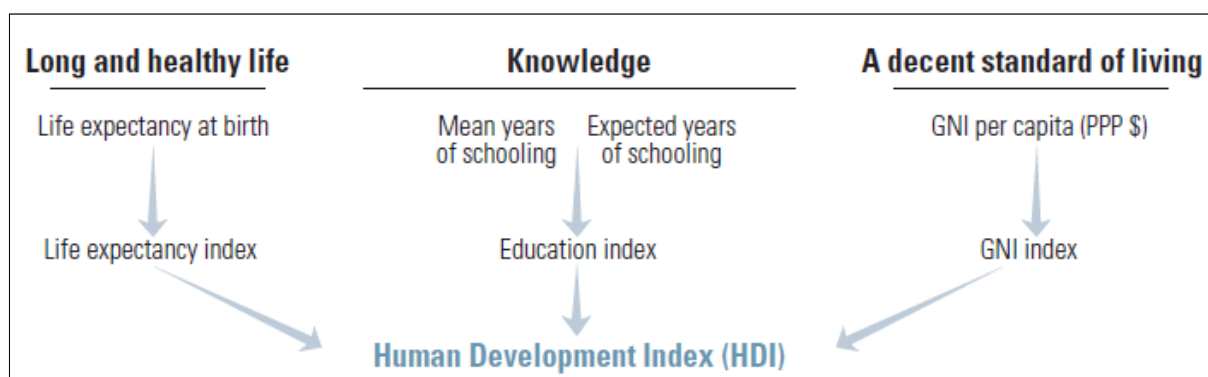
- přístup ke vzdělání (vzdělanost)

Tato oblast zahrnuje učení, získávání alespoň základní gramotnosti a rozšiřování možností a dostupnosti pokročilejšího vzdělání. Přístup k základnímu vzdělání je nejzákladnější a nejdůležitější cestou k osvojení znalostí. Dalšími důležitými cestami jsou i individuální hledání informací a také získávání informací z médií. Index vzdělání je tvořen dvěma indikátory.

- životní standard (podmínky pro život)

K dosažení přiměřeného životního standardu je považována úroveň dosaženého příjmu, pro kterou je stěžejní zvolený způsob obživy. Bere příjem jako základní, ale nikoli jediný aspekt lidského rozvoje. Lidé k sebeuspokojení potřebují využít i další možnosti, které příjem pomáhá rozšiřovat, ale i značně redukovat. Plnohodnotný lidský rozvoj ale přesahuje základní oblast – obživu. Existují i další velice důležité aspekty, kterými jsou: politická, ekonomická a sociální svoboda, sebeúcta, garance lidských práv nebo seberealizace. Proto je jedním z hlavních cílů politiky většiny zemí vytvořit prostředí, ve kterém budou neustále vznikat nové příležitosti, které se budou nadále rozvíjet.

Obrázek 1 – Konstrukce indexu lidského rozvoje

Zdroj: UNDP, (2020a)

Konstrukce tohoto indexu prošla v minulých letech určitým vývojem, ale jeho tři základní složky zůstaly stejné. Ukazatel životního standardu pracuje s hrubým národním příjmem na hlavu (do roku 2010 to byl hrubý domácí produkt na hlavu), přepočítaný na paritu kupní síly. Úroveň vzdělanosti sleduje průměrný počet let vzdělání (dosažené vzdělání do 25 let a porovnání dosaženého vzdělání s teoretickým odhadem doby trvání studia). Hovoří se ale o tom, že by měla být sledována spíše kvalita vzdělání, nikoliv jeho kvantita. Bohužel data o kvalitě nejsou ve většině zemí sledována. Zdravý život je v současnosti vyjádřen jako průměrná očekávaná délka života, protože tento demografický ukazatel v sobě nejlépe zahrnuje všechny pozitivní a negativní vlivy, které lidské zdraví ovlivňují. Nebere však v potaz například prodloužení života, které sice zvyšuje průměrnou délku, ale nemusí vždy znamenat zvyšování jeho kvality.

2.2.1 Konstrukce indexu lidského rozvoje

Prvním krokem při konstrukci HDI je určení jednotlivých dílčích indexů. Pro všechny tři oblasti jsou stanovena minima a maxima, která se časem mění, aby mohly být sledované oblasti převedeny na hodnoty 0 - 1. Tím je zajištěno, že indikátory vyjádřené původně v různých jednotkách mohou následně být brány jako bezrozměrné a na stejné úrovni. U vzdělání jsou vypočteny dva dílčí indexy, ze kterých je pak vypočten jejich aritmetický průměr (UNDP, 2020b).

Pro agregaci dílčích indexů se používá geometrický průměr, aby se předešlo zkreslení výsledků v případě extrémních hodnot. Výpočet dílčího indexu se provádí následovně:

$$I = \frac{\text{skutečná hodnota} - \text{minimální hodnota}}{\text{maximální hodnota} - \text{minimální hodnota}} \quad (1)$$

kde: I – dílčí index, skutečná hodnota – hodnota naměřená v daném roce,
min/max. hodnota - hodnota stanovená jako minimum/maximum pro daný rok

Tabulka 1 – Vymezení maximálních a minimálních hodnot pro výpočet HDI

Dimension	Indicator	Minimum	Maximum
Health	Life expectancy (years)	20	85
Education	Expected years of schooling (years)	0	18
	Mean years of schooling (years)	0	15
Standard of living	Gross national income per capita (2011 PPP \$)	100	75,000

Zdroj: převzato z UNDP, (2020a)

Výpočtem jsou tedy získány tři dílčí indexy: Index zdraví (Iz), Index vzdělání (Iv) a Index příjmu (Ip). Z těchto tří dílčích indexů je následně vypočítán HDI jako jejich geometrický průměr.

$$HDI = \sqrt[3]{Iz \times Iv \times Ip} \quad (2)$$

Index lidského rozvoje se pohybuje v rozmezí 0 až 1. Hodnoty blížíící se 1 jsou přiřazovány zemím s velmi vysokou úrovní lidského rozvoje. Ve Zprávě o lidském rozvoji (UNDP, 2020a) jsou státy řazeny do čtyř skupin dle dosaženého percentilu.

Tabulka 2 – Rozdělení států dle hodnoty HDI

Klasifikace stupně rozvoje	Hodnota HDI
velmi vysoký stupeň lidského rozvoje	0,800 a více
vysoký stupeň lidského rozvoje	0,700 - 0,799
střední stupeň lidského rozvoje	0,550 - 0,699
nízký stupeň lidského rozvoje	pod 0,550

Zdroj: vlastní zpracování dle UNDP, (2020a)

Na základě tohoto hodnocení se k roku 2020 Česká republika umístila s hodnotou HDI 0,900 na 27. pozici ze 188 sledovaných zemí světa (UNDP, 2020d). Již od začátku sestavování HDI je ČR pravidelnou součástí žebříčku sledovaných zemí, její postavení je stabilní a patří tak k zemím s velmi vysokou úrovní lidského rozvoje.

2.3 Index lidské chudoby

Index lidské chudoby (dále rovněž „HPI“) začala sledovat roku 1997 taktéž program UNDP a jeho záměrem bylo lépe zohlednit míru deprivace ve znevýhodněných zemích ve srovnání s HDI. V indexu lidské chudoby jsou zaznamenány faktory, jako jsou celkové životní podmínky, délka života a míra gramotnosti. Pomocí deprivace jako prostředku k zaznamenávání úrovně chudoby sestavuje index lidské chudoby údaje z rozvojových zemí, které označuje jako HPI-1, a ze vzorku zemí s vyššími příjmy na hlavu pak rozlišuje státy na

skupinu HPI-2, někde se lze setkat i s označením OECD countries.² Tyto dvě skupiny se od sebe liší skladbou a poměrem jednotlivých indikátorů pro výpočet HPI.

Při sestavování HPI se sleduje několik kategorií. Jednou z kategorií je pravděpodobnost dožití se 40 let pro rozvojové země nebo 60 let pro rozvinuté země. Druhá kategorie sleduje gramotnost a kolik lidí v populaci je bez přístupu ke vzdělávacím prostředkům nebo schopnostem učit se číst a psát. Třetí kategorií jsou životní podmínky, které se měří odlišně pro země HPI-1 a HPI-2. Rozvojové země se hodnotí dle přístupu k čisté vodě, elektřině, dostatečných zdravotnických služeb a procenta podvyživených dětí do 5 let věku. Nedostatečná životní úroveň není tak sledována pouze ve vztahu k příjmu (jako HDI), ale i jako přístup k základním statkům a službám.

V rámci UNDP se tyto ukazatele mohou změnit, protože chudoba postihuje skupiny lidí rozdílně a mnoha způsoby po celém světě. Zprávy dostupné online na webových stránkách UNDP (UNDP, 2020c) obvykle zahrnují samostatné proměnné s ohledem na životní standard v dané zemi. Snaha o kvantifikaci lidské chudoby může přinést lepší pochopení a možnosti jejího řešení, ať už prostřednictvím OSN nebo jiných organizací, využívajících tato data. Pomocí HPI tak může docházet k lepší alokaci zdrojů a identifikaci oblastí s největším rizikem chudoby. Ve stovce sledovaných rozvojových zemí zkoumaných pomocí HPI žije zhruba 1,5 miliardy obyvatel a dalších přibližně 900 milionů lidí žije na hranici chudoby.

---

² OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, kterou tvoří 37 rozvinutých států světa – ČR je členem od roku 1995

2.3.1 Konstrukce indexu lidské chudoby

Jak je zmíněno v předchozí subkapitole, výpočet HPI se mírně liší dle životní úrovně v dané zemi. Index lidské chudoby pro rozvojové země HPI-1 je počítán následovně:

$$\text{HPI-1} = \left[\frac{1}{3} (P_1^3 + P_2^3 + P_3^3) \right]^{\frac{1}{3}} \quad (3)$$

kde: P_1 představuje podíl lidí v populaci, u nichž se očekává, že se nedožijí 40 a více let věku v %

P_2 sleduje podíl negramotných dospělých lidí v populaci v %

P_3 představuje aritmetický průměr tří komponent:

podíl lidí nemajících přístup k čisté vodě v %

podíl lidí bez dostupných zdravotnických služeb v %

podvyživených dětí do 5 let věku v %

Výpočet indexu pro rozvinuté země se pak liší takto:

$$\text{HPI-2} = \left[\frac{1}{4} (P_1^4 + P_2^4 + P_3^4 + P_4^4) \right]^{\frac{1}{4}} \quad (4)$$

kde: P_1 představuje podíl lidí v populaci, u nichž se očekává, že se nedožijí 60 a více let věku, v %

P_2 podíl dospělých postrádajících funkční gramotnost v %³

P_3 podíl lidí žijících pod hranicí příjmové chudoby v %

P_4 míra dlouhodobé nezaměstnanosti (trvajících 12 a více měsíců) v %

Ukazatel HPI-1 analyzuje stav dětské podvýživy a možnosti přístupu k pitné vodě, HPI-2 oproti tomu sleduje vývoj dlouhodobé nezaměstnanosti a výši příjmů. Použití odlišných hodnotících ukazatelů k měření HPI poukazuje na to, jak relativní chudoba může být. Zajímavými výsledky může být srovnání hodnot HPI s hodnotami HDI ve vybraných zemích, kde vyšší úroveň dosaženého rozvoje (růst hrubého národního produktu – sledován v HDI), nemusí nutně znamenat snížení chudoby.

---

³ Taková schopnost, která umožňuje fungovat ve všech aspektech běžného života, zpravidla schopnost číst a psát. Její míra je dnes jedním z ukazatelů pro určení úrovně společnosti.

2.4 Index lepšího života

K výročí padesáti let svého působení představila Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj roku 2011 nový indikátor pro měření kvality života, tzv. Better Life Index (dále rovněž „BLI“). Měření probíhalo ve 37 členských a 2 nečlenských zemích OECD – Rusku a Brazílii. Cílem indexu je porovnat pomocí 11 indikátorů blahobyt a kvalitu života komplexnějším způsobem, než pouze sledováním ekonomické aktivity.

Pomocí těchto indikátorů OECD sestavuje žebříček zemí, které mají potenciál k tomu stát se lepšími. Co však odlišuje tento index od ostatních je to, že si každý uživatel může dle své libosti změnit váhy pro těchto 11 indikátorů a tím tedy více či méně změnit umístění zemí v žebříčku. Jinými slovy, jedná se o interaktivní ukazatel, který se nevyvíjí jen na základě hodnocení jednotlivých oblastí, ale i důležitosti, kterou jim uživatelé indexu přidělí. Lze sledovat, jaké průměrné váhy uživatelé ukládají jednotlivým indikátorům a co je pro ně více a méně důležité v oblastech jejich kvality života. Tyto indikátory shrnuje tabulka č. 3.

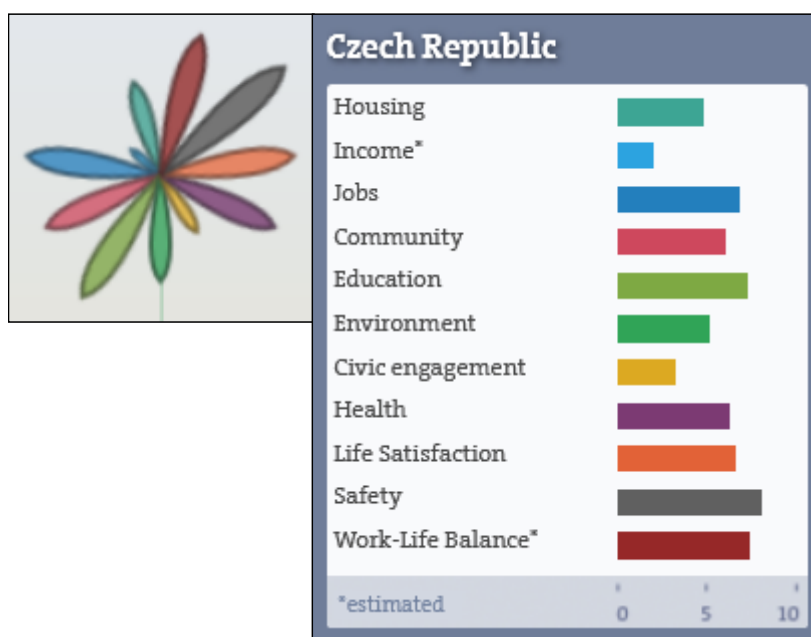
Tabulka 3 – Indikátory a vstupní proměnné BLI

Bydlení	Počet pokojů na osobu
	Náklady na bydlení
	Obydlí se základním vybavením (procento obyvatel se splachovací toaletou v domácnosti)
Příjem	Disponibilní příjem domácností
	Finanční majetek domácností
Zaměstnání	Míra zaměstnanosti
	Dlouhodobá míra nezaměstnanosti
	Příjmy ze zaměstnání
	Jistota zaměstnání (procento zaměstnanců s úvazkem kratším šesti měsíců)
Mezilidské vztahy	Kvalita vzájemné podpory (procento obyvatel, kteří se mají na koho obrátit v případě nouze)
Vzdělání	Dosažené vzdělání
	Délka vzdělávání
	Dovednosti studentů
Životní prostředí	Znečištění ovzduší
	Kvalita vody
Veřejná správa	Volební účast
	Transparentnost vlády při navrhování zákonů
Zdraví	Střední délka života
	Subjektivní zdravotní stav
Spokojenost se životem	Spokojenost se životem (průměr na škále od 0 do 10)
Osobní bezpečnost	Počet vražd
	Počet napadení
Rovnováha mezi prací a soukromým životem	Zaměstnanci s velmi dlouhou pracovní dobou (více než 50 hodin týdně)
	Volný čas

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD (2021)

Pro vizuální srovnání výsledků jednotlivých zemí byl navržen diagram, v němž je každá země zastoupena symbolem květiny, jejíž lístky představují získané skóre v dané oblasti. Lze tak porovnat na škále od 0 do 10, které oblasti jsou v zemi více rozvinuté a které naopak méně. Země lze seřadit i podle celkové hodnoty indexu a tato hodnota je reprezentována výškou květiny. Hodnoty pro ČR v roce 2021, za předpokladu stanovení stejných vah pro všechny ukazatele, je znázorněno na obrázku níže. Celkové umístění zemí pak lze nalézt na webových stránkách (OECD, 2021), kde si uživatel může vytvořit žebříček dle svých preferencí.

Obrázek 2 – Hodnoty BLI pro Českou republiku 2021

Zdroj: vlastní zpracování dle OECD (2021)

Index lepšího života tak napomáhá lépe zodpovědět otázku, co dělá obyvatele daných zemí šťastné s ohledem na odlišné preference napříč státy a může tak napomáhat k efektivnější alokaci zdrojů a změnám ve správných oblastech.

2.5 Příklady dalších indexů

Jedny z nejvyužívanějších a známějších přístupů k měření kvality života byly představeny v předchozí subkapitole. Vzhledem k nejednotnosti a velikému množství způsobů měření, lze uvést i příklady těch méně známých.

Index šťastné planety

Index šťastné planety byl vytvořen v roce 2006 organizací The New Economics Foundation. Happy Planet Index je ukazatelem kvality lidského života a sleduje, jak jsou státy schopny zajistit svým obyvatelům dlouhý, šťastný a přitom ekologicky udržitelný život. (Happy Planet Index, 2014).

Tento index má za cíl zohlednit aspekt udržitelnosti, vliv životního prostředí na dlouhý a šťastný život a poskytovat protiváhu tradičním ukazatelům životní úrovně, které dostatečně nezohledňují udržitelnost. Index roste, čím vyšší je délka života populace a zohledňuje, jak velkou environmentální stopu za sebou populace zanechává.

Tento index působí skutečně jako kontrast k tradičním ukazatelům, protože země dosahující nejlepších hodnot v tomto žebříčku patří z pohledu jiných indexů mezi země s nepříliš vysokou životní úrovní. Často je tak tento index kritizován, že přisuzuje příliš velkou váhu uhlíkové stopě a stavu životního prostředí, i přesto je ale zohledněn a využíván na mezinárodní úrovni. Posledního měření roku 2016 se zúčastnilo 140 zemí a již potřetí se na prvním místě umístila Costa Rica, následována Mexikem a Kolumbií. Naopak Lucembursko se díky své velikosti a ekologické stopě umístilo na téměř posledním místě tohoto žebříčku. Česká republika se umístila na 64. místě. Nadcházející aktualizace žebříčku se plánuje na 28. října 2021 (Happy Planet Index, 2021).

Mercer index

Společnost Mercer se zabývá poradenskou činností a působí jako konzultační instituce, která pomáhá svým klientům v oblastech zaměstnání, financí a investic do lidských zdrojů. Společnost má v současné době zhruba 20 tisíc zaměstnanců ve více než 43 zemích světa. (Mercer, 2021). Mercer každoročně začátkem listopadu vyhodnocuje kvalitu života ve městech po celém světě a sestavuje jejich žebříček. Tento průzkum je primárně určen pro mezinárodní společnosti, kterým poskytuje srovnání a pomáhá posuzovat vhodnou kompenzaci zaměstnancům při jejich přemístění do zahraničí. Primárně ale tento index podporuje

rozhodování v otázkách mobility zaměstnanců. Vybraná města jsou hodnocena na základě 10 kategorií, které hodnotí žití ve městech z pohledu ekonomického prostředí, vzdělání, kriminality, služeb, volnočasového zázemí a dalších.

V roce 2019 bylo v žebříčku celkem 231 měst a již desátým rokem drží prvenství Vídeň, následovaná Zürichem a Lucemburk pak dominuje jakožto nejbezpečnější město v žebříčku. Praha se umístila na 69. místě (Mercer, 2021). Vzhledem k pokračujícím změnám životních podmínek, ke kterým dochází na celém světě v důsledku pandemie covid-19, společnost Mercer v roce 2020 žebříček nezveřejnila.

Index ekonomické svobody

Index ekonomické svobody (Index of Economic Freedom, dále rovněž „IEF“) vznikl v roce 1995 pod záštitou americké společnosti Heritage Foundation, zabývající se výzkumem veřejné politiky v USA, a deníkem Wall Street Journal. Přístup indexu dle jeho autorů vychází z myšlenky, že jestliže jsou chráněny osobní svobody občanů, dochází k růstu sociální a ekonomické úrovně společnosti. IEF je tvořen z 5 jednotlivých indikátorů, které jsou hodnoceny na škále 0-100, kde s rostoucí průměrnou hodnotou roste daná ekonomická svoboda země (Heritage, 2019).

Těmito indikátory jsou:

- velikost vládních výdajů
- právní struktura státu a ochrana vlastnických práv
- přístup k nákupu komodit
- svoboda v obchodování s cizinci
- míra regulace úvěrů, práce a obchodu

Posledního měření se v roce 2022 se zúčastnilo 178 zemí. Dlouhodobě nejlepší výsledky ekonomické svobody má Singapur (skóre 84.4), Švýcarsko (84.2) a Irsko (82.0). Česká republika se umístila na 21. místě (skóre 74.4) před Rakouskem a její průměrné skóre se dlouhodobě drží nad evropským i světovým průměrem. Zajímavým úkazem v hodnocení roku 2021 je Hong Kong, který byl od samého počátku indexu vždy na prvním místě žebříčku. Pro rok 2021 ho ale společnost Heritage vyřadila ze seznamu a je brán jako součást Číny (127. pozice v žebříčku), s tím, že jeho hospodářské politiky jsou v konečném důsledku řízeny z Pekingu (Fortune, 2021).

3 ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ NA REGIONÁLNÍ ÚROVNI

Na kvalitu životní úrovně na regionální úrovni má vliv celá řada nejrůznějších faktorů. Před kapitolou týkající se přístupů k měření životní úrovně na regionální úrovni, je třeba definovat si základní pojmy a principy, které se týkají regionu a regionálních disparit.

3.1 Kraje jako součást veřejné správy

Na počátku devadesátých let se začalo diskutovat o reformě veřejné správy z důvodu nedostatečné decentralizace a ve snaze nalézt prostředníka mezi státní mocí a velkým počtem okresů. Tento úkol ležel na politických stranách tehdejší vlády, jejíž členové se s podobným úkolem dosud neseekali. Nemožnost nalézt shodu mezi politickými stranami souvisela s podporou, které se těšily strany moravistického hnutí a jimi navrhované členění podle historických zemí na Čechy, Moravu a Slezsko. Moravistické strany obhajovaly větší nezávislost regionů na Praze a na počátku 90. let byly jejich názory slyšet. Po odtržení Slovenska ale začala jejich podpora klesat. Ve volbách v roce 1996 nezískaly ani 1 % hlasů a nemohly tak vstoupit do poslanecké sněmovny, což výrazně změnilo vyjednávací situaci ve snaze dosáhnout shody ohledně nové podoby krajů (Baun, 2004).

Vyjednávání během dalšího roku ale nijak nepokročila. Důvodem bylo zejména rozdělení sil, většinu v poslanecké sněmovně měla totiž v období let 1992 - 1997 ODS, která s vytvořením vyšší úrovně regionální struktury nespěchala. ODS tehdejšího premiéra Václava Klause byla vůči výhodám plynoucím ze zavedení VÚSC velmi skeptická. Bylo to způsobeno upřednostňováním centralismu, který umožňoval podle ODS snadnější transformaci země. ODS také zastávala názor, že centralizovaná správa je efektivnější a obávala se, že vytváření vyšších územně samosprávných celků povede k nárůstu byrokracie a finančních nákladů s tím spojených. Pravděpodobně významnější roli v uvažování ODS hrála ale obava, že regionální politika omezí kontrolu velkých stran a ústředních vládních orgánů nad jednotlivými regiony. ODS nechtěla přijít o svoji vedoucí roli a v případě vzniku regionů by se centrální moc, tedy především ta její, rozdělila mezi více částí.

Mimo to se musela vyřešit krajská podoba, která by splňovala jeden z hlavních cílů České republiky nového tisíciletí, a to vstup do Evropské unie. Vstup do EU byl nevyhnutelnou samozřejmostí, a tak se řešila otázka, na kolik VÚSC republiku rozdělit. Pro čerpání prostředků v rámci strukturálních fondů EU je ale zapotřebí územních jednotek o velikosti alespoň 2,5 milionu obyvatel, na což by stačilo 4-5 regionů NUTS 2. Návrh budoucího členění krajů ale

hovořil o 14 krajích. Evropská komise v roce 1997 po přijetí zákona, týkajícího se budoucího vzniku 14 krajů (ČR, 1997), vytkla České republice nedostatečnou regionální a legislativní připravenost pro vstup do EU (Marek, 2007). Tento nepoměr mezi zamýšleným počtem krajů a počtem potřebným pro nomenklaturu Eurostatu a čerpání peněz z EU, se vyřešil zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje a vytvořením 8 regionů soudržnosti, splňující evropské podmínky NUTS 2, které tak fungují dodnes po boku 14 krajů.

K 1. lednu 2000 na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. (ČR, 1997) vzniklo 14 samosprávných krajů, jakožto vyšších územních samosprávných celků, které své kompetence získaly na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (ČR, 2000). Zákon zřizující nové kraje měl vstoupit v platnost již v lednu 2000, nicméně zpoždění ve schvalování legislativy o volbách a reformě státní správy způsobilo, že první volby do krajských samospráv proběhly až o 11 měsíců později, v listopadu 2000. Nové krajské územní celky tak začaly fungovat až od ledna následujícího roku. Kraje jsou podle tohoto zákona (ČR, 2000) územním společenstvím občanů, která mají právo na samosprávu. Vedle samostatné působnosti jsou kraje pověřeny vykonávat i správu státní, jako svou přenesenou působnost. Hlavním úkolem krajů je péče o všestranný rozvoj jejich území a o potřeby jejich občanů. Kraje mohou vlastnit majetek, mít vlastní příjmy vymezené zákonem a samostatně hospodařit podle vlastního rozpočtu za podmínek stanovených zákonem (ČR, 2000).

Kraje touto cestou získaly kompetence v celkem devíti oborech správy: školství, kultuře, sociálním zabezpečení, stavebním řízení, územním plánování a regionálním rozvoji, zdravotnictví, vnitru, zemědělství, myslivosti, rybářství a vodním hospodářství, dopravě a životním prostředí (Hledíková, 2005). Kompetence krajů byly ale zpočátku v některých oblastech nicotné a rozdělení pravomocí mezi národní, krajskou, obecní a do roku 2002 i okresní úroveň správy bylo do značné míry nejasné. Tento problém se podařilo vyřešit druhou etapou reformy veřejné správy, kdy 31. prosince 2002 došlo ke zrušení okresních úřadů. Kompetence okresních úřadů tak přešly na obce, z části na kraje, případně jiné orgány státní správy. V současné době se Česká republika nachází ve třetí etapě reformy, která má za cíl modernizaci a zefektivnění fungování současné veřejné správy.

V roce 2000 tedy vzniklo 14 nových krajů, v hrubých rysech odpovídající podobě krajského členění z let 1948–1960. Specifický, čtrnáctý kraj tvoří území hlavního města Prahy, které v předchozím členění bylo součástí kraje Středočeského. Pro svou velikost, specifickou i budoucí možnost čerpání prostředků EU byla Praha prohlášena za samostatný kraj. Od

sídelních měst krajských úřadů se odvodily názvy nových krajů (s výjimkou Středočeského kraje).

V roce 2001 došlo k úpravě názvu čtyř krajů. Brněnský kraj se přejmenoval na (staro)nový název Jihomoravský kraj, Budějovický kraj byl nahrazen Jihočeským krajem a Ostravský kraj se stal Moravskoslezským. Původně Jihlavský kraj se přejmenoval na Vysočinu a od roku 2011 pak na Kraj Vysočina.

K významnějším změnám v hranicích krajů došlo zákonem číslo 387/2004 Sb. (ČR, 2004), kdy na žádost obcí došlo v roce 2005 k přesunu 25 obcí (s cca 7 tis. obyvateli) z Kraje Vysočina do Jihomoravského kraje a tří obcí (s cca 4,3 tis. obyvateli) z Moravskoslezského kraje do Olomouckého kraje (Honner, 2020). Ke změnám hranic krajů došlo ještě v roce 2016 a souvisely se zrušením vojenského újezdu Brdy a změnou velikosti zbylých stávajících újezdů. Nejaktuálnějším zásahem do územně správního členění je zákon 51/2020 Sb. (ČR, 2020), který vešel v platnost 1. ledna 2021 a ruší zastaralý předpis z roku 1960. Ze zákona se tak odstraní ještě staré členění, které dnes nemá z hlediska veřejné správy již žádné využití a opodstatnění. Zákon (ČR, 2020) dále řeší zbývající neskladebnost územně správních jednotek, tedy rozdílné začlenění 33 obcí mezi obce s rozšířenou působností a okresy. Tu zapříčinila právě existence dvou rozdílných systémů územně správního členění státu. Přijetím zákona (ČR, 2020) dochází k zajištění vzájemné skladebnosti, a tím dokončení sjednocení systému územně správního členění státu a celkovému završení reformy z let 1997 až 2003.

3.2 Region – právní a statistické vymezení

Regiony mají svou identitu, kterou tvoří specifické rysy, jako je například krajina (pohoří, lesy, rybníky), podnebí (suché, mírné, s častými vodními srážkami), jazyk (například rozdílné jazyky na území Španělska, Belgie, státech Balkánského poloostrova), či společná historie. Můžeme se setkat i s regiony, které jsou vymezeny na základě spádovosti oblasti z hlediska dojíždění za prací a vzděláním nebo uměle vymezenými hranicemi regionu za účelem vytvoření velikostně porovnatelných celků (Pavlík, 2019).

Proces vymezení regionů se označuje jako regionalizace. Regionalizaci je možné vnímat jako proces rozčlenění územních jednotek na základě určitých znaků a oddělování od území, které tyto znaky postrádají. Jde tedy o proces, při kterém je velké území rozčleněno na dílčí, zpravidla menší celky. Lze tak říci, že region je území, které se z hlediska stanovených kritérií,

znaků nebo sledovaných vztahů odlišuje od svého okolí. K jejich vymezení se používá mnoho metod, jejichž volba závisí na požadovaném účelu vymezení a na sledovaných kritériích.

Vymezení pojmu region je v České republice zakotveno v § 2 zákona o podpoře regionálního rozvoje (ČR, 2000). Dle tohoto zákona je za region označován územní celek s administrativně vymezenými hranicemi, který často slouží jako správní jednotka nižší úrovně, než je úroveň národního státu. Zákon vymezuje tyto regiony na základě administrativních hranic krajů, okresů nebo správních obvodů obcí na základě jejich velikosti.

Pro potřeby národního, mezinárodního a statistického srovnání je důležité zmínit především „Klasifikaci územních statistických jednotek“ (anglicky Nomenclature of Units for Territorial Statistics), kterou známe především pod zkratkou NUTS. Tento systém klasifikace byl zaveden Evropskou unií, přesněji Eurostatem, v 80. letech minulého století jako nástroj pro porovnávání a analýzu ekonomických ukazatelů, statistické monitorování, přípravu, realizaci a hodnocení regionální politiky členských zemí EU.

Evropská unie tak vymezuje šest úrovní regionů NUTS, které jsou rozděleny dle počtu obyvatel a tak, aby každá úroveň NUTS odpovídala ostatním územním jednotkám podobné velikosti. Na území České republiky jsou regiony dle NUTS členěny takto:

Tabulka 4 – Členění regionů ČR dle NUTS

statistická jednotka		počet v ČR (CZ-NUTS)
zkratka	český ekvivalent	
NUTS 0	stát	1
NUTS 1	území (ČR)	1
NUTS 2	regiony (soudržnosti)	8
NUTS 3	kraje	14
LAU 1 (dříve NUTS 4)	okresy	76 + Praha
LAU 2 (dříve NUTS 5)	obce	6253

Zdroj: vlastní zpracování dle Evropská komise (2020a)

Dle výše uvedené tabulky č. 4 může vyvstat otázka, proč jsou hodnoty NUTS 0 a NUTS 1 stejné. V tomto případě spadá Česká republika do obou klasifikací díky své malé velikosti a splňuje tak kritéria obou skupin - NUTS 0 odpovídají úrovni států a regiony NUTS 1 úrovni

zemí. Například v Německu se tak NUTS 0 rovná celému území Německa a NUTS 1 pak jednotlivým spolkovým zemím.

V případě NUTS 2 hovoříme o tzv. regionech soudržnosti, sdružující kraje do většího regionu (územní jednotky bez vlastní správy, uměle vytvořené pro potřeby systému NUTS). Tyto regiony bylo potřeba vytvořit po vstupu do EU, protože do těchto regionů převážně směřují prostředky z evropských strukturálních a investičních fondů a v případě subvencí z EU tak nerozhoduje ekonomická úroveň státu, nýbrž úroveň konkrétního NUTS 2 (Evropská komise, 2020b). V ČR tak vzniklo 8 těchto regionů. Praha, Střední Čechy (Středočeský kraj) a Moravskoslezsko (Moravskoslezský kraj) tvoří NUTS 2 samostatně, a to z důvodu významných charakteristik, odlišujících tyto kraje od ostatních. Úrovni NUTS 3 pak odpovídá 14 krajů ČR. Pro lepší představu příslušnosti krajů do NUTS 2 - viz tabulka č. 5.

Tabulka 5 – Rozdělení NUTS 2 a NUTS 3 v ČR

NUTS 2		NUTS 3	
region soudržnosti	kód	kraj	kód
Praha	CZ01	Hl. m. Praha	CZ010
Střední Čechy	CZ02	Středočeský	CZ020
Jihozápad	CZ03	Jihočeský	CZ031
		Plzeňský	CZ032
Severozápad	CZ04	Karlovarský	CZ041
		Ústecký	CZ042
Severovýchod	CZ05	Liberecký	CZ051
		Královéhradecký	CZ052
		Pardubický	CZ053
Jihovýchod	CZ06	Vysočina	CZ063
		Jihomoravský	CZ064
Střední Morava	CZ07	Olomoucký	CZ071
		Zlínský	CZ072
Moravskoslezsko	CZ08	Moravskoslezský	CZ080

Zdroj: vlastní zpracování dle Evropská komise (2020a)

V roce 2008 Eurostat vytvořil nový systém pro sledování statistických údajů na lokální úrovni, který tvoří místní samosprávné jednotky (anglicky Local Administrative Units), zkráceně LAU. Původní označení pro okresy (NUTS 4) a obce (NUTS 5) tím bylo převedeno na nové označení LAU 1 (okresy) a LAU 2 (obce).

V prostředí České republiky je základním východiskem pro regionální politiku článek 99 Ústavy ČR (ČR, 1993), který poskytuje právní základ pro existenci obcí a vyšších územních samosprávných celků. Právní zakotvení o vytvoření vyšších územních samosprávných celků poskytuje Ústavní zákon (ČR, 1997), který dal vzniknout 14 krajům s účinností od 1. 1. 2000 a kraje se tak staly důležitým územním prvkem samosprávy mezi lokální a centrální úrovní (Kahoun, 2007). Určitou nevýhodu lze sledovat v nerovnoměrnosti lidnatosti a rozloze jednotlivých krajů.⁴

3.3 Regionální politika a rozvoj

Rozvoj regionů byl ve druhé polovině 20. století často sledován jen z hospodářského hlediska. Problematika komplexnějšího rozvoje regionů, jak ji známe dnes, byla značně ovlivněna procesem transformace a vývojem na našem území na počátku 90. let 20. století. Vlivem společenských a hospodářských změn země se tak určité regiony mezi sebou začaly více či méně odlišovat. V největší míře se pak této problematice dostalo pozornosti po vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, která si klade za cíl realizaci moderně pojaté regionální politiky s důrazem na snižování regionálních rozdílů.

Regionální rozvoj obecně zahrnuje sociální a ekonomické procesy, které probíhají v prostředí regionu a které by měly využívat, ale také respektovat možnosti, zvláštnosti a předpoklady daného regionu (Blažek, 2011). Podle praktického chápání je regionálním rozvojem myšleno cílené využívání i zvyšování potenciálu regionu. To vzniká v důsledku prostorového zabezpečení co nejpříznivějších podmínek socioekonomických aktivit a přírodních zdrojů. Zvyšování a cílené využívání se projevuje lepší konkurenceschopností soukromého sektoru, vyšší životní úrovní, lepším životním prostředím a jinými jevy. Existují ukazatele, kterými lze hodnotit potenciál regionu. Mezi tyto ukazatele lze zařadit HDP, velikost mezd, vzdělanost nebo například dopravní infrastrukturu. Potenciál v oblasti fyzické geografie lze hodnotit množstvím nerostných surovin, stavem ovzduší, půdy nebo vody.

Samotné teorie regionálního rozvoje představují systém mechanismů, faktorů a souvislostí regionálního rozvoje. Teorie regionálního rozvoje tak mají nejen poznávací význam, ale jsou důležité i pro praktický účel, protože bývají základem pro tvorbu regionálních politik a rozvojových strategií na úrovni regionů, mikroregionů, měst i obcí (Blažek, 2011).

---

⁴ Rozdíl mezi největším a nejmenším krajem se liší v rozloze 3,3 krát a v lidnatosti 4,1 krát, opomeneme-li Prahu.

V prostředí České republiky jsou otázky regionální politiky v gesci Ministerstva pro místní rozvoj, které zpracovává Strategii regionálního rozvoje České republiky. Tyto strategie bývají zaměřeny na určitý časový úsek, ve kterém se uplatňují. Jejich úkolem je zajistit provázanost národní regionální politiky s vizemi a regionální politikou Evropské unie, spolu s dalšími rozvojovými strategiemi jiných odvětví, která zasahují a mají vliv na rozvoj daného regionu.

Hlavním cílem regionální politiky Evropské unie, známé také jako politika soudržnosti, je řešit územní, sociální a ekonomickou nerovnováhu, která existuje mezi různými regiony EU. Regionální politika se vztahuje na všechny regiony a města Evropské unie a pomáhá podporovat vytváření pracovních míst, konkurenceschopnost podniků, hospodářský růst, udržitelný rozvoj, to vše ve snaze zvýšit kvalitu života. K dosažení těchto cílů a řešení různých rozvojových potřeb ve všech regionech EU tak bylo vyčleněno v období 2014-2020 téměř 352 miliard eur, což představuje zhruba jednu třetinu celkového rozpočtu EU pro období 2014 - 2020. (Evropská komise, 2019).

Důležitou roli v realizaci regionální politiky v ČR hrají kraje. Pohled krajských samospráv na vlastní území je důležitý pro správné zacílení nástrojů regionální politiky. Kraje jsou schopny ve svém územním obvodu lépe identifikovat a usměrnit nástroje regionální politiky do regionů, které to potřebují. Kraje tak vytvářejí strategické dokumenty zaměřené na řízení a koordinaci regionálního rozvoje uvnitř kraje, ale i na soulad s národními a evropskými vizemi, jakým směrem by se měla regionální politika ubírat. Pokud jde o metodickou konstrukci těchto dokumentů, zpravidla mají podobnou strukturu, začínající analýzou kraje a popisem faktografie o kraji. Následuje vytyčení silných a slabých stránek kraje a vizí, kam by se měl daný kraj ubírat. Tyto vize ale občas bývají vágně formulované a nesehrávají pak aktivní úlohu při samotné realizaci strategie. Prakticky tak mohou tyto krajské rozvojové dokumenty sloužit především jako základ k vymezení problémové oblasti kraje, na základě kterého lze realizovat některý z regionálních operačních programů iniciovaných Evropskou unií, než pro konkrétní přístupy k řešení případné problematiky uvnitř kraje (Příkryl, 2014).

Významný vliv této politiky se mimo jiné projevuje z hlediska vzájemné spolupráce a vazeb mezi jednotlivými kraji. Z řízených rozhovorů vyplynulo, že taková spolupráce probíhá ve většině případů převážně mezi těmi kraji, které tvoří společně NUTS 2 (Příkryl, 2014), případně spolupracují v rámci jiného evropského programu (například přeshraniční program Interreg). Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU tak působí jako výrazný stimulátor mezikrajské spolupráce.

3.3.1 Regionální disparity

Pojem regionální disparita vznikl kombinací dvou pojmů - region, kterému se věnuje předchozí kapitola, a disparita. Slovo disparita pochází z latinského *disparitas*, znamenající rozdílný nebo rozdělený. Regionální disparity jsou velmi rozsáhlým a v současné době diskutovaným tématem, avšak dosud neexistuje ucelená definice tohoto pojmu. Podle Hučky (2010, str. 8), „*disparitou rozumíme rozdílnost či nerovnost, jejíž identifikace a srovnání má nějaký smysl (sociální, ekonomický, politický apod.)*“. Regionální disparity lze vnímat jako „*rozdílnost či nepoměr různých jevů a procesů, které mají jednoznačné územní umístění*“ (ibidem). Na řešení problematiky regionálních disparit je kladen velký důraz, a to díky stále přítomným rozdílům mezi regiony na úrovni Evropské unie, ale i na úrovni jejích jednotlivých států. Tyto disparity jsou často vnímány ve smyslu nežádoucího jevu, tj. jako problém. Na druhou stranu ale mohou být definovány i jako pozitivní jev, tj. ve smyslu silných stránek daného regionu a vnímat je jako příležitosti, kterými lze podpořit rozvoj daného regionu.

Regionální rozvoj je přirozeně nerovnoměrný, čímž dochází ke vzniku těchto disparit, které pak dávají smysl ke vzniku regionálních politik, klíčových v řešení otázek těchto rozdílů.

Disparity hrají významnou roli na rozvoj regionu. Výhodiskem zkoumání disparit je identifikace jejich charakteristik a zkoumání sfér, které ovlivňují. Obecně neexistuje ucelený soubor charakteristik, podle kterých lze disparity hodnotit, a autoři je volí dle konkrétních potřeb. Základním rozdělením regionálních disparit, se kterým se lze setkat, je rozdělení na vnitřní a vnější. Vnitřními příčinami můžeme označit odlišné dispozice obyvatel, jejich vzdělání nebo morálku. Těmito příčinami se ale teorie regionálního rozvoje příliš nezabývají. Větší pozornost je věnována příčinám vnějším, do kterých patří ekonomické, sociální, politické a přírodní faktory, které obyvatelstvo víceméně nemůže ovlivnit (Hučka M., Kutscherauer A., 2010). Konkrétněji lze například mluvit o nedostatečné mobilitě kapitálu a pracovních sil, demografické situaci, ekonomické struktuře regionu nebo přírodních podmínkách, které zahrnují polohu regionu a s ní spojenou dopravní dostupnost, kvalitu půdy, či vybavenost přírodními zdroji.

Příčinou nedostatečné mobility pracovních sil může být pomalá reakce pracujících na změny ve mzdách, kdy pracující nereagují okamžitě na rozdíly ve svých příjmech. Společně s emočními vazbami k určitému regionu tak logicky vzniká i neochota stěhovat se. V ekonomické struktuře zásadně záleží na odvětvích, která mají dominantní postavení v kraji. Pokud je region orientován na odvětví v recesi, regionální disparity v ekonomické, ale i sociální oblasti se mohou snadno prohlubovat. V českém prostředí lze jako příklad uvést sklářský

a textilní průmysl severních Čech nebo těžké strojírenství a hutnictví v Moravskoslezském kraji. Nesnadná adaptace obyvatelstva a ekonomického sektoru na jiná odvětví s větším rozvojovým potenciálem způsobuje, že region stagnuje a prohlubují se tak disparity mezi regiony.

Přírozené disparity regionů bezpochyby také formují přírodní podmínky. Svou roli hraje například periferní poloha regionu a s ní spojená dopravní dostupnost a vzdálenost od regionálního centra a ekonomických aktivit. Zásadní je v této oblasti také demografická situace, spádovost krajských měst, vzdálenost k sousedním regionům nebo turismus. To vše se promítá do celkové atraktivity regionu. Pokud je region dostatečně atraktivní, může přilákat zahraniční investory nebo nové obyvatele z jiných regionů. Blízkost k nějakému pólu rozvoje nebo vyspělému regionu přináší řadu výhod, včetně dopravní nebo technické infrastruktury a může tak oslovit a přivést nové investory, kteří jsou schopni vytvořit nové pracovní příležitosti.

Lze se setkat s názory, že existence nerovností mezi regiony je žádoucí až nezbytná, neboť může působit jako podnět ke společenskému rozvoji a motivaci regionů zlepšit své postavení (Pavlík a kol., 2016). Dosáhnou-li však disparity určité hranice a stanou se příliš výraznými, přestávají působit stimulačně, což může mít za následek závažné ekonomické, sociální a politické důsledky. Na národní i evropské úrovni jsou tak regionální disparity považovány spíše za negativní jev, se kterým je třeba bojovat a snižovat jej. Velké rozdíly v socioekonomických oblastech regionu mohou vyústit až v sociální nepokoje či politické konflikty. Konkrétní způsob, jak velikost meziregionálních rozdílů snížit, či změnit a snažit se tak zabránit případným nežádoucím situacím, je aplikace regionální politiky.

Pro účelnou aplikaci regionální politiky na národní úrovni bylo vymezeno na základě Strategie regionálního rozvoje pro ČR 2021+ (MMR ČR, 2019) několik regionů se soustředěnou podporou státu. Tato podpora představuje vyšší finanční podporu obcí a měst v těchto regionech ve snaze podpořit intervence směřující k narovnání disparit těchto vybraných regionů. Tyto regiony se dle charakteru svého zaostávání dělí podle Dočkala (2004) na:

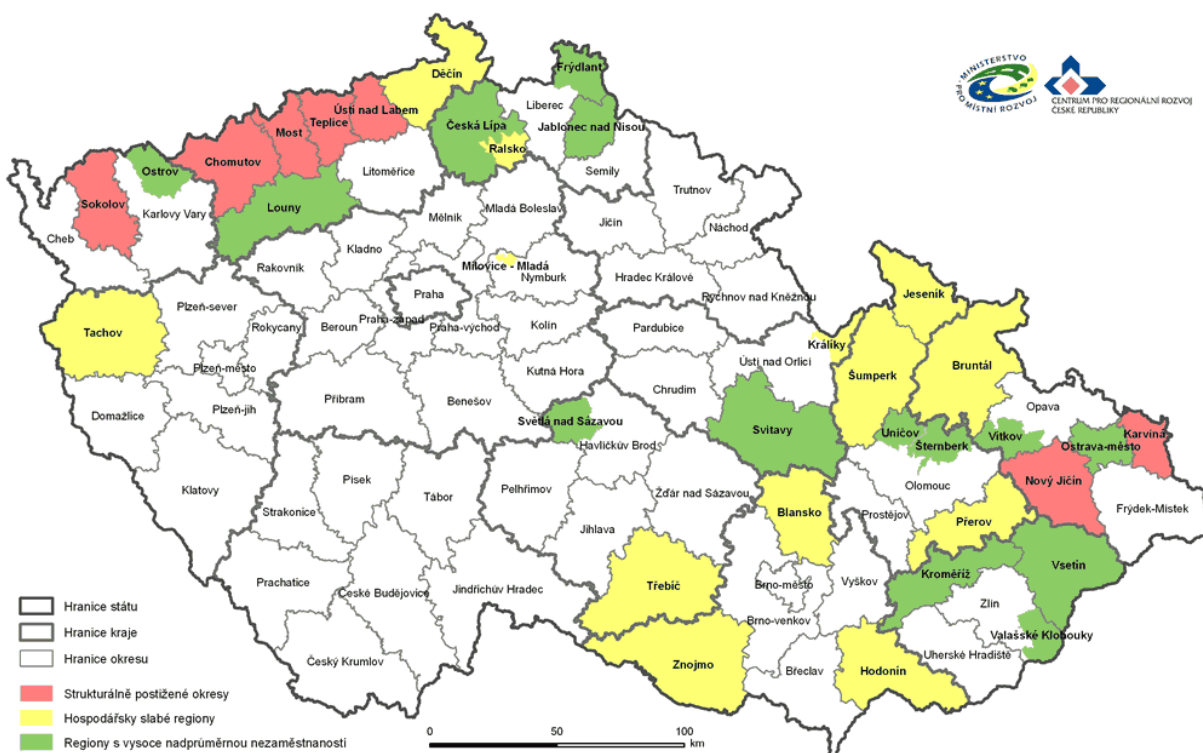
- Strukturálně postižené regiony, ve kterých dochází k negativním projevům strukturálních hospodářských změn. Dochází zde k útlumu odvětví a výrobních kapacit, což vede ke zvyšující se nezaměstnanosti.
- Hospodářsky slabé regiony, které na základě hospodářského a sociálního vývoje vykazují nižší úroveň pokroku, než je průměrná úroveň v České republice. Sledovaným ukazatelem je například výše mezd, hustota zalidnění nebo míra nezaměstnanosti. Pro tyto regiony je charakteristická nízká životní úroveň

a nadprůměrný podíl osob zaměstnaných v primárním sektoru. Většinou se jedná o venkovské oblasti s nižším stupněm urbanizace a ekonomické aktivity, avšak lepším životním prostředím.

- Ostatní regiony, do kterých je podpora ze strany státu cílena z jiných důvodů (živelné pohromy, bývalé vojenské újezdy, náhle zvýšená míra nezaměstnanosti).

V roce 2019 se v České republice jednalo o tyto regiony se soustředěnou podporou státu:

Obrázek 3 – Regiony ČR se soustředěnou podporou státu

Zdroj: převzato (MMR ČR, 2019)

3.4 Vybrané metody měření regionální životní úrovně

Regionální životní úroveň nelze hodnotit stejnými indikátory jako na národní nebo mezinárodní úrovni. Důvodem je, že na této úrovni nemusí být dostatečné množství potřebných dat s kvalitní výpovědní hodnotou. To může být způsobeno nedostatečným nebo nepravidelným sledováním dat z pohledu regionální důležitosti a dostupnost dat pouze na úrovni za celé území. Proto je důležité přistupovat k měření regionální úrovně života s ohledem na dostupná data, velikost a charakter hodnocených regionů (Potůček a kol., 2002). Vzhledem k charakteru tématu a nepanující shodě mezi autory na jednotném souboru ukazatelů, často lze nalézt práce, zaměřené na sledování kvality života s použitím různých přístupů, modelů a především rozdílných ukazatelů.

3.4.1 Hodnocení kvality života dle Potůčka

Za průkopnickou v oblasti sledování kvality života na národní úrovni v ČR lze považovat práci Potůčka a kol. (2002), ve které byl definován a interpretován tzv. „Index kvality a udržitelnosti života“ (dále „IKUŽ“). Tento index byl vytvořen v Centru pro sociální a ekonomické strategie (CESES) a jedná se o první ukazatel, sledující podrobně pomocí objektivních dat životní úroveň v regionech ČR pro potřeby národní, ale i evropské regionální politiky. Sleduje období po sametové revoluci od roku 1990-2000 s odhadem na budoucí vývoj životní úrovně na národní úrovni až do roku 2006.

Tabulka 6 – Struktura indexu kvality a udržitelnosti života ČR

Index kvality a udržitelnosti života (IKUŽ)	1 – Společensko-politická oblast	A – Mezinárodní postavení České republiky
		B – Vnitřní bezpečnostní a politicko-společenská situace
	2 – Sociální oblast	C – Demografický vývoj
		D – Životní úroveň obyvatel
		E – Zdravotní stav obyvatel a zdravotní péče
		F – Vzdělání, věda a výzkum
		G – Přístup k informacím, informatizace
	3 – Ekonomická oblast	H – Výkonnost ekonomiky a ekonomický rozvoj
		I – Zadluženost a saldo ekonomiky
		J – Vybrané ekonomické indikátory
	4 – Environmentální oblast	K – Spotřeba přírodních zdrojů, ekoeфекtivita
		L – Kvalita životního prostředí

Zdroj: vlastní zpracování dle (Potůček a kol., 2002)

Do IKUŽ bylo zahrnuto 101 indikátorů, které byly dále rozděleny do 4 hlavních oblastí a 12 vedlejších okruhů. Každý z okruhů pod sebou ukrývá několik indikátorů, které je možné číselně vyjádřit a použít k výpočtu. Jedná se o nejrůznější indexy, výsledky veřejného mínění nebo dostupná data z Českého statistického úřadu. Jednotlivé indexy pro tyto oblasti jsou vypočítávány dle stejného vzorce, jako se používá k výpočtu HDI (viz kapitola 3.2). Indexy byly vypočteny na všech úrovních jako aritmetický průměr indikátorů, převedených na jednotný interval $\langle 0,1 \rangle$ podle vzorce:

$$I_{xi} = (X_i - X_{\min}) / (X_{\max} - X_{\min}), \quad (5)$$

kdy s rostoucí hodnotou indikátoru X_i se kvalita života zvyšuje pro maximalizační ukazatele;

$$I_{xi} = (X_{\max} - X_i) / (X_{\max} - X_{\min}), \quad (6)$$

kdy s rostoucí hodnotou X_i se kvalita života snižuje pro minimalizační ukazatele, přičemž

Dle vzorce č. 5 tedy nejvyšší standardizovaná hodnota jednotlivých indexů dosahuje hodnoty 1 (v případě, že všechny indikátory v daném roce mají hodnotu 1), naopak nejnižší standardizovaná hodnota je 0. Vyšší hodnota indexu znamená lepší kvalitu života, nižší hodnota je znakem horší kvality života v hodnocené oblasti (Potůček a kol., 2002).

3.4.2 Regionální index kvality života

Na práci Potůčka a kol. (2002), který pomocí indexu sleduje národní úroveň, o rok později navázal kolektiv autorů pod vedením Mederlyho (2004), kteří definovali a propočítali tzv. „Regionální index kvality života“, který sleduje kvalitu života na úrovni krajů. Tento index vychází z chápání lidského rozvoje podle UNDP, a sice požadavku naplnit tři základní oblasti lidského rozvoje – dlouhý a zdravý život, přiměřenou životní úroveň a zajištění tvořivého života s dostatečným vzděláním (Mederly a kol., 2004).

Kvalita života na úrovni krajů je chápána jako souhrn sociálních, ekonomických společenských a environmentálních oblastí pro žití dlouhého a zdravého života v přiměřených ekonomických a společenských podmínkách (Mederly a kol., 2004). Hlavním kritériem pro výběr ukazatelů pro tento index je jejich dostupnost na úrovni krajů ČR.

Index je zaměřen na 14 krajů České republiky a vychází ze statisticky dostupných dat. Srovnávacím kritériem mezi jednotlivými kraji je průměr daného ukazatele pro Českou republiku, který představuje hodnotu 100 %. V případě, že úroveň kvality života vybraných krajů dosahovala vyšší úrovně než národní průměr, přesahovaly hodnoty hranici sta procent a obráceně, v případě nižší životní úrovně. Pro každý kraj byly navrženy tři dílčí indexy ve sledovaných oblastech A (15 indikátorů), B (13 indikátorů) a C (8 indikátorů), viz tabulka č. 7.

Tabulka 7 – Struktura regionálního indexu kvality života

A.	Předpoklady pro dlouhý a zdravý život	
A11	Demografické předpoklady	3 ukazatele
A12	Zdraví a bezpečnost obyvatelstva	7 ukazatelů
A13	Kvalita životního prostředí	5 ukazatelů
B.	Předpoklady pro tvořivý život s dostatečným vzděláním	
B11	Úroveň školství a vzdělanost obyvatel	5 ukazatelů
B12	Rodina a sociální soudržnost	4 ukazatele
B13	Práce a možnosti společenského uplatnění	4 ukazatele
C.	Předpoklady pro přiměřenou životní úroveň	
C11	Ekonomická výkonnost regionu	4 ukazatele
C12	Sociální status obyvatel	4 ukazatele

Zdroj: vlastní zpracování dle (Potůček a kol., 2003)

V každém kraji jsou aritmetickým průměrem vypočteny dílčí indexy pro oblasti A, B, C a následně celkový index za všechny tři oblasti (jako aritmetický průměr indexů A, B a C). Výsledky výpočtu indexů pro jednotlivé kraje za rok 2000 lze vidět v tabulce č. 8 na další straně. Celkový soubor 36 proměnných, tvořících jednotlivé oblasti, je uveden v příloze č. 1.

Tabulka 8 – Hodnoty regionálního indexu kvality života v krajích ČR (rok 2000)

Kód	Kraj	A	B	C	I
PHA	Hlavní město Praha	82.0	140.5	143.5	122.0
JHC	Jihočeský	115.5	102.8	101.3	106.5
HKK	Královéhradecký	115.4	104.0	96.3	105.2
STC	Středočeský	104.5	98.8	110.8	104.7
PLK	Plzeňský	107.3	101.9	101.5	103.6
LBK	Liberecký	106.9	99.2	98.3	101.5
PAK	Pardubický	105.5	103.1	91.5	100.0
VYS	Vysočina	109.4	97.3	91.6	99.4
JHM	Jihomoravský	103.5	100.4	89.7	97.9
OLK	Olomoucký	103.6	91.8	92.1	95.8
ZLK	Zlínský	102.8	94.1	89.7	95.5
KVK	Karlovarský	102.8	92.0	88.4	94.4
ULK	Ústecký	90.7	74.0	94.6	86.5
MSK	Moravskoslezský	84.2	80.6	77.1	80.6

Zdroj: vlastní zpracování dle (Mederly a kol., 2004)

Tabulka č. 8 nabízí celkové umístění krajů ČR podle hodnocení Potůčka za jednotlivé oblasti. Kraje jsou seřazeny podle celkové výše indexu životních podmínek od nejvyššího po nejnižší.

3.4.3 Sledování kvality života v následujících letech

Co se týče otázky budoucnosti v měřitelnosti kvality života na regionální úrovni v České republice, Úřad vlády vypracoval Strategický rámec Česká republika 2030 (Úřad vlády ČR, 2018), který obsahuje vize a cíle, jakým směrem by se měl vývoj České republiky ubírat ve všech oblastech rozvoje. Součástí této strategie je i dokument obsahující vybrané indikátory pro sledování kvality života v následující dekádě, které mají za úkol objektivně mapovat kvalitu života jak na regionální, tak národní úrovni. Předpokládá se, že pověřené expertní skupiny budou pomocí těchto indikátorů sledovat vývoj kvality života v ČR a každé dva roky předkládat získané výsledky vládě a příslušným orgánům veřejných politik. Mohou tak sloužit jako monitoring a měřítko úspěšnosti naplňování cílů, stanovených ve veřejných politikách, a zda naplňování těchto cílů přispívá skutečně k větší spokojenosti obyvatel a zlepšení kvality života.

Aktivita věnovaná datovému zachycení kvality života v České republice vychází z doporučení a myšlenek OECD, které byly přizpůsobeny pro podmínky České republiky. Tento dokument navrhuje měřit ji v 11 oblastech pomocí 192 indikátorů, přiřazených k 97

specifickým cílům strategie ČR 2030. Kompletní dokument, který podrobně popisuje jednotlivé oblasti i důvody, proč je daná oblast sledována, včetně indikátorů, lze nalézt ve shrnutí Maussena a kol. (2018).

V návaznosti na tuto strategii (Úřad vlády ČR, 2018) vznikl i projekt „Systém hodnocení a srovnávání kvality života obyvatel České republiky v regionální dimenzi“, který si klade za cíl vytvořit systém hodnocení a srovnávání kvality života obyvatel České republiky na úrovni krajů a obcí s rozšířenou působností. Na projektu se podílí především Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, ale i další subjekty jako například Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo životního prostředí nebo agentura Czechinvest (Petkovová a kol., 2021). Dosáhnout toho chce cíleným dotazováním respondentů, zaměřeným na otázky týkající se kvality života v 11 oblastech, uvedených ve strategickém rámci (Úřad vlády, 2018). Na rozdíl od sběru pouze objektivních statistických dat, pomocí dotazníkového šetření mapuje i subjektivní hodnocení kvality života dotázaných obyvatel, jak hodnotí žití v daném regionu a co je pro ně, týkající se kvality života, důležité. Tento projekt je navržen jako čtyřletý, zpracováván v letech 2019-2022. Výsledky výzkumu zatím nejsou k dispozici, na webových stránkách (Petkovová a kol., 2021) je dostupná pouze mapa obcí a regionů, kde a v jakém počtu byli respondenti osloveni.

Výše zmínění autoři a jejich myšlenky napomohly vzniku dalších přístupů k hodnocení kvality života na národní a regionální úrovni. Autory uvedená metodika a přístupy jsou v této kapitole obsaženy jako základní rámec a jeden z příkladů, jak problematiku kvality života na národní a regionální úrovni v ČR vnímat a měřit.

4 METODIKA HODNOCENÍ

V rámci měření kvality života existuje řada způsobů, jak tuto úroveň měřit a předchozí kapitoly nastínily způsoby jejího měření ve světě i prostředí České republiky. Tato práce si klade za cíl zachytit na základě porovnání vývoje životní úrovně krajů ČR jejich silné a slabé stránky v otázkách kvality života a analyzovat vývoj vybraných ukazatelů životní úrovně na krajské úrovni, respektive dle značení Eurostatu, na úrovni NUTS 3. Období pozorování začíná od roku 2000, kdy začaly oficiálně existovat krajské územní samosprávné celky a končí rokem 2020, v jehož průběhu jsou některé ukazatele ovlivněny omezeními, která s sebou přineslo onemocnění covid-19. Analýza je provedena na základě 12 ukazatelů, rozdělených do 3 skupin podle oblasti, kterou vybrané ukazatele sledují. Na základě získaných hodnot pro jednotlivé kraje je následně odpovězeno na stanovené hypotézy.

Cílem komparační analýzy je zachytit změny sledovaných ukazatelů pro jednotlivé kraje ČR, jejich dopad na celkovou životní úroveň obyvatel kraje a ověřit platnost stanovených hypotéz, kterými jsou:

Hypotéza A: „Mezi sledovanými roky 2000 – 2020 došlo k významným změnám pořadí jednotlivých krajů z pohledu životní úrovně.“ Hypotéza bude považována za potvrzenou v případě, že došlo ke změně pozice v hodnocení celkové životní úrovně během sledovaných let o více než 3 pozice alespoň u 3 krajů.

Hypotéza B: „Během sledovaného období došlo ke snížení disparit mezi kraji.“ Hypotéza bude považována za potvrzenou, pokud mezi roky 2000 a 2020 došlo ke snížení hodnot variačního koeficientu zvolených ukazatelů, značící snížení disparit mezi sledovanými kraji.

4.1 Výběr ukazatelů životní úrovně

Na základě cílů této práce, zachytit co nejobektivěji hodnoty životní úrovně jednotlivých krajů, bylo zvoleno 12 ukazatelů, které se podílejí a vstupují více či méně do souhrnné úrovně kvality života. Všechny zvolené ukazatele jsou získány z databáze Českého statistického úřadu a krajských ročenek jednotlivých krajů.

Vybrané ukazatele jsou po 4 rozděleny do tří oblastí – ekonomické, sociální a environmentální, které sdružují charakteristicky podobné ukazatele a všechny tyto oblasti pak následně vstupují do hodnocení celkové životní úrovně. Ukazatele jsou rozděleny podle typu,

zda se jedná o maximalizační, či minimalizační ukazatel. Zvolené ukazatele a jejich typ shrnuje tabulka č. 9.

Tabulka 9 – Přehled vybraných ukazatelů životní úrovně

Oblast	Ukazatel	Typ
ekonomické	Hrubá průměrná měsíční mzda na osobu (v Kč)	maximalizační
	Hrubý domácí produkt v krajích na 1 obyvatele (v Kč)	maximalizační
	Obecná míra nezaměstnanosti v krajích (v %)	minimalizační
	Podíl hrubého fixního kapitálu na HDP - míra investic (v %)	maximalizační
sociální	Průměrná délka života (v letech)	maximalizační
	Podíl uchazečů o zaměstnání déle než 1 rok z celkového počtu uchazečů (v %)	minimalizační
	Podíl obyvatel ve věku 15 a více let s terciárním vzděláním (v %)	maximalizační
	Registrované trestné činy v krajích	minimalizační
environmentální	Koeficient ekologické stability	maximalizační
	Emise NOx REZZO 1-4 za rok (v tunách na km ²) - oxidy dusíku	minimalizační
	Emise SO2 REZZO 1-4 za rok (v tunách na km ²) - oxid siřičitý	minimalizační
	Investice na ochranu životního prostředí (v tis. Kč)	maximalizační

Zdroj: vlastní zpracování

Soubor ukazatelů byl vybrán dle podmínek, aby vybrané ukazatele evidovaly data za období let 2000 a 2020 bez výrazné ztráty dat v těchto letech. Tuto podmínku splňují všechny vybrané ukazatele kromě jednoho, kterým je ukazatel investic na ochranu životního prostředí, který je evidován ČSÚ až od roku 2004. Hodnoty tohoto ukazatele jsou navíc, společně s hodnotami ekonomického ukazatele míry investic, dostupné pouze do roku 2019. Dopočet a odhad hodnot chybějících let ale nebyl proveden, aby nedošlo ke zkreslení dat.

4.2 Popis vybraných ukazatelů

Hrubá průměrná měsíční mzda na osobu byla zvolena z důvodu, že má přímý vztah k materiálnímu zajištění jednotlivce, které se promítá do jeho vnímání životní úrovně. S vyšší mzdou si tak může jednatlivec zakoupit více statků, zvýšit svůj užitek a životní úroveň. Ukazatel je vyjádřen v jednotkách Kč na osobu.

Hrubý domácí produkt v krajích na 1 obyvatele je do měření životní úrovně zahrnut i přes své nedostatky, které jsou zmíněny v kapitole 2. V této práci má ale své opodstatnění, neboť se jedná o jeden z nejzákladnějších makroekonomických ukazatelů, používaný pro zhodnocení výkonnosti a úrovně ekonomiky. Uvedené nedostatky tohoto ukazatele snižují na

významnosti, protože je zahrnut spolu s ostatními ukazateli. Hodnoty ukazatele vyjadřují roční ekonomickou výkonnost jednotlivých krajů a tato celková hodnota je následně vydělena počtem obyvatel daného kraje. Ukazatel je vyjádřen v jednotkách Kč na osobu.

Obecná míra nezaměstnanosti je dalším z makroekonomických ukazatelů pro hodnocení trhu práce a oblasti lidských zdrojů. Tento ukazatel lze využít i v oblasti sociální, neboť nezaměstnanost má i své výrazné sociální důsledky. Míra nezaměstnanosti udává hodnotu, kolik pracovních schopných obyvatel je momentálně nezaměstnaných, v poměru k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Do jisté míry určuje i pravděpodobnost, s jakou bude moci v daném kraji jedinec schopen nalézt zaměstnání. Míra nezaměstnanosti tedy může mít zprostředkovaný vliv na životní úroveň. Ukazatel je vyjádřen v procentech jako podíl nezaměstnaných, ekonomicky aktivních obyvatel a celkového počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Míra investic jako podíl hrubého fixního kapitálu na HDP sleduje hodnotu provedených investic a jejich podíl na tvorbě ročního HDP vybraného kraje. Vnitřní i vnější investice podporují rozvoj regionu, vznik nových pracovních pozic a spolu s ostatními doprovodnými jevy zvyšují životní úroveň v daném regionu. Je však nutné brát v potaz, kromě samotné hodnoty, i efektivnost těchto investic. Za sledované období se na krajské úrovni jednalo nejvíce o investice do silniční a technické infrastruktury jednotlivých krajů. Ukazatel je vyjádřen v procentech jako podíl hodnoty investic a celkového HDP kraje.

Průměrná délka života vstupuje do hodnocení životní úrovně jako základní ukazatel vypovídající o zdravotním stavu obyvatelstva. Ne nutně ale dochází k přímé úměře délky a kvality života. Nicméně délka života jednotlivce vypovídá ve výsledku o zdraví populace. Tento ukazatel je ve své podstatě komplexnější, neboť zahrnuje jak vlivy životního prostředí, tak kvalitu zdravotní péče v daném kraji, které se promítají do délky života. Jedinec s vyšší životní úrovní si tak může například dovolit kvalitnější potraviny nebo zdravotní péči. Vyšší životní úroveň je ale pouze předpoklad, nikoli zárukou delšího života. Jelikož je Česká republika rozvinutou zemí, rozdíly v délce života v jednotlivých krajích nejsou vysoké. Ukazatel je vyjádřen jednotkami let.

Podíl uchazečů o zaměstnání déle než 1 rok z celkového počtu uchazečů souvisí s mírou nezaměstnanosti z ekonomické oblasti, nicméně je zařazen speciálně jakožto sociální ukazatel úrovně kraje, neboť dlouhodobá nezaměstnanost může mít pro jedince vyšší dopad na jeho životní úroveň, než nezaměstnanost krátkodobá nebo cyklická. Tento ukazatel je evidován krajskými úřady práce a je vyjádřen jako podíl nezaměstnaných uchazečů o práci, evidovaných úřadem práce déle než 1 rok v poměru k celkovému počtu nezaměstnaných uchazečů. Ukazatel je vyjádřen procentem z tohoto podílu.

Podíl obyvatel ve věku 15 a více let s terciárním vzděláním sleduje míru vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva na území kraje. Spadá sem vysokoškolské vzdělání absolvované na veřejných a soukromých vysokých školách. Zahrnuje i vyšší odborné vzdělání, získatelné na vyšších odborných školách a konzervatořích. Předpoklad je takový, že jedinec s vyšším dosaženým vzděláním lépe nalezne uplatnění na trhu práce, bude splňovat podmínky pro zaměstnání, které vyžaduje větší odbornou kvalifikaci a tato náročnost se promítne i do získané mzdy, s jejíž výší může jedinec realizovat svou spotřebu a přispívat tak vyšší životní úrovni. Ukazatel je vyjádřen jako procento vysokoškolsky vzdělaných osob v poměru k celkovému obyvatelstvu kraje starší 15 let.

Registrované trestné činy v krajích vyjadřují celkový počet trestných činů na území kraje. Zahrnuje činy hospodářské a obecné kriminality, loupeže, znásilnění a vraždy. Ukazatel sleduje pouze registrované, nikoliv objasněné trestné činy celkem. Do tohoto ukazatele se výrazně promítly okolnosti způsobené onemocněním covid-19, kdy ve všech krajích došlo k výraznému poklesu trestné činnosti za rok 2020. Ukazatel je vyjádřen v jednotkách registrovaných trestných činů.

Koeficient ekologické stability zahrnuje podíl ekologicky příznivých ploch a ploch, které zatěžují životní prostředí. Pro představu takových ploch je možno uvést například: (chmelnice + vinice + ovocné sady + les + pastviny + vodní plochy / orná půda + zastavěné plochy + průmyslově zatížená území). Koeficient ekologické stability je indikátor českého původu, v zahraničí se používají jiné ukazatele krajinné stability (např. Shannonův index diverzity). Výsledky se shromažďují 1x ročně. Čím vyšší je hodnota koeficientu, tím vyšší ekostabilizační potenciál území vykazuje. Je nutné mít na paměti, že ani vysoká hodnota však vysokou stabilitu

území nezaručuje – představuje pouze vhodné podmínky pro její vytvoření. Výše hodnot bývá klasifikována takto:

- $KES < 0,10$ – území s maximálním narušením přírodních struktur, základní ekologické funkce musí být intenzívně a trvale nahrazovány technickým i zásahy
- $0,10 < KES < 0,30$ - území nadprůměrně využívané, se zřetelným narušením přírodních struktur
- $0,30 < KES < 1,00$ - území intenzívně využívané, zejména zemědělskou velkovýrobou, oslabení autoregulačních pochodů v ekosystémech vyžaduje vysoké vklady dodatkové energie
- $1,00 < KES < 3,00$ - vcelku vyvážená krajina, v níž jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami
- $KES > 3,00$ - přírodní a přírodě blízká krajina s výraznou převahou ekologicky stabilních struktur a nízkou intenzitou využívání krajiny člověkem

KES byl původně navržen pro tzv. bioregiony (v ČR jich je vymezeno 91); pro větší území jeho výpovědní hodnota klesá. Průměrná hodnota KES pro ČR je 1,05; rozpětí KES pro bioregiony ČR se pohybuje v rozmezí 0,2 (oblasti s převažující ornou půdou) až po 13 (horské oblasti). (ČSÚ, 2006).

Emise NO_x a SO₂ REZZO 1-4 za rok měří množství tun znečišťujících látek uvolněných do prostředí, přesněji plochy km², mající vliv na kvalitu životního prostředí. Jedná se o oxidy dusíku (NO_x) a oxidu siřičitého (SO₂), které jsou měřeny Českým hydrometeorologickým ústavem a evidovány v Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (zkratka REZZO). Číslovky 1-4 v názvu ukazatele značí, z jakého zdroje jsou emise produkovány. Rozmezí 1-3 připadá pro stacionární zdroje, 1-4 zahrnuje navíc zdroje mobilní, pro objektivitu a kompletnost pozorování byly tedy zahrnuty všechny zdroje produkce těchto látek. Vysoké koncentrace oxidu dusíku přispívají k tvorbě kyselých dešťů a mají negativní vliv na rostliny, půdu a dokonce stavby. Společně s dalšími skleníkovými plyny se podílí na tvorbě fotochemického smogu, který je z velké části produktem spalování fosilních paliv. Oxidy síry pak způsobují respirační potíže. Obě tyto látky ovlivňují životní prostředí a mají negativní vliv na zdraví jedince a s rostoucí mírou těchto látek vznikají i dodatečné náklady na jejich odstraňování. Díky zelenější politice posledního desetiletí ale došlo k výrazným poklesům emisí těchto látek

a například v případě hl. města Prahy došlo k posunu krajských nejhorších hodnot mezi ty nejlepší. Ukazatel je vyjádřen v tunách emitovaných látek na kilometr čtvrteční.

Investice na ochranu životního prostředí sledují množství finančních prostředků, vynaložených na investice do projektů na ochranu životního prostředí. Z hodnot tohoto ukazatele je patrné, že vstupem do Evropské unie se začala výrazněji realizovat politika ochrany životního prostředí. Tento ukazatel byl zvolen i z toho důvodu, že téma ochrany životního prostředí je jedno z nejdiskutovanějších témat dnešní i budoucí podoby regionální politiky EU. Je třeba pamatovat na to, že tento ukazatel přiřazuje hodnoty investic krajů podle programového zaměření a kraje sídla investora. To může mít za následek vyšší hodnoty v případě některých krajů, kde k reálným investicím ani nemuselo dojít, jsou zde ale tyto hodnoty započítány. Například velký počet investorů má sídlo společnosti v Praze. Tento ukazatel jako jediný z uvedených neobsahuje kompletní hodnoty dat od roku 2000 do roku 2020. Příčinou toho je nedostatečné evidování těchto investic před vstupem do Evropské unie, což se rokem 2004 změnilo. Nejaktuálnější získaná hodnota tohoto ukazatele je pro rok 2019. Dopočet a odhad hodnot chybějících let ale nebyl proveden, aby nedošlo ke zkreslení dat. Ukazatel je vyjádřen v tisících Kč.

4.2.1 Standardizace ukazatelů

Pro výpočet bylo nutné jednotlivé ukazatele a oblasti standardizovat, aby je bylo možné agregovat a následně porovnat mezi sebou a jednotlivými kraji. Pro standardizaci dat byla využita standardizace rozpětím, která nabízí přehlednou interpretaci získaných výsledků. Každý z ukazatelů je prostřednictvím standardizace převeden na bezrozměrné číslo z intervalu $\langle 0,1 \rangle$ dle následujícího vzorce pro maximalizační ukazatele (U_{max}):

$$U_{max} = \frac{\text{skutečná hodnota} - \text{minimální hodnota}}{\text{maximální hodnota} - \text{minimální hodnota}} \quad (7)$$

Tento vzorec je použit v případě, kdy je s rostoucí hodnotou ukazatele očekáváno, že se životní úroveň zvyšuje. Skutečná hodnota vstupuje do výpočtu a maximální a minimální hodnoty jsou maximální a minimální naměřené hodnoty daného výběru (14 krajů).

V případě, kdy se s rostoucí hodnotou ukazatele předpokládá, že se životní úroveň snižuje – jde tedy o minimalizační ukazatel (U_{min}), je použit vzorec:

$$U_{min} = \frac{\text{maximální hodnota} - \text{skutečná hodnota}}{\text{maximální hodnota} - \text{minimální hodnota}} \quad (8)$$

Jmenovatel vzorce představuje rozdíl mezi minimální a maximální hodnotou v daném souboru. Pro oba výše uvedené vzorce platí, že číselník, který se odvíjí od charakteru ukazatele (zda je minimalizační nebo maximalizační), určuje, jakou velikost má konkrétní hodnota vzhledem k minimu nebo maximu sledovaného souboru. Po vydělení pak informuje o tom, jaký podíl má číselník na variačním rozpětí a následně umožňuje transformovat původní hodnotu ukazatele v daném kraji na interval od 0 do 1. Platí, že hodnota 0 vyjadřuje nejméně příznivou hodnotu ukazatele a naopak hodnota 1 reprezentuje, že daný ukazatel dosáhl ve sledovaném kraji nejpříznivějších hodnot z hlediska k výši životní úrovně. Nejvyšší a nejlepší možná hodnota jednotlivých oblastí, a tedy i průměrné hodnoty souhrnného ukazatele, je 1. To platí v případě, že by všechny ukazatele daného roku v uvedeném kraji dosáhly maximální možné příznivé hodnoty.

Tímto způsobem jsou jednotlivé kraje seřazeny na základě hodnot ukazatelů v daném roce a to ve vztahu k ostatním krajům. Hodnota ukazatele 1 tedy znamená, že bylo dosaženo maximální možné úrovně daného ukazatele, např. nejnižšího počtu trestných činů (v případě minimalizačního ukazatele). Hodnota 1 říká, že daný kraj dosáhl nejlepšího umístění vzhledem k ostatním krajům a naopak hodnota 0 znamená, že kraj si vedl v daném ukazateli v poměru k ostatním krajům nejhůře.

Tyto ukazatele byly následně rozděleny po 4 jednotlivých ukazatelích do třech oblastí – ekonomické, sociální a environmentální, aby se s jednotlivými ukazateli mohlo lépe pracovat jako celkem a sledovat změny v úrovni životní úrovně pro jednotlivé kraje za vybranou dílčí oblast. Důvodem vzniku těchto oblastí byl také záměr vytvořit tři oblasti stejné váhy, které se navzájem prolínají a všechny mají do určité míry vliv na míru životní úrovně.

Jednotlivé oblasti ukazatelů životní úrovně nepracují s rozdílnými vahami. Vzhledem k tomu, že se analýza zabývá co možná neobjektivnějšími ukazateli z pohledu měření životní úrovně, stejnou vahou pro všechny oblasti i ukazatele je snaha vyhnout se subjektivnímu stanovení vah. Tím by ukazatele mohly ztratit na objektivitě, neboť přiřazení různých vah, nepodložené empirickým výzkumem, by vyjadřovalo autorovo čistě subjektivní rozhodnutí.

Získané hodnoty jednotlivých oblastí jsou aritmetickým průměrem čtyř standardizovaných ukazatelů, které je tvoří. Souhrnné a celkové umístění krajů je zkonstruováno na základě aritmetického průměru hodnot oblastí za jednotlivé kraje v letech 2000 a 2020.

Změna pořadí krajů

Změna pořadí krajů na základě výsledných hodnot za jednotlivé oblasti, ale i celkové hodnoty v souhrnné tabulce, je provedena na základě vzorce:

$$\Delta P = P_{k_{2020}} - P_{k_{2000}} \quad (9)$$

Kde ΔP vyjadřuje změnu pozice, $P_{k_{2000}}$ je původní pozice kraje v žebříčku v roce 2000 a $P_{k_{2020}}$ je pozicí získanou na základě průměrných hodnot v roce 2020. Tento vzorec poskytuje odpověď na Hypotézu A, která sleduje změnu pořadí jednotlivých krajů. Změna pořadí je zachycena vždy v posledním sloupci souhrnné tabulky za sledovanou oblast.

Index růstu životní úrovně krajů

Dále byl pro každou standardizovanou hodnotu kraje vypočten index růstu životní úrovně dané oblasti, na základě kterého byly kraje seřazeny od nejvyšších hodnot indexu po nejnižší. Tento index uvádí, o kolik se zvýšily, respektive snížily hodnoty průměrné životní úrovně za sledovanou oblast v rozmezí let 2000 a 2020. Pro výpočet indexu růstu byl zvolen následující vzorec:

$$I = \frac{\bar{O}_{2020}}{\bar{O}_{2000}} \quad (10)$$

Kde I vyjadřuje získané číslo z poměru hodnot v čitateli a jmenovateli, které reprezentují průměrné hodnoty za sledovanou oblast v letech 2020 v čitateli a pro rok 2000 ve jmenovateli.

Hodnota indexu růstu je doplněna o koeficient determinace. Ten značí, zda byla sledovaná změna hodnot mezi roky 2000 a 2020 plynulá nebo s většími výkyvy a na kolik lze získané hodnoty považovat jako relevantní. Do výpočtu vstupují sledované roky 2000 a 2020, doplněné o rok 2010, jakožto prostřední jednotku mezi těmito roky. Maximální hodnota koeficientu determinace je 1 a zvolená hranice pro posouzení plynulosti vývoje je 0,7. Za relativně plynulý vývoj průměru dané oblasti tedy lze považovat hodnoty koeficientu determinace nad hranicí 0,7 a pod touto hranicí tak lze hrubě předpokládat, že zde docházelo k větším výkyvům ve

vývoji. Je třeba mít na paměti, že se jedná o velice hrubý odhad případných výkyvů ve vývoji, neboť do tohoto odhadu vstupují pouze hodnoty za uvedené tři roky. Je tedy třeba počítat s tím, že kdyby odhad pracoval s více daty, došlo by zcela jistě k přesnějšímu odhadu vývoje.

Doplňkem tabulek č. 11, 13 a 15 jsou dále dva sloupce, sledující směr křivky růstu, a zda během sledovaných let došlo k nárůstu, stagnaci nebo poklesu v něm. Všechny grafy, na základě kterých byly hodnoty růstu nebo poklesu doplněny, jsou součástí přílohy F.

Sledování změn v úrovni regionálních disparit

K ověření hypotézy B: „Během sledovaného období došlo ke snížení disparit mezi kraji.“, je použit výpočet variačního koeficientu pro reálné hodnoty ukazatelů 14 krajů. Předpokladem je, že se hodnota variačního koeficientu mezi roky 2000 a 2020 u hodnocených oblastí snížila, což může značit zmenšení disparit mezi jednotlivými kraji. Cílem regionální politiky na evropské i národní úrovni je totiž snaha tyto disparity snižovat, posílit územní konkurenceschopnost regionů, případně přiblížit zaostávající regiony národnímu průměru a silnějším regionům v zemi (MMR ČR, 2019).

Variační koeficient vyjadřuje vztah směrodatné odchylky k aritmetickému průměru souboru, výsledná hodnota je uvedena v procentech. Výpočet je proveden dle vzorce:

$$v_x = \frac{S_x}{\bar{x}} \cdot 100 \quad (11)$$

Získané hodnoty variačního koeficientu krajů za sledované ukazatele jsou následně zprůměrovány za každou oblast ukazatelů a porovnány mezi sledovanými roky 2000 a 2020. V případě, že se hodnoty variačního koeficientu pro rok 2020 snížily oproti původním hodnotám roku 2000, lze říci, že na základě rozdílnosti sledovaných ukazatelů tak dochází i ke snížení disparit mezi kraji.

5 KOMPARACE ŽIVOTNÍ ÚROVNĚ KRAJŮ

Pro analýzu vývoje ukazatelů životní úrovně byl zvolen soubor 12 ukazatelů, které jsou popsány v předchozí kapitole. Na základě těchto ukazatelů bylo sestaveno celkové pořadí krajů ČR podle toho, jaké průměrné hodnoty životní úrovně dosáhly za zvolené oblasti v porovnání s ostatními kraji. Těmito oblastmi jsou ekonomická, sociální a environmentální oblast, neboť se vzájemně prolínají a všechny do určité míry mají vliv na hodnotu životní úrovně kraje. Tyto oblasti mimo jiné sdružují relevantní ukazatele pro hodnocení příslušné životní úrovně a nabízí tak možnost sledovat změny životní úrovně krajů na úrovni jednotlivých oblastí.

5.1 Komparace sledovaných oblastí životní úrovně v krajích

První vybranou oblastí je oblast ekonomická, která sdružuje 4 ukazatele ekonomického charakteru. Jedná se o tyto ukazatele: hrubá měsíční mzda na osobu, hrubý domácí produkt na 1 obyvatele v kraji, obecnou míru nezaměstnanosti a podíl hrubého fixního kapitálu na HDP kraje, taktéž označovaný jako míra investic.

Tabulka 10 – Pořadí krajů na základě ekonomických ukazatelů

Pořadí v roce 2000	Kraj	Průměr ekonomických ukazatelů	Pořadí v roce 2020	Kraj	Průměr ekonomických ukazatelů	Kraj	Δ Pořadí
1	Hl. m. Praha	0,889	1	Hl. m. Praha	0,826	Pardubický	4
2	Jihočeský	0,530	2	Středočeský	0,620	Jihomoravský	4
3	Středočeský	0,529	3	Jihomoravský	0,423	Olomoucký	2
4	Plzeňský	0,461	4	Jihočeský	0,368	Středočeský	1
5	Vysočina	0,428	5	Plzeňský	0,362	Plzeňský	1
6	Královéhradecký	0,376	6	Pardubický	0,360	Zlínský	1
7	Jihomoravský	0,366	7	Vysočina	0,323	Hl. m. Praha	0
8	Liberecký	0,350	8	Zlínský	0,314	Moravskoslezský	0
9	Zlínský	0,302	9	Olomoucký	0,294	Jihočeský	-2
10	Pardubický	0,291	10	Liberecký	0,270	Karlovarský	-2
11	Olomoucký	0,232	11	Královéhradecký	0,268	Ústecký	-2
12	Karlovarský	0,192	12	Ústecký	0,209	Liberecký	-2
13	Moravskoslezský	0,172	13	Moravskoslezský	0,175	Vysočina	-2
14	Ústecký	0,094	14	Karlovarský	0,086	Královéhradecký	-5
ČR	Česká republika	0,406	ČR	Česká republika	0,413		

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 10 prezentuje výsledné průměrné hodnoty jednotlivých krajů a změny jejich pořadí za ekonomickou oblast v rozmezí let 2000 a 2020. Průměrné hodnoty vycházejí z hodnot jednotlivých standardizovaných ukazatelů. Přehled použitých ukazatelů, vstupujících do výpočtu, včetně jejich reálných a standardizovaných hodnot, je obsahem přílohy B. Pro lepší představu vývoje jednotlivých ukazatelů jsou hodnoty za rok 2000 a 2020 doplněny navíc o hodnoty z roku 2010, které posloužily jako časová střední hodnota pro další výpočetní operace.

Z tabulky č. 10, shrnující pořadí krajů ČR na základě ekonomických ukazatelů, je patrné, že první příčku v obou sledovaných letech obsadil kraj území Hl. města Prahy, následován krajem Středočeským. Tento výsledek jistě není překvapivý, neboť tyto kraje jsou charakteristické svou silnou ekonomickou pozicí. Co se změn pořadí týče, Středočeský kraj je v roce 2020 následován krajem Jihomoravským, který si za sledované období polepšil o 4 příčky v průměru ekonomických ukazatelů. Stejně tak tomu byl i kraj Pardubický, který si z 10. příčky v roce 2000 polepšil na 6. pozici v žebříčku. Zisk těchto pozic je v případě Pardubického kraje determinován převážně pozitivním vývojem v oblasti nezaměstnanosti. V případě Jihomoravského kraje zde došlo v průběhu sledovaného období k pozitivnímu vývoji všech sledovaných ekonomických ukazatelů. Svůj vliv na tom jistě má oblast moravské metropole a druhého největšího města ČR, Brna. Na rozdíl od ostatních krajů si v rámci Jihomoravského kraje dobře vedou i oblasti, které jsou od centra regionu vzdáleny více. Svůj podíl na tom jistě má i rozvinutý turismus, přírodní a kulturní skladba památek, nebo příležitost k ostatním významným regionům sousedních států.

Naopak na druhé straně žebříčku se umístil kraj Královéhradecký, nicméně tento výsledek je nutné brát s rezervou, neboť se jedná o umístění založené na vybraných 4 ukazatelích, a toto umístění je relativní k ostatním krajům. Za negativní změnou pořadí kraje stojí hodnoty míry investic v daném kraji, které za období roku 2020 dosáhly nejnižší úrovně ze všech krajů, stejně jako v roce 2010. To se ve výsledném průměru projevilo ztrátou 5 pozic, přestože v ostatních 3 ukazatelích si Královéhradecký kraj vedl poměrně dobře. Změna pořadí krajů mezi sledovanými roky z hlediska ekonomické oblasti je zachycena v posledním sloupci tabulky.

Tabulka 11 – Index růstu pozic krajů ČR za hodnocené ekonomické ukazatele

Kraj	index růstu	koef. determinace	Směr změny 2000 - 2010	Směr změny 2010 - 2020
Ústecký	2,2315	0,3407	nárůst	pokles
Olomoucký	1,2648	0,9999	nárůst	nárůst
Pardubický	1,2383	0,7469	stagnace	nárůst
Středočeský	1,1723	0,2389	pokles	nárůst
Jihomoravský	1,1558	0,6643	stagnace	nárůst
Zlínský	1,0379	0,0056	pokles	nárůst
Moravskoslezský	1,0175	0,0186	nárůst	pokles
Hl. m. Praha	0,9286	0,9553	pokles	pokles
Plzeňský	0,7845	0,7568	pokles	stagnace
Liberecký	0,7721	0,4005	pokles	nárůst
Vysočina	0,7545	0,2785	pokles	nárůst
Královéhradecký	0,7114	0,3589	pokles	nárůst
Jihočeský	0,6958	0,8421	pokles	pokles
Karlovarský	0,4492	0,8154	stagnace	pokles

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 11 skrze index růstu průměru standardizovaných hodnot ukazatelů za ekonomickou oblast zachycuje, jak se zvýšily, respektive snížily tyto hodnoty pro sledovaný kraj v rozmezí let 2020 a 2000 (řazeno sestupně). Co se indexu růstu týče, polovina krajů zaznamenala průměrný nárůst hodnot v ekonomické oblasti oproti původním hodnotám (index růstu vyšší než 1). Z tabulky č. 11 lze na základě koeficientu determinace dále vyčíst, že k plynulému vývoji došlo v případě ekonomických ukazatelů pouze u 6 krajů (tučně vyznačené hodnoty nad úrovní 0,7), tedy méně než u poloviny. Olomoucký a Pardubický kraj zaznamenaly plynulý a stabilní růst s hodnotami indexu růstu nad 1. Zbývající 4 kraje bohužel v obou obdobích zaznamenávaly pokles hodnot. Všechny křivky vývoje pro jednotlivé kraje jsou součástí přílohy F.

Další oblastí z pohledu hodnocení životní úrovně je oblast sociální, sdružující ukazatele sociálního charakteru. Jedná se o ukazatele: průměrná délka života, podíl uchazečů o zaměstnání déle než 1 rok z celkového počtu uchazečů, podíl obyvatel ve věku 15 a více let s terciárním vzděláním a počet registrovaných trestných činů. Hodnoty a umístění krajů na základě průměru standardizovaných hodnot sociálních ukazatelů sleduje tabulka č. 12.

Tabulka 12 – Pořadí krajů na základě sociálních ukazatelů

Pořadí v roce 2000	Kraj	Průměr sociálních ukazatelů	Pořadí v roce 2020	Kraj	Průměr sociálních ukazatelů	Kraj	Δ Pořadí
1	Hl. m. Praha	0,746	1	Hl. m. Praha	0,703	Pardubický	2
2	Královéhradecký	0,668	2	Pardubický	0,697	Vysočina	2
3	Jihočeský	0,667	3	Královéhradecký	0,696	Olomoucký	2
4	Pardubický	0,619	4	Jihočeský	0,660	Středočeský	1
5	Zlínský	0,605	5	Vysočina	0,631	Plzeňský	1
6	Jihomoravský	0,600	6	Zlínský	0,618	Ústecký	1
7	Vysočina	0,593	7	Plzeňský	0,600	Liberecký	1
8	Plzeňský	0,576	8	Liberecký	0,566	Hl. m. Praha	0
9	Liberecký	0,530	9	Olomoucký	0,566	Jihočeský	-1
10	Karlovarský	0,485	10	Jihomoravský	0,540	Královéhradecký	-1
11	Olomoucký	0,485	11	Středočeský	0,522	Zlínský	-1
12	Středočeský	0,448	12	Karlovarský	0,483	Moravskoslezský	-1
13	Moravskoslezský	0,300	13	Ústecký	0,285	Jihomoravský	-2
14	Ústecký	0,167	14	Moravskoslezský	0,239	Karlovarský	-2
ČR	Česká republika	0,535	ČR	Česká republika	0,558		

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako v případě ekonomických ukazatelů, se kraj Hl. města Prahy umístil za oba sledované roky na první pozici, následován krajem Pardubickým a Královéhradeckým. Za těmito příznivými výsledky Pardubického a Královéhradeckého kraje stály převážně dobré, a tedy nízké hodnoty dlouhodobé nezaměstnanosti, kde se Pardubický kraj umístil na první pozici v tomto ukazateli. Dobré výsledky obou těchto krajů jsou taktéž podpořeny příznivými hodnotami počtu registrovaných trestných činů, převážně jejich nízké počty v roce 2020, kdy kriminalita výrazně klesla ve všech krajích ČR, nicméně v těchto dvou krajích dosahovala výrazně lepších hodnot, vzhledem k počtu obyvatel v kraji. První pozici hl. města Prahy před druhým Pardubickým krajem uhájilo dominantní postavení v ukazateli vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, kde Praha dosahuje 38 % na celkovém počtu obyvatel, což je vysoko

nad průměrem ostatních krajů. Stojí za zmínku, že tato hodnota se během 20 sledovaných let zvýšila z 20 % v roce 2000 o 18 procentních bodů, kdy v případě ostatních krajů se většinou jednalo o zlepšení maximálně o desítku procentních bodů. Nejhorších hodnot sociálních ukazatelů dosáhly kraje Ústecký a Moravskoslezský, jejichž nízké hodnoty determinuje vysoká dlouhodobá nezaměstnanost a nízká úroveň dosaženého vzdělání obyvatel, doprovázený vysokou mírou trestné činnosti. Co se průměrného věku obyvatel týče, hodnoty za tento ukazatel se držely těsně pod hranicí 80 let, v jediném kraji, kde věkový průměr přesáhl tuto hranici, byla Praha. Všechny dílčí tabulky a hodnoty použitých sociálních ukazatelů lze nalézt v příloze C.

Tabulka 13 – Index růstu pozic krajů ČR za hodnocené sociální ukazatele

Kraj	index růstu	koef. determinace	Směr změny 2000 - 2010	Směr změny 2010 - 2020
Ústecký	1,8704	0,8470	nárůst	nárůst
Olomoucký	1,2152	0,7913	stagnace	nárůst
Středočeský	1,1996	0,9720	nárůst	nárůst
Pardubický	1,1589	0,7298	stagnace	nárůst
Liberecký	1,1151	0,3764	pokles	nárůst
Vysočina	1,0934	0,9207	nárůst	nárůst
Plzeňský	1,0706	0,9731	nárůst	nárůst
Královéhradecký	1,0706	0,5813	nárůst	pokles
Zlínský	1,0536	0,0668	pokles	nárůst
Karlovarský	1,0432	0,0121	pokles	nárůst
Jihočeský	1,0162	0,3250	pokles	nárůst
Hl. m. Praha	0,9377	0,7500	stagnace	pokles
Jihomoravský	0,9194	0,8529	pokles	pokles
Moravskoslezský	0,8193	0,9997	pokles	pokles

Zdroj: vlastní zpracování

Stejně jako v případě ekonomické oblasti, tabulka č. 13 skrze index růstu průměru standardizovaných hodnot za ukazatele sociální oblasti zachycuje, o kolik se zvýšily, respektive snížily hodnoty pro sledovaný kraj mezi sledovanými roky 2020 a 2000 (opět řazeno sestupně). V případě sociálních ukazatelů je patrné, že až na výjimku 3 krajů se hodnoty roku 2020 zlepšily ve všech krajích. Zároveň s tím lze sledovat, že oproti ekonomické oblasti, dochází v případě sociálních ukazatelů u většiny krajů k plynulému a pozitivnímu vývoji hodnot těchto ukazatelů

(hodnoty koeficientu determinace u nich přesahují hodnotu 0,7). Všechny křivky vývoje pro jednotlivé kraje jsou součástí přílohy F.

Třetí sledovanou oblastí, vstupující do hodnocení celkové životní úrovně, je oblast environmentální. Tato oblast byla do hodnocení zahrnuta z důvodů vysokého zájmu veřejnosti a politik jak na republikové, tak mezinárodní úrovni. Životní prostředí má nepochybně vliv na kvalitu života jednotlivce a současné politiky se snaží o zlepšení, případně alespoň o nezhoršování životních ukazatelů této oblasti. V rámci uskutečňování těchto politik jsou tak na úrovni republikové i mezinárodní přerozdělovány velké finanční prostředky, které jednotlivé regiony používají k dosažení cílů týkajících se zkvalitnění či udržení kvality životního prostředí. Vybrána environmentální oblast obsahuje 4 dílčí ukazatele, kterými jsou: koeficient ekologické stability, emise oxidů dusíku, emise oxidu siřičitého a množství investic vynaložených na ochranu životního prostředí v jednotlivých krajích.

Tabulka 14 – Pořadí krajů na základě environmentálních ukazatelů

Pořadí v roce 2000	Kraj	Průměr environmentálních ukazatelů	Pořadí v roce 2020	Kraj	Průměr environmentálních ukazatelů	Kraj	Δ Pořadí
1	Liberecký	0,737	1	Liberecký	0,738	Karlovarský	4
2	Jihomoravský	0,694	2	Jihočeský	0,657	Královéhradecký	3
3	Jihočeský	0,687	3	Zlínský	0,642	Zlínský	2
4	Plzeňský	0,647	4	Plzeňský	0,633	Vysočina	2
5	Zlínský	0,645	5	Karlovarský	0,619	Jihočeský	1
6	Středočeský	0,616	6	Jihomoravský	0,595	Hl. m. Praha	0
7	Moravskoslezský	0,603	7	Královéhradecký	0,592	Plzeňský	0
8	Olomoucký	0,592	8	Moravskoslezský	0,582	Liberecký	0
9	Karlovarský	0,590	9	Vysočina	0,579	Pardubický	0
10	Královéhradecký	0,586	10	Olomoucký	0,578	Ústecký	0
11	Vysočina	0,585	11	Středočeský	0,547	Moravskoslezský	-1
12	Pardubický	0,505	12	Pardubický	0,545	Olomoucký	-2
13	Hl. m. Praha	0,378	13	Hl. m. Praha	0,481	Jihomoravský	-4
14	Ústecký	0,363	14	Ústecký	0,310	Středočeský	-5
ČR	Česká republika	0,588	ČR	Česká republika	0,578		

Zdroj: vlastní zpracování

Za obě sledovaná období se na nejlepším místě umístil Liberecký kraj, jehož skladba environmentálních ukazatelů dosahovala ve všech případech nadprůměrně pozitivních hodnot, převážně se týkalo o koeficient ekologické stability, jehož princip a způsob výpočtu je popsán v předchozí kapitole. Dále Liberecký kraj dosahoval dobrých hodnot týkajících se emisí znečišťujících látek, kdy se kraj umístil vždy maximálně do 3. nejlepšího místa. Co se týče změn pořadí za sledované roky, největší zisk v pořadí zaznamenal Karlovarský kraj, především díky dobrým hodnotám koeficientu ekologické stability a nízkým hodnotám emisí znečišťujících látek. Nejhůře z pohledu environmentálních podmínek si dlouhodobě stojí kraj Ústecký, který za sledované období dosáhl nejhorsích hodnot v poměru k ostatním krajům a dlouhodobě se mu nedaří tuto situaci zvrátit. Nabízí se otázka, proč si Moravskoslezský kraj vede v hodnocení v poměru k ostatním krajům lépe, než by se dalo předpokládat. Důsledkem tohoto umístění jsou vysoké hodnoty investic do životního prostředí, kde se prostřednictvím strukturálních fondů EU investuje nejvíce finančních prostředků do ochrany ŽP, které pozitivně ovlivňují hodnoty Moravskoslezského kraje v tomto hodnocení. Zároveň, pomineme-li oblast Ostravska, dosahují hodnoty koeficientu ekologické stability v tomto kraji taktéž celkem příznivých hodnot, v porovnání s ostatními kraji. Hlavní město Praha se na základě vybraných ukazatelů umístilo na předposledním místě nad Ústeckým krajem. Je však třeba mít na paměti, že tuto nepříznivou pozici determinovaly převážně ukazatele ekologické stability a množství emisí oxidu dusíku, kterých se logicky, na území nejmenšího a nejhustěji obydleného kraje, emituje největší množství. Stejně tak na území tohoto kraje jen těžko nalezneme ekologicky příznivé plochy, které by hodnotu koeficientu ekologické stability zvyšovaly. Z pohledu ukazatele vynaložených investic na ochranu ŽP se kraj hl. města Prahy nachází na nejvyšší příčce, vysoko nad republikovým průměrem, což značí jeho zájem o zvýšení úrovně životního prostředí pro obyvatele této metropole. Je ale třeba pamatovat na to, že tento ukazatel sleduje i investice, provedené investory, jejichž sídlo se nachází na území daného kraje. To v některých případech může hodnotu Hl. města Prahy nadhodnocovat, neboť množství investorů má své sídlo právě v Praze. Všechny dílčí tabulky a použité environmentální ukazatele lze nalézt v příloze D.

Tabulka 15 – Index růstu krajů ČR za hodnocené environmentální ukazatele

Kraj	index růstu	koef. determinace	Směr změny 2000 - 2010	Směr změny 2010 - 2020
Hl. m. Praha	1,2731	0,9778	nárůst	nárůst
Pardubický	1,0789	0,9877	nárůst	nárůst
Karlovarský	1,0496	0,4597	nárůst	pokles
Královéhradecký	1,0098	0,0778	nárůst	pokles
Liberecký	1,0015	0,0087	nárůst	pokles
Zlínský	0,9952	0,9445	nárůst	pokles
Vysočina	0,9903	0,3617	pokles	nárůst
Plzeňský	0,9802	0,0246	nárůst	pokles
Olomoucký	0,9756	0,9748	stagnace	pokles
Moravskoslezský	0,9646	0,9424	pokles	pokles
Jihočeský	0,9557	0,8068	pokles	stagnace
Středočeský	0,8887	0,8615	pokles	pokles
Jihomoravský	0,8580	0,695	stagnace	pokles
Ústecký	0,8549	0,2896	pokles	nárůst

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka č. 15 nabízí pohled na index růstu průměru standardizovaných hodnot ukazatelů environmentální oblasti, řazených sestupně dle výše indexu růstu. Zvýšení hodnot zaznamenalo 5 krajů, nicméně pouze kraj Hl. města Prahy a Pardubický kraj dosahovaly plynulého vývoje těchto hodnot i pro období let 2010 - 2020. Kraje Královéhradecký, Liberecký a Plzeňský zaznamenaly napříč roky nepravidelný vývoj v růstu environmentálních hodnot. Přestože v případě těchto krajů šlo o změny směrem k nižším hodnotám, nejednalo se o výrazné snížení a tyto tři kraje se i nadále nacházejí nad republikovým průměrem. Za zmínku stojí například Liberecký kraj, který se umístil v obou sledovaných letech 2000 a 2020 na první příčce z hlediska hodnocení environmentálních ukazatelů i navzdory tomu, že u něj došlo v posledních 10 letech k poklesu těchto hodnot. Všechny křivky vývoje pro jednotlivé kraje jsou součástí přílohy F.

5.2 Celková životní úroveň krajů

Na základě zvolených oblastí je dále vypočtena celková průměrná hodnota životní úrovně jednotlivých krajů. Tyto kraje jsou následně seřazeny dle výše získaných hodnot, spolu s informací, jak se zlepšila, případně zhoršila jejich pozice mezi roky 2000 a 2020 relativně k ostatním sledovaným krajským hodnotám. Souhrnná standardizovaná hodnota životní úrovně je aritmetickým průměrem hodnot třech zvolených oblastí.

Tabulka 16 – Pořadí krajů dle celkové standardizované hodnoty životní úrovně

Pořadí v roce 2000	Kraj	Průměr životní úrovně	Pořadí v roce 2020	Kraj	Průměr životní úrovně	Kraj	Δ Pořadí
1	Hl. m. Praha	0,672	1	Hl. m. Praha	0,670	Pardubický	6
2	Jihočeský	0,620	2	Středočeský	0,563	Středočeský	4
3	Plzeňský	0,554	3	Jihočeský	0,559	Hl. m. Praha	0
4	Jihomoravský	0,547	4	Pardubický	0,534	Karlovarský	0
5	Královéhradecký	0,536	5	Plzeňský	0,531	Ústecký	0
6	Středočeský	0,534	6	Jihomoravský	0,530	Olomoucký	0
7	Liberecký	0,531	7	Královéhradecký	0,525	Zlínský	0
8	Vysočina	0,527	8	Liberecký	0,529	Moravskoslezský	0
9	Zlínský	0,508	9	Zlínský	0,518	Jihočeský	-1
10	Pardubický	0,464	10	Vysočina	0,511	Liberecký	-1
11	Olomoucký	0,428	11	Olomoucký	0,479	Plzeňský	-2
12	Karlovarský	0,415	12	Karlovarský	0,396	Královéhradecký	-2
13	Moravskoslezský	0,351	13	Moravskoslezský	0,332	Vysočina	-2
14	Ústecký	0,203	14	Ústecký	0,268	Jihomoravský	-2

Zdroj: vlastní zpracování

Celkovou průměrnou životní úroveň krajů na základě zvolených oblastí shrnuje tabulka č. 16, která mimo jiné nabízí i odpověď na výzkumnou otázku A: „Mezi sledovanými roky 2000 – 2020 došlo k významným změnám pořadí jednotlivých krajů z pohledu životní úrovně.“ Tuto hypotézu tedy nelze potvrdit, neboť během sledovaného období na základě zvolených ukazatelů se životní úroveň změnila nad stanovenou hranici 3 pozic pouze u kraje Středočeského a Pardubického, které si tak v žebříčku zlepšily své umístění o 4 a 6 míst oproti původnímu umístění v roce 2000.

V kontextu celkové životní úrovně se tak nabízí určit, jaké oblasti se dle provedeného výzkumu podílely na zlepšení této úrovně a které naopak vedly k poklesu, případně stagnaci hodnot životní úrovně jednotlivých krajů. Hodnocení je relativní ve vztahu k ostatním krajům na základě hodnot jednotlivých ukazatelů k roku 2020. Silné a slabé stránky jsou přiřazovány na základě poměru reálných hodnot jednotlivých ukazatelů vůči ostatním krajským hodnotám. Silné a slabé stránky krajů shrnuje tabulka č. 17.

Tabulka 17 – Silné a slabé stránky krajů z hlediska hodnocených ukazatelů životní úrovně

Kraj	Silné stránky	Slabé stránky
Hl. m. Praha	vysoké průměrné mzdy, vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo	vysoké emise znečišťujících látek, vysoká kriminalita
Středočeský	vysoké průměrné mzdy, vysoká míra investic, vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo	koef. ekologické stability, vyšší kriminalita
Jihočeský	životní prostředí, nízká nezaměstnanost	nízké průměrné mzdy, nižší investice na ochranu ŽP
Plzeňský	životní prostředí, vyšší průměrné mzdy	vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo, nižší míra investic
Karlovarský	životní prostředí, nízká kriminalita	ekonomická výkonnost, nízké mzdy, vysoká krátkodobá nezaměstnanost
Ústecký	vyšší průměrné mzdy, vyšší investice na ochranu ŽP	vysoké emise znečišťujících látek, vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo, vysoká nezaměstnanost
Liberecký	nízké emise znečišťujících látek, vysoký koef. ekologické stability	vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo, nižší HDP na osobu
Královéhradecký	vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo, nízká kriminalita, nižší dlouhodobá nezaměstnanost	nízká míra investic
Pardubický	nízká krátkodobá i dlouhodobá nezaměstnanost, nízká kriminalita	nižší mzdy, vyšší emise znečišťujících látek
Vysočina	nízká kriminalita, životní prostředí	nižší investice na ochranu ŽP
Jihomoravský	vyšší mzdy, vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo	vyšší dlouhodobá nezaměstnanost
Olomoucký	vyšší míra investic, vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo	nižší HDP na osobu, vyšší krátkodobá nezaměstnanost
Zlínský	nízká krátkodobá nezaměstnanost, nízká kriminalita	nízké mzdy, nižší míra investic
Moravskoslezský	vysoké investice na ochranu ŽP	vysoká krátkodobá i dlouhodobá nezaměstnanost, vysoké emise znečišťujících látek, vysoká kriminalita

Zdroj: vlastní zpracování

Současný stav z hlediska silných a slabých stránek krajů, obsažených v tabulce č. 17, je do určité míry odrazem jejich rozvoje za dvacet let svého působení. V případě Pardubického kraje, jakožto kraje s největší pozitivní změnou v celkovém umístění, šlo o výrazné zlepšení v hodnotách sociálních ukazatelů, především nezaměstnanosti a počtu registrovaných trestných činů, kterých bylo i přes celorepublikový úbytek, zapříčiněný okolnostmi a omezeními nemoci covid-19, v tomto kraji méně, než byl republikový průměr. Silnými stránkami Středočeského kraje byly příznivé hodnoty v ekonomické a sociální oblasti – převážně hodnoty HDP, vysoká úroveň vzdělanosti a nízké hodnoty krátkodobé i dlouhodobé nezaměstnanosti, doprovázené nadprůměrnými investicemi na ochranu ŽP v porovnání s ostatními kraji.

Na první pozici celkového žebříčku průměrné životní úrovně se pro oba sledované roky umístil kraj Hl. města Prahy, který si dlouhodobě drží nadprůměrné hodnoty ekonomických a sociálních ukazatelů. Přestože v environmentální oblasti stojí Praha na předposledním místě, hodnoty investic do životního prostředí, ale i pozitivní změny během sledovaných let ve snižování emisí skleníkových plynů nasvědčují, že by se tato pozice v environmentální oblasti mohla v budoucích letech ještě vylepšit. Dále se na horních příčkách za oba sledované roky umístil kraj Jihočeský, a přestože ho v umístění celkové životní úrovně za rok 2020 předskočil Středočeský kraj, stále si drží nadprůměrné hodnoty v ekonomické, sociální i environmentální oblasti, které mohou být determinovány výhodným umístěním kraje, který hraničí s ostatními ekonomicky i sociálně silnými regiony.

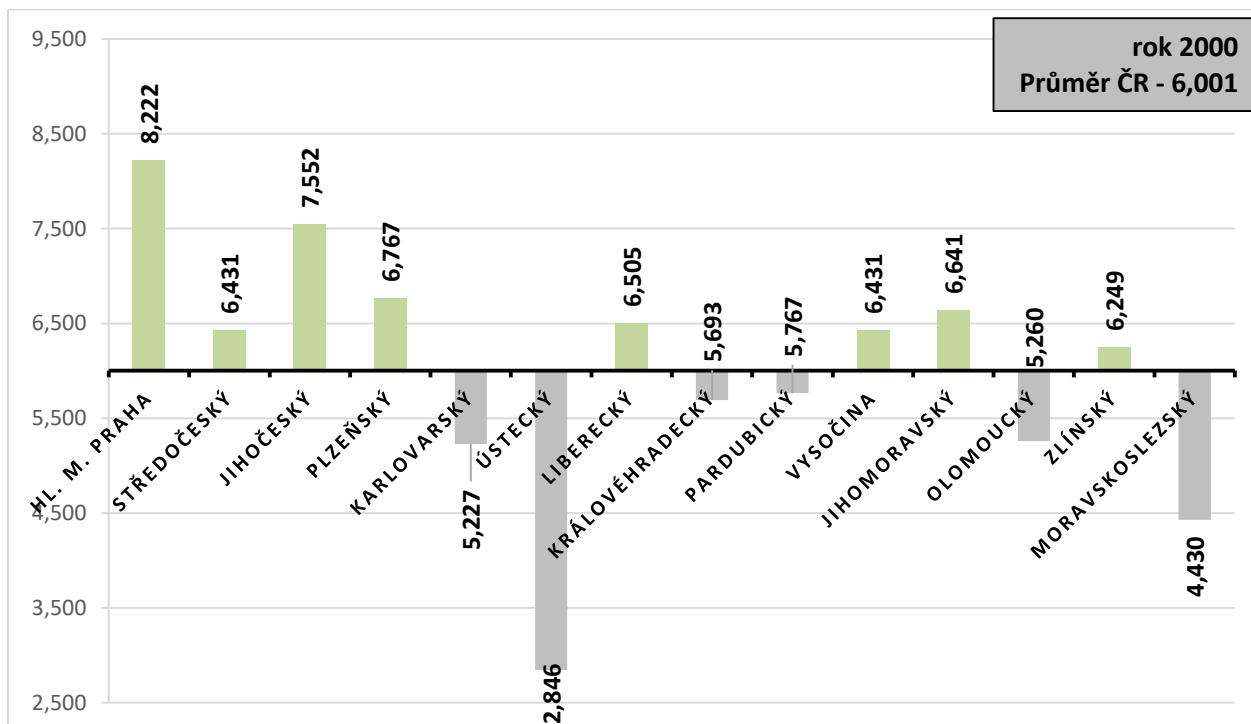
Na druhé straně žebříku celkového hodnocení životní úrovně se nachází trojice krajů, jejichž hodnoty životní úrovně se od jejich vzniku výrazněji pozitivně neposunuly. Jedná se o kraje Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký, který se umístil za oba sledované roky na poslední příčce. Tyto kraje si procházejí těžkým obdobím z pohledu životní úrovně, neboť jejich hodnoty, především sociálních a ekonomických ukazatelů, se nacházejí dlouhodobě pod republikovým průměrem. To je zapříčiněno převážně ústupem tradičních průmyslových odvětví v těchto regionech, nižší ekonomickou výkonností a s tím spojenou vysokou mírou nezaměstnanosti. Tyto podmínky se odrážejí i v dalších ukazatelích, jako je vzdělanost nebo počet trestných činů na území kraje. Obyvatelstvo těchto krajů tak migruje do ekonomicky a sociálně silnějších regionů za perspektivnější budoucností. Je tak potřeba, aby se regionální politiky těchto krajů více zaměřily na konkurenceschopnost a ekonomicko-sociální otázky rozvoje těchto krajů a vytrvaly v nelehké transformaci, alespoň směrem k průměrným republikovým hodnotám. Jedná se ale o časově i finančně náročný proces, který bude trvat ještě mnoho let, než přinese výrazné změny.

Ve středu žebříčku se dále nachází skupina krajů, které jsou z hlediska silných a slabých stránek na základě zvolených ukazatelů těžko uchopitelné. Jedná se o kraje Plzeňský, Jihomoravský, Královéhradecký, Liberecký, Zlínský, Olomoucký a kraj Vysočina. Hodnoty životní úrovně této skupiny se za sledované období výrazněji neměnily a zachovaly si tak své umístění v celkovém hodnocení uprostřed žebříčku. V rámci této skupiny lze vybrat jeden až dva ukazatele, ve kterých si některý z krajů této skupiny vedl lépe než ostatní, nicméně v celkovém hodnocení neměly dostatečnou váhu, aby výrazněji ovlivnily celkové umístění kraje. Jako příklad zde lze uvést Liberecký kraj, který v environmentální oblasti v obou sledovaných letech dosáhl nejlepších hodnot, nicméně jeho umístění kolem středu žebříčku v dalších oblastech jej nakonec neposunulo směrem výše v celkovém hodnocení. U více krajů je označena jako silná nebo slabá stránka oblast životního prostředí, namísto vypsání konkrétních environmentálních ukazatelů. To je provedeno z důvodu lepší přehlednosti tabulky a jedná se tak o kraje, které si vedou dobře ve všech environmentálních ukazatelích v poměru k ostatním krajům.

Při interpretaci získaných výsledků je třeba pamatovat na to, že dílčí a celkové hodnoty průměrné životní úrovně jsou získány na základě 12 zvolených objektivních ukazatelů a nezohledňují subjektivní vnímání životní úrovně obyvatel. Z toho důvodu se tak hodnoty této analýzy mohou od reálného stavu životní úrovně ve sledovaných krajích lišit, neboť existuje řada jiných způsobů, jak tuto úroveň měřit. Záleží tak na způsobu měření, množství a kvalitě použitých ukazatelů, které do výpočtu vstupují, a je třeba počítat i s tím, že na celkovou životní úroveň mají vliv i těžko měřitelné ukazatele subjektivního charakteru a rozdílné vnímání kvality života jednotlivcem.

V rámci kapitoly jsou pro představu republikového průměru a umístění krajů v kontextu k němu znázorněny grafy – obr. 4 a 5, které tvoří součet standardizovaných hodnot za všechny ukazatele pro jednotlivé kraje. Přímkou, na které jednotlivé krajské hodnoty leží, představuje průměrnou standardizovanou hodnotu všech 14 krajů.

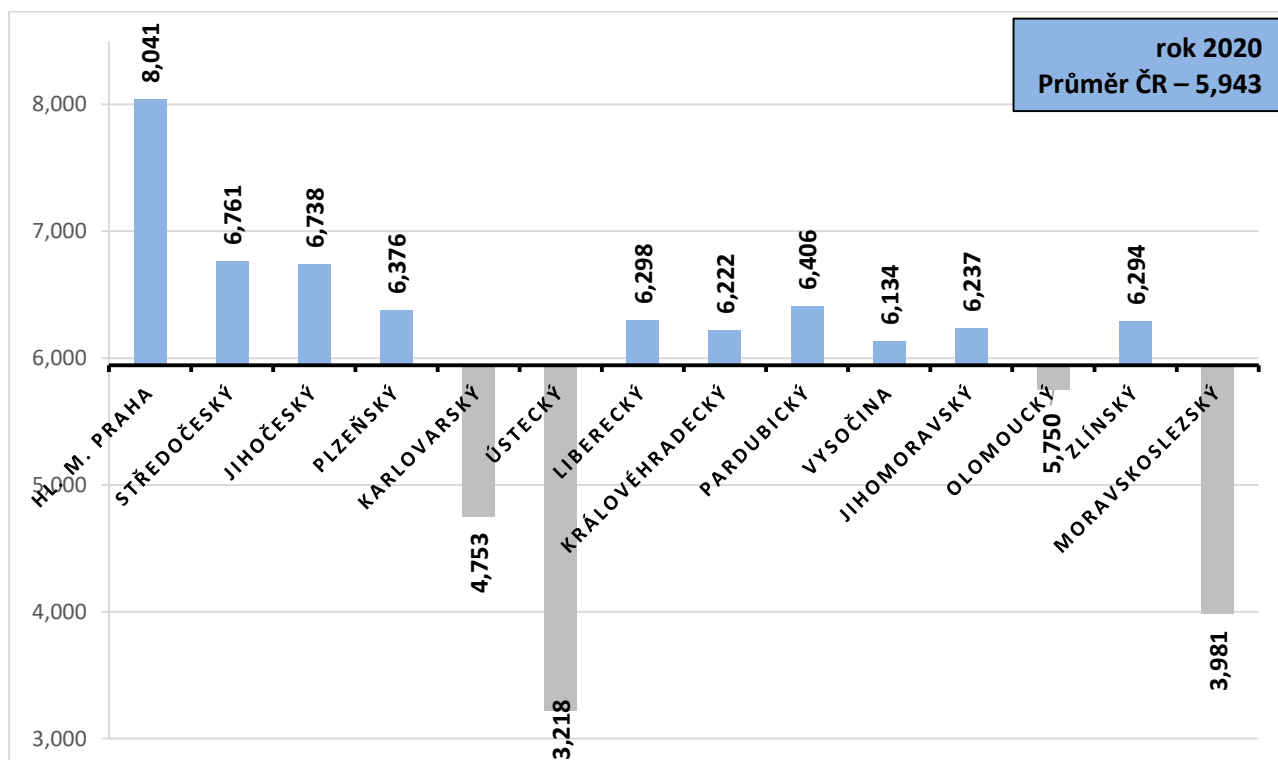
Obrázek 4 – Pozice krajů dle součtu standardizovaných hodnot za rok 2000 ve vztahu k průměru ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Na obr. č. 4 lze vidět, že v roce 2000 se dle součtu standardizovaných hodnot za jednotlivé ukazatele umístilo 6 krajů pod republikovým průměrem. Nejvýše nad republikovým průměrem se umístil kraj Hl. města Prahy, doprovázený krajem Jihočeským a Plzeňským. Naopak nejnižších hodnot dosáhl kraj Ústecký, následován krajem Moravskoslezským. V porovnání s umístěním v roce 2020, které je zobrazeno v obr. č. 5 na další straně, lze vidět, že mezi sledovanými roky se pozice některých krajů oproti celorepublikovému průměru vylepšila.

Obrázek 5 – Pozice krajů dle součtu standardizovaných hodnot za rok 2020 ve vztahu k průměru ČR

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je možné vidět v obr. č. 5, na základě vybraných ukazatelů se nad republikový průměr během let dostaly kraje Královéhradecký a Pardubický, za jejichž zlepšením stál pozitivní vývoj ukazatelů v sociální a ekonomické oblasti. Kraje, které svou pozici pod republikovým průměrem nezvýšily, jsou Ústecký, Moravskoslezský, Karlovarský a Olomoucký a nadále zůstávají na základě zvolených ukazatelů i pro rok 2020 pod republikovým průměrem. V případě Olomouckého kraje ale došlo za sledované období ke zvýšení průměrné hodnoty životní úrovně o téměř 0,5, a pokud nadále vytrvá v pozitivním růstu, brzy by se již mohl dostat na průměrnou republikovou hranici.

5.3 Srovnání mezikrajských disparit ukazatelů životní úrovně v čase

Pro ověření hypotézy B: „Během sledovaného období došlo ke snížení disparit mezi kraji.“, je použit výpočet variačního koeficientu pro reálné hodnoty ukazatelů 14 krajů. Předpokladem je, že se hodnota variačního koeficientu mezi roky 2000 a 2020 u hodnocených ukazatelů snížila, což může značit zmenšení disparit na základě sledovaných ukazatelů mezi jednotlivými kraji.

Získané hodnoty variačního koeficientu pro zvolené ukazatele a oblasti jsou obsahem tabulky č. 18. Jednotlivé variační koeficienty jsou následně zprůměrovány za celou oblast ukazatelů, a to jak pro rok 2000, tak 2020. Výpočet je proveden dle vzorce 11, viz kapitola metodika hodnocení.

Tabulka 18 – Hodnoty variačního koeficientu pro zvolené ukazatele krajů ČR

	EKO 1	EKO 2	EKO 3	EKO 4	Průměr
2000	13,8 %	31,5 %	40,5 %	13,3 %	25,4 %
2020	9,4 %	40,8 %	33,4 %	15,5 %	24,8 %
	SOC 1	SOC 2	SOC 3	SOC 4	
2000	1,1 %	16,7 %	45,2 %	84,4 %	36,8 %
2020	1,2 %	25,8 %	37,4 %	78,2 %	35,6 %
	ENV 1	ENV 2	ENV 3	ENV 4	
2000	43,8 %	83,1 %	45,2 %	81,2 %	63,3 %
2020	46,6 %	59,4 %	37,4 %	97,8 %	60,3 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky č. 18 je patrné, že se průměrná hodnota variačního koeficientu v roce 2020 snížila, v porovnání s průměrnými hodnotami koeficientu pro rok 2000, u všech třech sledovaných oblastí. Tento výsledek tak značí, že v kontextu zvolených ukazatelů se rozdíl v ukazatelích, a tedy disparity mezi kraji ČR, během sledovaných let snížily. Vzhledem k tomuto závěru tedy lze přijmout zvolenou hypotézu B, neboť během sledovaných let došlo ke snížení disparit mezi kraji.

Tento výsledek je dobrou zprávou v otázce současné regionální politiky, která si klade za cíl právě tyto disparity snižovat. Přestože rozdíl v hodnotách mezi sledovanými roky není moc veliký, zlepšení je zde patrné. Největší posun, co se disparit týče, zaznamenala oblast environmentálních ukazatelů, jejíž zlepšení determinují ukazatele objemu škodlivých látek

v ovzduší, kde během sledovaných let došlo napříč kraji k velkému snížení těchto hodnot na celém území republiky. Naopak velký skok oproti hodnotám z roku 2000 zaznamenal ukazatel investic do životního prostředí, kde některé kraje vynaložily výrazně vyšší sumy na tyto investice, než kraje jiné. V případě ekonomických a sociálních ukazatelů opět platí, že zde nejvyšší podíl na disparitách mají kraje Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský, které se nacházejí dlouhodobě pod republikovým průměrem těchto oblastí. Nicméně i přesto je zde patrné zlepšení o 0,6 procentního bodu v případě ukazatelů ekonomických a 1,2 procentního bodu u ukazatelů sociální oblasti.

Přestože se průměrné hodnoty variačního koeficientu za celý soubor ukazatelů snížily, je třeba věnovat pozornost i ukazatelům, v jejichž případě došlo k navýšení tohoto koeficientu oproti hodnotám předchozích let a v mezikrajském srovnání u nich dochází k velikým rozdílům.

Například při pohledu na vyšší hodnoty variačního koeficientu ukazatele dlouhodobé nezaměstnanosti (SOC 2) lze vidět, že se tato hodnota v roce 2020 oproti roku 2000 zvýšila. Determinantem této změny mohou být vyšší finanční dávky a příspěvky v nezaměstnanosti, než které byly vypláceny v roce 2000. Nezaměstnaní lidé tak zvažují své zapojení na trhu práce a někteří z nich tak mohou preferovat status nezaměstnaného, než by tomu bylo za podmínek na začátku tisíciletí. Svou roli na této zvýšené hodnotě jistě bude mít i ekonomická a sociální situace ve strukturálně postižených regionech, které se dříve orientovaly na průmysl a tradiční odvětví, která se dnes na území těchto krajů již nachází v útlumu. Obtížná a časově náročná transformace těchto ekonomicky slabých regionů se tak odráží i v dlouhodobé nezaměstnanosti obyvatel kraje. Co se týče zvýšení hodnot dlouhodobé nezaměstnanosti v roce 2020, významnou roli napříč všemi kraji měla i pandemie covid-19, která se velmi významně dotkla i trhu práce. Možným scénářem tak může být, že lidé, kteří by jinak své místo na trhu práce našli v krátkém časovém horizontu do jednoho roku, se vzhledem k okolnostem stali nezaměstnanými déle, než by tomu bylo za normálních okolností. Tyto důvody tak mohly přispět k vyšším hodnotám variačního koeficientu a v porovnání s rokem 2000 si tak tento ukazatel vede hůře, než by tomu bylo za normálních okolností.

V případě ukazatele koeficientu ekologické stability (ENV 1), došlo ke zvýšení variačního koeficientu o 3 procentní body, oproti hodnotám z roku 2000. Zvýšení variačního koeficientu v případě tohoto ukazatele nemusí být nutně vnímáno negativně, neboť v případě některých, hustě osídlených nebo zemědělsky výrazně využívaných krajů, nelze držet krok v růstu ekologické stability s ostatními kraji v takové míře. Podstatnou informací v případě tohoto ukazatele ale je, že v roce 2020 došlo v porovnání s původními hodnotami ve všech krajích ke

zvýšení koeficientu ekologické stability, a to i u těch krajů, ve kterých je realizace nárůstu, byť jen o desetiny, velice náročná.

Největší zvýšení v hodnotách variačního koeficientu zaznamenal ukazatel investic do životního prostředí (ENV 4). Tato vysoká hodnota může mít několik vysvětlení. Prvním důvodem může být to, že některé kraje mají svou krajinou skladbu významně environmentálně příznivější a není tak třeba investovat takové množství finančních prostředků do ochrany ŽP, než například kraje s vysokou průmyslovou výrobou nebo osídlením, jako tomu je například v případě Prahy. Právě zmíněná Praha může být tím důvodem, který díky svým vysokým investicím do ochrany životního prostředí významně hýbe s variačním koeficientem celého souboru. Vysoké hodnoty investic právě u Prahy jsou logicky důsledkem výrazné hustoty osídlení a zvýšené koncentrace průmyslu a dopravy. Firmy tak musí vynakládat nemalé finanční prostředky na zajištění environmentálně šetrných způsobů výroby. Protože kraj Hl. města Prahy má hodnoty investic do životního prostředí v průměru téměř 8x vyšší než ostatní kraje, nabízí se poznámka, že ukazatel výše těchto hodnot investic zahrnuje i provedené investice subjektů, které mají sídlo na území sledovaného kraje. Pro hodnoty kraje Hl. města Prahy to tedy znamená, že se na této vysoké hodnotě mohou významně podílet i investice, které fakticky mohly skončit na území kraje jiného, nicméně na základě sídla investora byly tyto investice připsány právě Praze. Samozřejmě toto pravidlo se vztahuje i k ostatním krajským hodnotám, nicméně tak vysoké hodnoty v případě Hl. města Prahy mají své opodstatnění v tom, že velký počet firem má své sídlo právě na území toho kraje.

Jestliže by byly hodnoty tohoto ukazatele vypočítány bez přítomnosti hodnot kraje Hl. města Prahy, došlo by v rámci ostatních krajů k mírnému snížení variačního koeficientu a tím i rozdílnosti v tomto ukazateli napříč kraji. Výpočet variačního koeficientu pro tento ukazatel včetně, i bez hodnot kraje Hl. města Prahy, je součástí přílohy D.

Nicméně na základě průměrných hodnot dle zvolených oblastí lze říci – jak již bylo výše uvedeno, že v případě krajů ČR během sledovaného období došlo ke snížení disparit mezi kraji. Nízké hodnoty tohoto zlepšení lze zdůvodnit tím, že v případě řešení disparit a boje s nimi se jedná o dlouhodobý a nákladný proces, jehož výsledky přicházejí pomalu a nemusí nutně znamenat vysoké pozitivní změny v krátkodobém horizontu. Zároveň je třeba pamatovat na to, že analýza provedená v této práci vychází z 12 ukazatelů životní úrovně a v případě zvýšení počtu nebo změny souboru těchto ukazatelů by tak pravděpodobně mohlo dojít k odlišným závěrům.

ZÁVĚR

Předložená práce vznikla s cílem porovnat vývoj životní úrovně krajů ČR od jejich vzniku po současnost a zachytit jejich silné a slabé stránky v otázkách kvality života. Východiskem k naplnění tohoto cíle tak bylo sledování změny vybraných ukazatelů životní úrovně na úrovni krajů České republiky a jejich následná komparace.

Cestou k tomuto cíli tak byl vymezen pojem životní úroveň a s ní spojené způsoby měření a hodnocení této úrovně na mezinárodní, národní i regionální úrovni. Sledování kvality života na mezinárodní úrovni nabízí srovnání napříč zeměmi po celém světě a poskytuje tak odraz ekonomické, sociální, nebo například politické situace v zemi, které se promítají do životů obyvatel a hodnocení životní úrovně. Sledování kvality života na národní či regionální úrovni pak nabízí odpovědi na otázky týkajících se národního či regionálního rozvoje, přispívajícímu k všeobecnému blahu a kvalitě života lidí, kterou se tak jednotlivé státy snaží zvyšovat.

Pro potřeby této práce byl dále nastíněn teoretický rámec, týkající se pojmu region, regionální rozvoj a s ním spojené disparity napříč regiony. Právě na úrovni regionů totiž operují současné politiky rozvoje v rámci Evropské unie a jejich aplikace je závislá na koordinaci s regionálními politikami jednotlivých zemí. Nemalá část finančních prostředků plyne skrze Evropské strukturální a investiční fondy, umožňující financovat rozvoj a modernizaci krajů České republiky.

Tyto kraje za 20 let svého působení od roku 2000 naplňují své poslání realizací svých rozvojových strategií, které by měly směřovat ke zkvalitnění života obyvatel a růstu životní úrovně. Kraje by tak měly zaměřit svou pozornost rozvoji svých silných stránek a snaze eliminovat ty slabé, které jsou z hlediska životní úrovně vnímány jako negativní. To ale často bývá časově a finančně náročným úkolem, jehož naplňování není lehké kvantifikovat. Vzhledem k tomu, že dosud neexistuje závazný či obecně uznávaný rámec a soubor ukazatelů, na základě kterých životní úroveň jednotně měřit, odborná i laická veřejnost používá množství rozdílných metod k získání konkrétních výsledků, vypovídajících o životní úrovni sledovaného vzorku.

Pro účely této práce - hodnocení změny životní úrovně v krajích a komparace mezikrajského vývoje, byl vytvořen model, který obsahuje soubor 3 oblastí a 12 ukazatelů, které se více či méně promítají do vnímání kvality života jednotlivců a společnosti.

Tento model umožňuje:

- sledování vývoje životní úrovně krajů z hlediska dílčích oblastí, zahrnujících ekonomické, sociální a environmentální ukazatele,
- komparaci hodnot těchto oblastí za sledované roky 2000 a 2020, které poskytují pohled na silné a slabé stránky kraje,
- zachycení celkové průměrné životní úrovně krajů v letech 2000 a 2020,
- sledování vývoje jednotlivých ukazatelů životní úrovně na krajské úrovni
- porovnání velikosti regionálních disparit krajů ČR mezi roky 2000 a 2020.

V rámci modelu jsou zvolené ukazatele rozděleny do třech oblastí, podílejících se na kvalitě života v kraji, aby bylo možné jednotlivé ukazatele lépe komparovat mezi sebou i za jednotlivé oblasti. Soubor těchto oblastí se následně promítá do celkového umístění krajů ČR z hlediska výše dosažených hodnot těchto oblastí a nabízí tak srovnání jednotlivých krajů mezi sebou, včetně možnosti seřadit tyto kraje a jejich životní úrovně dle dílčích i celkových hodnot do žebříčku od nejlepších, až po ty nejhorší.

Pro potřeby tohoto srovnání byly hodnoty získané z Českého statistického úřadu standardizovány tak, aby je bylo možné vzájemně komparovat. Vzhledem k cíli této práce tak byly v rámci komparativní analýzy krajů ČR za sledované roky 2000 a 2020 stanoveny dvě výzkumné otázky, které byly na základě získaných výsledků verifikovány. Jednalo se o tyto hypotézy:

Hypotéza A: „Mezi sledovanými roky 2000 – 2020 došlo k významným změnám pořadí jednotlivých krajů z pohledu životní úrovně.“

Hypotéza A nicméně nebyla potvrzena, neboť výsledek nedosáhl stanoveného kritéria pro její přijetí. V souboru 14 krajů došlo pouze v případě dvou ke zlepšení a změně pozice v celkovém umístění žebříčku životní úrovně o více než 3 pozice. Těmito kraji byl kraj Pardubický, který si tak polepšil oproti roku 2000 o 6 příček a kraj Středočeský, který zlepšil své postavení ve vztahu k ostatním sledovaným krajům v celkovém žebříčku o 4 pozice.

Z důvodu zaměření minulé i současné regionální politiky České republiky na práci s regionálními disparitami, byla v této práci stanovena další hypotéza, která se týkala sledování vývoje těchto disparit mezi roky 2000 a 2020, jež zněla:

Hypotéza B: „Během sledovaného období došlo ke snížení disparit mezi kraji.“

Hypotéza by byla považována za potvrzenou, pokud mezi roky 2000 a 2020 došlo ke snížení hodnot variačního koeficientu zvolených oblastí, značící zmenšení disparit mezi sledovanými kraji. Tato hypotéza byla potvrzena, neboť na základě průměrných hodnot variačního koeficientu zvolených oblastí, došlo ke snížení hodnot variačního koeficientu. Tento koeficient měl sloužit pro stanovení rozdílnosti mezi hodnotami jednotlivých ukazatelů za sledované roky.

Výsledky tak ukázaly snižující se trend vývoje této rozdílnosti, neboť ve všech třech sledovaných oblastech došlo v roce 2020 k průměrným nižším hodnotám variačního koeficientu, než tomu bylo v případě hodnot roku 2000. Tento výsledek tak nabízí odpověď na stanovenou hypotézu a lze říci, že na základě sledovaných oblastí a jejich rozdílnosti tak dochází i ke snižování disparit mezi kraji. Je však třeba nespokojit se pouze s tímto obecným pohledem, ale vnímat v otázkách disparit i konkrétní problémy na úrovni jednotlivých ukazatelů. Co se průměrného zlepšení týče, nejedná o výrazné změny hodnot, neboť boj s disparitami je finančně i časově nákladným procesem, se kterým budou muset strategické plány regionálního rozvoje v budoucnu ještě dlouhé roky pracovat, nicméně trend pozitivního vývoje směrem ke snižování je zde zřetelný.

Zjištění této práce umožňují udělat si obrázek o změně životní úrovně krajů za uplynulých 20 let jejich existence a naplňování role regionální politiky ČR ve vztahu ke snižování disparit mezi těmito kraji. Zároveň s tím, mohou výsledky sloužit k potřebám regionálních politik, pro porovnání krajských hodnot životní úrovně, nebo k zaměření priorit, či silných a slabých oblastí krajů ČR, se kterými lze následně pracovat v rámci rozvojových strategií a dokumentů, směřujících ke zvýšení životní úrovně obyvatel.

Na začátku třetí dekády existence krajů vyvstávají pro tyto územní celky nové otázky a překážky, které se v budoucnu jistě dotknou i životní úrovně obyvatel těchto krajů. Bude tak zapotřebí nalézt vhodné cesty a přístupy, prostřednictvím kterých budou moci regionální politiky čelit těmto novým výzvám, směrem k zachování a růstu životní úrovně svých obyvatel.

POUŽITÁ LITERATURA

Baun, M. (2007). Regional policy and decentralization in the Czech Republic. *Regional & Federal Studies*, Volume 16, Issue 4, Pages 409-428. DOI: 10.1080/13597560600989011.

Baun, M., Lach, J. (2004). Decentralization in the Czech Republic: The European Union, Political Parties, and the Creation of Regional Assemblies, *The Journal of Federalism*, Volume 34, Issue 1, Winter 2004, Pages 35–51. DOI: 10.1093/oxfordjournals.pubjof.a005018.

Blažek, J. (2011). *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace*. Praha: Nakladatelství Karolinum.

Český statistický úřad. (2006). *Popis indikátoru udržitelného rozvoje v krajích – Koeficient ekologické stability*. [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/13-1134-07-2006-2_3__popis_indikatoru_a_jejich_vyvoj

ČR. (1993). Ústava České republiky. Hlava VII - Územní samospráva, Článek 99. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1#hlava7>

ČR. (1997). *Zákon č. 347/1997 o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb.* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-347>

ČR. (2000). *Zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje.* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-248>

ČR. (2004). *Zákon č. 387/2004 Sb. o změnách hranic krajů a změnách zákona č. 243/2000 Sb. a rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům.* [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-387>

ČR. (2020). *Zákon č. 51/2020 Sb. o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů*. [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-51>

Dočkal, V. (2004). Ústřední pojmy regionální politiky EU: Příspěvek ke studiu euroregionalismu. *Středoevropské politické studie*, ročník 6, číslo 1, rok 2004. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4033/5296>

Evropská komise. (2019). *An introduction to EU Cohesion Policy 2014-2020*. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_en.pdf

Evropská komise. (2020a). *NUTS Maps - Nomenclature of territorial units for statistics - Eurostat*. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/nuts-maps>

Evropská komise. (2020b). *EU spending by NUTS regions*. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/EU-spending-by-NUTS-regions/ym2g-jhttp/>

Evropská komise. (2021). *Eurobarometer*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2532>

Fortune. (2021). *For 25 years, Hong Kong topped an economic freedom index. This year, it fell off completely*. [online]. [cit. 2021-09-14]. Dostupné z: <https://fortune.com/2021/03/04/hong-kong-heritage-foundation-economic-freedom-index-china-beijing/>

Happy Planet Index. (2014). *Happy Planet Index*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <http://happyplanetindex.org/about>

Happy Planet Index. (2021). *The latest happy planet index*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <https://weall.org/the-latest-happy-planet-index-costa-rica-tops-the-list-beating-western-economies-on-sustainable-wellbeing>

Heritage. (2019). *Index of Economic Freedom: Promoting Economic Opportunity and Prosperity by Country*. [online]. [cit. 2021-09-14]. Dostupné z: <https://www.heritage.org/index/>

Hledíková, Z., Dobeš, J. (2005). *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Honner, J. (2020). Dvacet let od vzniku krajů. *Statistika&My*, ročník 10, číslo 9, rok 2020, strany 22-23.

Hučka, M., Kutscherauer, A. (2010). *Regionální disparity: disparity v regionálním rozvoji země, jejich pojetí, identifikace a hodnocení*. Ostrava: VŠB-TU.

Kahoun, J. (2007). *Ukazatele regionální konkurenceschopnosti v České republice*. Working Paper CES VŠEM. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPNo507.pdf

Macek, J. a kol. (2008). *Ekonomická a sociální statistika*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni.

Baun, M. (2007). Regional policy and decentralization in the Czech Republic. *Regional & Federal Studies*, Volume 16, Issue 4, Pages 409-428. DOI: 10.1080/13597560600989011.

Maussen, J. a kol. (2018). *Shrnutí závěrečných zpráv expertních skupin pro identifikaci relevantních indikátorů kvality života v ČR*. [online]. [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: https://www.cr2030.cz/strategie/wp-content/uploads/sites/2/2018/05/01_Kvalita-%C5%BEivota-shrnut%C3%AD.pdf

Mederly, P. a kol. (2004). *Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje: kvantitativní, vícerozměrný a variantní přístup*. Praha: CESES. Univerzita Karlova.

MMR ČR. (2019). *Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+*. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

OECD. (2021). *OECD Better Life Index*. [online]. [cit. 2021-09-13]. Dostupné z: <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>

Pavlík, M. a kol. (2016). *Podpora lokální ekonomiky: využití skrytých potenciálů v regionech*. Praha: Wolters Kluwer.

Pavlík, M. a kol. (2019). *Regiony budoucnosti: spolupráce, bezpečí, efektivita: inspirace pro rozvoj měst a regionů s příklady dobré praxe*. Praha: Grada Publishing.

Petkovová, L. a kol. (2021). *Život v regionech - vědecko-výzkumný projekt s účastí veřejnosti*. [online]. [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: <https://www.zivotvregionech.cz/>

Potůček, M. a kol. (2002). *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. Praha: Gutenberg.

Příkryl, J. a kol. (2014). *Metodika strategického řízení a plánování krajů ČR*. [online]. [cit. 2021-11-11]. Dostupné z: <http://www.asociacekraju.cz/files/files/dokumenty/PROJEKTY/strategie/Methodika-strategickeho-rizeni-a-planovani-kraju-CR.pdf>

Scully, R. (2010). *Europe, regions and European regionalism*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Sova, V. (1978). *Životní úroveň a její plánování*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

Statistical Office of the European Communities. (2014). *Living conditions in Europe: 2014 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Tuček, M. (2003). *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství.

UNDP. (1990). *Human Development Report 1990: Concept and Measurement of Human Development*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1990>

UNDP. (2020a). *Human Development Report 2020*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>

UNDP. (2020b). *Technical notes - Calculating the human development indices*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020_technical_notes.pdf

UNDP. (2020c). *The 2020 Global Multidimensional Poverty Index (MPI)*. [online]. [cit. 2021-09-21]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/2020-MPI>

UNDP. (2020d). *Human development index ranking 2020*. [online]. [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://hdr.undp.org/en/content/latest-human-development-index-ranking>

Úřad vlády ČR. (2018). *Strategický rámec Česká republika 2030*. [online]. [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/>

World Health Organization. (1997). *Measuring Quality of Life*. [online]. [cit. 2021-09-02]. Dostupné z: http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Ukazatele vstupující do výpočtu indexu lidského rozvoje krajů za rok 2000 dle Mederlyho

Příloha B – Ukazatele ekonomické oblasti

Příloha C – Ukazatele sociální oblasti

Příloha D – Ukazatele environmentální oblasti

Příloha E - Standardizované hodnoty a součet hodnot ukazatelů za roky 2000 a 2020 podle krajů

Příloha F – Trend růstu průměrných standardizovaných hodnot oblastí životní úrovně v jednotlivých krajích

Příloha A - Ukazatele vstupující do výpočtu indexu lidského rozvoje krajů za rok 2000 dle Mederlyho

Hodnocené ukazatele	ČR	PHA	STČ	JHČ	PLK	KVK	ULK	LBK
A1 - Demografické předpoklady								
A11 - přirozený přírůstek na 1000 obyvatel	-1.8	-3.4	-2.6	-1.2	-2.0	-0.4	-0.9	-1.0
A12 - přírůstek stěhováním na 1000 obyvatel	0.6	-1.5	5.9	0.8	0.9	-1.0	0.8	1.3
A13 - střední délka života (pravděp. dožití při narození, roky)	74.74	76.16	74.22	75.16	74.80	73.91	73.21	74.16
A2 - Zdraví a bezpečnost obyvatelstva								
A21 - celková úmrtnost na 1000 obyvatel	10.6	11.3	11.5	10.2	10.8	9.9	10.6	10.5
A22 - kojenecká úmrtnost na 1000 dětí	4.1	2.3	3.5	3.5	5.1	5.2	5.9	4.9
A23 - prům. procento pracovní neschopnosti	6.46	5.00	5.75	6.33	6.48	6.18	6.50	7.13
A24 - počet obyvatel na 1 lékaře	290	179	346	292	250	295	324	315
A25 - počet lůžek v nemocnicích a OLÚ na 1000 obyv.	8.5	10.2	7.7	7.7	9.5	6.8	8.9	7.5
A26 - počet zjištěných trestných činů na 1000 obyv.	38.1	90.4	40.8	29.8	31.3	35.0	38.8	37.4
A27 - objasněnost trestných činů v %	44.0	26.2	42.8	57.6	49.0	54.5	53.7	46.9
A3 - Kvalita životního prostředí								
A31 - hustota obyvatel na 1 km ²	130	2382	101	62	73	92	155	136
A32 - podíl městského obyvatelstva v %	70.1	100.0	55.8	64.9	67.5	81.8	80.4	78.9
A33 - podíl lesů v % celkové plochy	33.4	9.8	27.6	37.2	39.4	43.1	29.7	44.1
A34 - rozloha maloplošných chráněných území v % celkové plochy	1.1	4.3	1.1	1.2	1.1	1.0	0.5	1.9
A35 - měrné emise REZZO 1-43 v t na km ² (celkem)	10.8	37.2	8.5	4.4	5.8	14.3	34.5	8.1
A36 - podíl obyvatel napojených na veřejný vodovod (%)	87.1	99.9	72.3	92.7	81.4	99.1	95.1	82.3
A37 - podíl obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci (%)	74.8	99.3	51.2	84	70.8	95.4	80.2	64.2
B1 - Úroveň školství a vzdělanost obyvatel								
B11 - podíl studujících na středních školách z celkového počtu obyvatel produktivního věku (%)	6.3	7.2	5.0	7.1	5.7	5.9	6.0	5.9
B12 - podíl studentů gymnázií na celk. počtu studentů na SŠ (%)	25.3	30.6	27.2	23.4	23.8	22.0	20.7	22.6
B13 - podíl vysokoškolsky vzděl. obyv. na dospělé populaci (%)	8.6	19.3	5.7	6.9	7.4	6.0	5.0	6.1
B14 - podíl středoškolsky vzděl. obyv. na dospělé populaci (%)	30.0	40.3	28.7	30.8	30.1	28.5	25.2	26.4
B15 - podíl zaměstn. terciárního sektoru na celk. počtu zaměstn. (%)	51.2	79.6	46.1	43.8	45.3	47.6	49.8	42.5
B2 - Rodina a sociální soudržnost								
B21 - počet sňatků na 1000 obyvatel	5.4	5.9	5.4	5.5	5.7	6.1	5.4	5.7
B22 - počet rozvodů na 100 sňatků	53.7	55.1	54.7	50.2	53.4	62.9	60.4	53.2
B23 - počet potratů na 1000 narozených dětí	52.0	54.6	51.4	50.6	57.1	68.8	63.4	58.6
B24 - podíl VŠ vzdělaných žen z počtu žen ve věku nad 15 let (%)	6.8	15.1	4.8	5.7	5.8	4.9	4.1	5.4
B3 - Práce a možnosti společenského uplatnění								
B31 - registrovaná míra nezaměstnanosti v %	8.78	3.42	6.8	5.82	6.47	8.02	16.15	6.44
B32 - počet uchazečů o práci na 1 volné pracovní místo	8.8	4.5	4.6	5.8	5.4	8.5	23.8	3.8
B33 - podíl absolventů a mladistv. na neumístěn. uchazečích (%)	12.7	8.4	12.0	12.9	10.5	12.3	12.2	11.9
B34 - podíl ekonomicky aktivních obyvatel (%)	50.1	54.1	50.6	50.9	51.5	54.0	50.1	51.4
C1 - Ekonomická výkonnost regionu								
C11 - hrubý domácí produkt na obyvatele (Kč)	190750	408259	159813	170696	184811	157259	155305	161031
C12 - počet soukromých podnikatelů na 1000 obyv.	143	214	148	140	141	149	124	158

C13 - pořízené hmotné a nehmotné investice na obyv.	49.2	93.4	55.8	57.9	45.0	35.2	40.1	40.3
C14 – délka železniční a silniční sítě v km / km ²	0.8	0.5	1.0	0.7	0.8	0.7	1.0	0.9
C2 - Sociální status obyvatel								
C21 - průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	13484	18865	13429	12551	12829	12119	12646	12435
C22 - průměrná výše starobního důchodu v Kč	6292	6682	6269	6181	6262	6243	6337	6215
C23 - počet vydaných stavebních povolení na 1000 obyv.	16.4	12.0	23.5	20.3	20.9	14.3	9.4	11.9
C24 – průměrná hodnota staveb na 1 stavební povolení	1356	2610	1199	843	1003	1642	2244	1253
C25 - osoby v evidenci sociálně potřebných na 1000 obyv.	35.0	12.6	19.4	19.4	22.0	53.1	46.9	21.8

Hodnocené ukazatele	ČR	HKK	PAK	VYS	JHM	OLK	ZLK	MSK
A1 - Demografické předpoklady								
A11 - přirozený přírůstek na 1000 obyvatel	-1.8	-1.5	-1	-1.2	-2.2	-1.9	-1.5	-1.2
A12 - přírůstek stěhováním na 1000 obyvatel	0.6	-0.1	0.7	-0.2	0.7	0.4	0.7	-1.4
A13 - střední délka života (pravděp. dožití při narození, roky)	74.74	75.4	74.7	75.3	75.3	75.0	74.7	74.0
A2 - Zdraví a bezpečnost obyvatelstva								
A21 - celková úmrtnost na 1000 obyvatel	10.6	10.5	10.1	10.3	10.6	10.5	10.3	10
A22 - kojenecká úmrtnost na 1000 dětí	4.1	2.8	4.1	3.2	3.2	4.5	3.8	5.8
A23 - prům. procento pracovní neschopnosti	6.46	6.6	6.7	6.5	7.0	7.0	7.8	7.8
A24 - počet obyvatel na 1 lékaře	290	269	331	331	268	288	335	301
A25 - počet lůžek v nemocnicích a OLÚ na 1000 obyv.	8.5	8.7	8.1	9.9	8.1	8.1	8.4	8.6
A26 - počet zjištěných trestných činů na 1000 obyv.	38.1	24.3	23.2	17.9	32.2	28.6	21.6	32.65
A27 - objasněnost trestných činů v %	44.0	61.9	57.6	57.7	44.5	52.1	54.1	51.6
A3 - Kvalita životního prostředí								
A31 - hustota obyvatel na 1 km ²	130	115.8	112.6	75.2	161	124.7	150.8	230.1
A32 - podíl městského obyvatelstva v %	70.1	69	62	58.4	63.5	58.4	61.2	77
A33 - podíl lesů v % celkové plochy	33.4	30.9	29.3	30.3	27.8	34.4	39.6	35.4
A34 - rozloha maloplošných chráněných území v % celkové plochy	1.1	2.5	1.1	0.8	1.1	1.1	0.4	0.8
A35 - měrné emise REZZO 1-43 v t na km ² (celkem)	10.8	7.2	12	3.9	2.7	5.5	6	36.5
A36 – podíl obyvatel napojených na veřejný vodovod (%)	87.1	86.5	91.5	71.9	87.4	82	80	92.1
A37 – podíl obyvatel napojených na veřejnou kanalizaci (%)	74.8	71.9	64.1	63.3	75	63	75.7	80.5
B1 – Úroveň školství a vzdělanost obyvatel								
B11 - podíl studujících na středních školách z celkového počtu obyvatel produktivního věku (%)	6.3	6.3	6.3	6.7	6.8	6.4	6.7	6.2
B12 - podíl studentů gymnázií na celk. počtu studentů na SŠ (%)	25.3	25.2	25.0	22.9	27.4	26.9	22.5	24.2
B13 - podíl vysokoškolsky vzděl. obyv. na dospělé populaci (%)	8.6	7.1	7.3	5.8	10.6	7.4	7.2	7.4
B14 - podíl středoškolsky vzděl. obyv. na dospělé populaci (%)	30.0	29.8	30.4	30.6	29.7	27.0	27.3	28.6
B15 - podíl zaměstnanců tercierního sektoru na celk. počtu zaměstnanců (%)	51.2	44.2	43.8	36.8	53.5	47.6	41.9	47.4
B2 - Rodina a sociální soudržnost								
B21 - počet sňatků na 1000 obyvatel	5.4	5.5	5.2	5.1	5.3	4.9	5	5
B22 - počet rozvodů na 100 sňatků	53.7	51.1	49.8	43.7	48.2	54.7	43.3	62.6
B23 - počet potratů na 1000 narozených dětí	52.0	50.2	44	41.5	47	49.4	44.1	51.4
B24 - podíl VŠ vzdělaných žen z počtu žen ve věku nad 15 let (%)	6.8	5.0	6.4	4.1	7.8	6.1	5.6	5.7
B3 – Práce a možnosti společenského uplatnění								
B31 – registrovaná míra nezaměstnanosti v %	8.78	5.89	7.87	7.48	9.35	11.87	8.14	15.13

B32 - počet uchazečů o práci na 1 volné pracovní místo	8.8	3.3	5.4	7.4	12.3	10.3	12.3	31.8
B33 - podíl absolventů a mladistv. na neumístěn. uchazečích (%)	12.7	12.3	11.5	12.3	15.6	12.9	12.9	13.3
B34 – podíl ekonomicky aktivních obyvatel (%)	50.1	50.9	49.1	49.2	50.0	43.4	48.8	48.4
C1 – Ekonomická výkonnost regionu								
C11 - hrubý domácí produkt na obyvatele (Kč)	190750	168764	160563	152820	171977	148455	158124	159690
C12 - počet soukromých podnikatelů na 1000 obyv.	143	141.9	121.6	110.7	135.4	129.1	139.0	120.1
C13 - pořízené hmotné a nehmotné investice na obyv.	49.2	37.7	39.8	37.1	41.8	41.8	37.4	41.7
C14 – délka železniční a silniční sítě v km / km ²	0.8	0.9	0.9	0.8	0.7	0.8	0.6	0.7
C2 - Sociální status obyvatel								
C21 - průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	13484	12312	11917	11721	12534	11892	12114	12966
C22 - průměrná výše starobního důchodu v Kč	6292	6187	6158	6131	6215	6142	6159	6388
C23 - počet vydaných stavebních povolení na 1000 obyv.	16.4	17.6	14.2	21.0	19.4	18.7	14.3	12.6
C24 – průměrná hodnota staveb na 1 stavební povolení	1356	1523	1134	952	895	924	1277	993
C25 - osoby v evidenci sociálně potřebných na 1000 obyv.	35.0	41.3	32.7	32.4	44.6	32.0	32.6	68.4

Zdroj: převzato z (Mederly a kol., 2004)

Kód	Oblast / indikátor	Měrná jednotka
Společensko-politická oblast		
A01	Účast ve volbách do krajských zastupitelstev	%
A02	Zjištěné trestné činy	na 1000 obyv.
A03	Objasněnost trestných činů	%
A04	Počet znásilnění	na 100000 obyv.
A05	Počet vražd	na 100000 obyv.
A06	Sňatky	na 1000 obyv.
A07	Rozvodovost na 1000 obyv.	‰
A08	Rozvody na 100 sňatků	%
A09	Potraty na 100 narozených dětí	%
A10	Počet dopravních nehod	na 1000 obyv.
A11	Počet usmrcených osob při dopravních nehodách	na 100000 obyv.
A12	Sebevraždy	na 100000 obyv.
Sociální oblast		
B01	Porodnost	‰
B02	Úmrtnost	‰
B03	Přirozený přírůstek	na 1000 obyv.
B04	Imigrace	‰
B05	Emigrace	‰
B06	Přírůstek stěhováním	na 1000 obyv.
B07	Celkový přírůstek obyvatelstva	‰
B08	Střední délka života	roky
B09	Střední očekávaná délka života při narození – muži	roky

B10	Střední očekávaná délka života při narození – ženy	roky
B11	Zastoupení žen v populaci	%
B12	Podíl populace do 14 let	%
B13	Podíl populace nad 65 let	%
B14	Index stáří / vitality	index
B15	Průměrný věk obyvatel	roky
B16	Hustota obyvatelstva	obyv./km ²
B17	Podíl městského obyv.	%
B18	Index diverzity velikostní struktury obcí	index
B19	Index vyrovanosti velikostní struktury obcí	index
B20	Podíl obyvatel v malých obcích /do 1000 obyv./	%
B21	Podíl obyvatel ve větších městech /nad 50000 obyv./	%
B22	Průměrná velikost obce	obyv./obec
B23	Průměrná hrubá měsíční mzda v Kč	Kč
B24	Průměrná měsíční výše důchodu v Kč	Kč
B25	Osoby v evidenci sociálně potřebných	na 1000 obyv.

Kód	Oblast / indikátor	Měrná jedn.
B26	Vyplacené dávky státní sociální podpory celkem	Kč/obyv.
B27	Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob /nad 24 měs./	%
B28	Počet míst v zařízeních sociální péče	na 1000 obyv.
B29	Průměrná obytná plocha dokončených bytů	m ²
B30	Novorozenecká úmrtnost	‰
B31	Kojenecká úmrtnost	na 1000 obyv.
B32	Zemřelí na novotvary	na 100000 obyv.
B33	Zemřelí na nemoci oběhové soustavy	na 100000 obyv.
B34	Obyvatelé na 1 lékaře	osoby
B35	Lůžka nemocnice a OLU	na 1000 obyv.
B36	Počet ordinací /praktický a dětský lékař/	na 10000 obyv.
B37	Počet stomatologických ordinací	na 10000 obyv.
B38	Průměrné procento pracovní neschopnosti	%
B39	Průměrná doba trvání pracovní neschopnosti	dny
B40	Studující na stř. školách	% obyv. 15+
B41	Studující na gymnáziích	% středoškoláků
B42	Podíl středoškolsky vzdělaného obyvatelstva	% obyv. 15+
B43	Podíl žen se středoškolským vzděláním	% z obyv. 15+
B44	Počet fakult VŠ	% z celk. průměru
B45	Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva	% obyv. 15+
B46	Ženy – vysokoškolské vzdělání	%
B47	Počet veřejných knihoven	na 10000 obyv.
B48	Počet divadel	na 100000 obyv.

B49	Počet muzeí	na 100000 obyv.
Ekonomická oblast		
C01	Hrubý domácí produkt	mln. Kč
C02	Hrubý domácí produkt	tis. Kč / obyv.
C03	Hmotné a nehmotné investice	tis. Kč/obyv
C04	Tržby z průmyslové činnosti	tis. Kč/zaměst.
C05	Stavební práce – objem	tis. Kč/obyv.
C06	Ekon. aktivní obyv.	%
C07	Evidenční počet zaměstnanců	% obyv.
C08	Zaměstnanost v primárním sektoru	%
C09	Zaměstnanost v sekundárním sektoru	%
C10	Zaměstnanci v terciárním sektoru	%
C11	Počet právnických osob	na 1000 obyv.
C12	Počet fyzických osob	na 1000 obyv.
C13	Soukromí podnikatelé podnikající dle živnost. zákona	na 1000 obyv.
C14	Volná pracovní místa	na 1000 EA obyv.
C15	Uchazeči o zaměstnání	% ekon. aktivních
C16	Registrovaná míra nezaměstnanosti	%
C17	Míra nezaměstnanosti žen	%

Kód	Oblast / indikátor	Měrná jednotka
C18	Neumístění absolventi škol a mladiství	% neumíst.
C19	Počet uchazečů na 1 volné místo	osoby
C20	Počet vydaných staveb. povolení	na 1000 obyv.
C21	Průměrná hodnota na 1 stavební povolení v tis. Kč	tis. Kč
C22	Počet evidovaných motorových vozidel	voz./1000 obyv.
C23	Hustota železniční a silniční sítě/km	km/km ²
C24	Hustota železničních tratí	km/km ²
C25	Hustota silniční sítě	km/km ²
C26	Hustota dálniční sítě	km/100 km ²
C27	Orná půda na obyvatele	ha/obyv.
C28	Orná půda % z území	% plochy
C29	Intenzita chovu skotu	na 100 ha ZP
C30	Intenzita chovu prasat	na 100 ha OP
C31	Počet lůžek v ubytovacích zařízeních	na 1000 obyv.
C32	Hosté v ubytovacích zařízeních	na 1000 obyv.
C33	Cizinci v ubytovacích zařízeních	na 1000 obyv.
Environmentální oblast		
D01	Index diverzity využití země	Index
D02	Index vyrovnanosti využití země	Index
D03	Index ekologické stability krajinné struktury	Index
D04	Podíl maloplošných chráněných území	%

D05	Podíl lesů ochranných a zvláštního určení	%
D06	Emise ze zdrojů REZZO 1-3	na km ²
D07	Emise základních znečišťujících látek REZZO 1-3	t / obyv.
D08	Celková produkce odpadů	t/obyv.
D09	Produkce nebezpečných odpadů	kg/obyv.
D10	Využití odpadů jako druhotné suroviny	%
D11	Spotřeba vody – fakturovaná pitná voda na obyv.	m ³ /obyv.
D12	Podíl nahodilé těžby na celkové těžbě dřeva	%
D13	Podíl čištěných odpadních vod	%
D14	Podíl obyv. zásob. vodou z veřej. vodovodů /%/	%
D15	Podíl obyv. bydl. v domech napojených na veřejnou kanalizaci /%/	%
D16	Investice na ochranu životního prostředí	Kč/obyv.
D17	Investice na ochranu životního prostředí	Kč/ha

Zdroj: převzato z (Mederly a kol., 2004)

Příloha B – Ukazatele ekonomické oblasti

Hrubá průměrná měsíční mzda na osobu (v Kč)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	18 865	31 210	43 847
Středočeský	13 429	23 267	36 449
Jihočeský	12 551	21 467	32 726
Plzeňský	12 829	23 173	34 441
Karlovarský	12 119	20 564	31 187
Ústecký	12 646	21 809	33 468
Liberecký	12 435	21 747	33 110
Královéhradecký	12 312	21 800	33 703
Pardubický	11 917	21 094	32 124
Vysočina	11 721	21 291	32 737
Jihomoravský	12 534	22 956	34 843
Olomoucký	11 892	21 094	32 476
Zlínský	12 114	20 907	31 494
Moravskoslezský	12 966	22 349	32 088
Česká republika	13 484	23 864	35 662

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Hrubá průměrná měsíční mzda na osobu (v Kč)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	1,000	1,000	1,000
Středočeský	0,239	0,254	0,416
Jihočeský	0,116	0,085	0,122
Plzeňský	0,155	0,245	0,257
Karlovarský	0,056	0,000	0,000
Ústecký	0,129	0,117	0,180
Liberecký	0,100	0,111	0,152
Královéhradecký	0,083	0,116	0,199
Pardubický	0,027	0,050	0,074
Vysočina	0,000	0,068	0,122
Jihomoravský	0,114	0,225	0,289
Olomoucký	0,024	0,050	0,102
Zlínský	0,055	0,032	0,024
Moravskoslezský	0,174	0,168	0,071

Zdroj: vlastní zpracování

Hrubý domácí produkt v krajích na 1 obyvatele (v Kč)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	457 757	862 444	1 156 808
Středočeský	231 894	334 970	475 908
Jihočeský	218 653	312 784	432 736
Plzeňský	217 339	345 546	467 736
Karlovarský	198 927	266 167	332 037
Ústecký	192 463	292 167	371 401
Liberecký	212 317	285 941	405 455
Královéhradecký	216 036	318 478	481 323
Pardubický	198 035	302 305	436 259
Vysočina	191 152	299 891	445 597
Jihomoravský	209 642	355 167	514 073
Olomoucký	184 223	279 429	419 302
Zlínský	189 315	312 807	452 650
Moravskoslezský	179 281	307 469	415 009
Česká republika	232 298	379 649	486 164

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Hrubý domácí produkt v krajích na 1 obyvatele (v Kč)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	1,000	1,000	1,000
Středočeský	0,189	0,115	0,174
Jihočeský	0,141	0,078	0,122
Plzeňský	0,137	0,133	0,165
Karlovarský	0,071	0,000	0,000
Ústecký	0,047	0,044	0,048
Liberecký	0,119	0,033	0,089
Královéhradecký	0,132	0,088	0,181
Pardubický	0,067	0,061	0,126
Vysočina	0,043	0,057	0,138
Jihomoravský	0,109	0,149	0,221
Olomoucký	0,018	0,022	0,106
Zlínský	0,036	0,078	0,146
Moravskoslezský	0,000	0,069	0,101

Zdroj: vlastní zpracování

Obecná míra nezaměstnanosti v krajích (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	4,2	3,8	2,3
Středočeský	7,5	5,2	1,9
Jihočeský	5,8	5,3	1,8
Plzeňský	6,2	5,9	2,2
Karlovarský	8,4	10,8	4,7
Ústecký	16,0	11,2	3,7
Liberecký	6,2	7,0	2,9
Královéhradecký	6,1	6,9	2,6
Pardubický	8,3	7,2	1,6
Vysočina	6,8	6,9	2,2
Jihomoravský	8,3	7,7	2,3
Olomoucký	12,8	9,1	3,1
Zlínský	8,1	8,5	1,9
Moravskoslezský	14,3	10,2	3,6
Česká republika	8,8	7,3	2,6

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Obecná míra nezaměstnanosti v krajích (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	1,000	1,000	0,788
Středočeský	0,719	0,799	0,892
Jihočeský	0,861	0,790	0,945
Plzeňský	0,827	0,715	0,810
Karlovarský	0,643	0,046	0,000
Ústecký	0,000	0,000	0,336
Liberecký	0,833	0,565	0,584
Královéhradecký	0,838	0,581	0,690
Pardubický	0,653	0,528	1,000
Vysočina	0,783	0,572	0,803
Jihomoravský	0,654	0,466	0,782
Olomoucký	0,271	0,284	0,532
Zlínský	0,668	0,359	0,900
Moravskoslezský	0,139	0,135	0,357

Zdroj: vlastní zpracování

Podíl hrubého fixního kapitálu na HDP - míra investic (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2019
Hl. m. Praha	33,9	28,9	30,9
Středočeský	40,4	31,5	39,9
Jihočeský	40,9	31,9	26,7
Plzeňský	36,6	28,5	25,4
Karlovarský	25,2	33,1	27,8
Ústecký	28,3	37,6	26,5
Liberecký	30,7	26,2	26,2
Královéhradecký	32,3	23,5	21,5
Pardubický	31,7	30,8	25,9
Vysočina	39,1	26,6	25,7
Jihomoravský	34,5	31,9	28,9
Olomoucký	34,9	33,3	29,5
Zlínský	32,3	26,8	24,9
Moravskoslezský	31,1	29,1	24,6
Česká republika	34,2	30,0	29,1

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Podíl hrubého fixního kapitálu na HDP - míra investic (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2019
Hl. m. Praha	0,557	0,382	0,514
Středočeský	0,970	0,567	1,000
Jihočeský	1,000	0,601	0,285
Plzeňský	0,725	0,357	0,214
Karlovarský	0,000	0,686	0,345
Ústecký	0,198	1,000	0,272
Liberecký	0,349	0,193	0,257
Královéhradecký	0,451	0,000	0,000
Pardubický	0,414	0,522	0,239
Vysočina	0,888	0,220	0,229
Jihomoravský	0,589	0,598	0,402
Olomoucký	0,616	0,698	0,436
Zlínský	0,450	0,233	0,184
Moravskoslezský	0,375	0,398	0,172

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha C – Ukazatele sociální oblasti

Průměrná délka života (v letech) - průměr muži a ženy			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	76,4	78,8	80,5
Středočeský	75,2	77,3	78,9
Jihočeský	75,6	77,6	79,1
Plzeňský	75,5	77,6	78,9
Karlovarský	74,3	75,9	77,2
Ústecký	73,3	75,5	76,9
Liberecký	74,8	77,3	78,8
Královéhradecký	76,1	78,0	79,6
Pardubický	75,9	77,7	79,0
Vysočina	76,0	78,1	79,1
Jihomoravský	76,0	78,0	79,4
Olomoucký	75,2	77,1	78,4
Zlínský	75,7	77,4	78,5
Moravskoslezský	74,3	76,2	77,4
Česká republika	75,3	77,3	78,7

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Průměrná délka života (v letech) - průměr muži a ženy			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	1,000	1,000	1,000
Středočeský	0,608	0,552	0,560
Jihočeský	0,728	0,640	0,616
Plzeňský	0,702	0,624	0,586
Karlovarský	0,318	0,120	0,092
Ústecký	0,000	0,000	0,000
Liberecký	0,502	0,552	0,532
Královéhradecký	0,889	0,773	0,774
Pardubický	0,822	0,686	0,594
Vysočina	0,869	0,815	0,640
Jihomoravský	0,856	0,771	0,710
Olomoucký	0,613	0,509	0,449
Zlínský	0,772	0,616	0,489
Moravskoslezský	0,354	0,249	0,171

Zdroj: vlastní zpracování

Podíl uchazečů o zaměstnání déle než 1 rok z celkového počtu uchazečů (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	25,2	20,8	18,1
Středočeský	35,1	26,8	21,9
Jihočeský	26,4	23,3	15,9
Plzeňský	34,6	28,5	19,2
Karlovarský	33,6	36,3	17,6
Ústecký	46,2	38,9	26,6
Liberecký	32,9	33,5	21,6
Královéhradecký	31,4	22,5	18,3
Pardubický	35,3	28,5	14,2
Vysočina	36,7	31,0	20,8
Jihomoravský	36,4	32,9	28,0
Olomoucký	40,7	33,1	21,4
Zlínský	34,9	34,7	18,3
Moravskoslezský	45,1	38,0	35,0
Česká republika	38,4	31,8	23,5

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Podíl uchazečů o zaměstnání déle než 1 rok z celkového počtu uchazečů (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	1,000	1,000	0,813
Středočeský	0,527	0,666	0,632
Jihočeský	0,943	0,858	0,917
Plzeňský	0,555	0,573	0,758
Karlovarský	0,598	0,145	0,838
Ústecký	0,000	0,000	0,406
Liberecký	0,632	0,299	0,646
Královéhradecký	0,706	0,903	0,803
Pardubický	0,520	0,575	1,000
Vysočina	0,455	0,438	0,681
Jihomoravský	0,466	0,332	0,337
Olomoucký	0,262	0,323	0,654
Zlínský	0,538	0,233	0,804
Moravskoslezský	0,050	0,050	0,000

Zdroj: vlastní zpracování

Podíl obyvatel ve věku 15 a více let s terciárním vzděláním (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	20,4	28,9	38,0
Středočeský	6,2	12,0	18,6
Jihočeský	7,2	11,2	16,0
Plzeňský	7,6	12,0	15,5
Karlovarský	6,3	7,7	10,2
Ústecký	5,5	7,6	11,2
Liberecký	6,7	10,3	15,0
Královéhradecký	7,4	11,7	17,1
Pardubický	7,9	10,8	15,9
Vysočina	6,2	10,0	16,2
Jihomoravský	11,2	16,4	23,8
Olomoucký	7,8	10,4	18,0
Zlínský	7,6	11,8	16,0
Moravskoslezský	7,9	12,4	16,8
Česká republika	8,3	12,4	17,7

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Podíl obyvatel ve věku 15 a více let s terciárním vzděláním (v %)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	1,000	1,000	1,000
Středočeský	0,047	0,207	0,303
Jihočeský	0,115	0,167	0,210
Plzeňský	0,141	0,207	0,190
Karlovarský	0,051	0,003	0,000
Ústecký	0,000	0,000	0,037
Liberecký	0,079	0,125	0,172
Královéhradecký	0,125	0,194	0,249
Pardubický	0,164	0,151	0,205
Vysočina	0,048	0,111	0,215
Jihomoravský	0,384	0,411	0,489
Olomoucký	0,156	0,133	0,279
Zlínský	0,140	0,198	0,210
Moravskoslezský	0,160	0,224	0,236

Zdroj: vlastní zpracování

Registrované trestné činy v krajích (celkem)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	82 957	74 028	38 059
Středočeský	37 208	38 217	18 091
Jihočeský	16 752	15 298	7 947
Plzeňský	15 138	13 843	8 996
Karlovarský	10 081	7 939	4 422
Ústecký	32 751	29 438	14 872
Liberecký	15 037	13 764	7 290
Královéhradecký	11 674	11 121	5 794
Pardubický	10 288	8 877	4 778
Vysočina	7 993	8 678	4 835
Jihomoravský	30 878	29 312	16 985
Olomoucký	14 841	13 721	8 369
Zlínský	10 176	9 430	5 452
Moravskoslezský	35 139	39 721	19 635
Česká republika	23 637	22 385	11 823

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Registrované trestné činy v krajích (celkem)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	0,000	0,000	0,000
Středočeský	0,610	0,542	0,594
Jihočeský	0,883	0,889	0,895
Plzeňský	0,905	0,911	0,864
Karlovarský	0,972	1,000	1,000
Ústecký	0,670	0,675	0,689
Liberecký	0,906	0,912	0,915
Královéhradecký	0,951	0,952	0,959
Pardubický	0,969	0,986	0,989
Vysočina	1,000	0,989	0,988
Jihomoravský	0,695	0,677	0,627
Olomoucký	0,909	0,913	0,883
Zlínský	0,971	0,977	0,969
Moravskoslezský	0,638	0,519	0,548

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha D – Ukazatele environmentální oblasti

Koeficient ekologické stability			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	0,30	0,31	0,32
Středočeský	0,65	0,66	0,68
Jihočeský	1,43	1,47	1,54
Plzeňský	1,30	1,34	1,41
Karlovarský	1,90	1,99	2,09
Ústecký	0,94	0,99	1,03
Liberecký	2,10	2,25	2,41
Královéhradecký	1,02	1,03	1,08
Pardubický	0,88	0,90	0,93
Vysočina	0,84	0,85	0,86
Jihomoravský	0,65	0,68	0,68
Olomoucký	0,93	0,99	1,02
Zlínský	1,40	1,43	1,52
Moravskoslezský	1,29	1,31	1,35
Česká republika	1,12	1,16	1,21

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Koeficient ekologické stability			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	0,000	0,000	0,000
Středočeský	0,196	0,180	0,172
Jihočeský	0,629	0,598	0,584
Plzeňský	0,557	0,531	0,522
Karlovarský	0,887	0,866	0,847
Ústecký	0,357	0,351	0,340
Liberecký	1,000	1,000	1,000
Královéhradecký	0,397	0,371	0,364
Pardubický	0,320	0,304	0,292
Vysočina	0,297	0,278	0,258
Jihomoravský	0,194	0,191	0,172
Olomoucký	0,350	0,351	0,335
Zlínský	0,609	0,577	0,574
Moravskoslezský	0,551	0,515	0,493

Zdroj: vlastní zpracování

Emise NOx REZZO 1-4 za rok (v tunách na km2)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	26,97	21,30	16,70
Středočeský	3,66	3,10	2,20
Jihočeský	1,54	1,20	1,10
Plzeňský	1,91	1,40	1,12
Karlovarský	3,38	3,20	1,80
Ústecký	13,55	10,70	5,60
Liberecký	2,16	1,40	1,50
Královéhradecký	2,44	1,60	1,40
Pardubický	4,91	3,60	2,60
Vysočina	1,85	1,60	1,30
Jihomoravský	2,92	2,10	1,90
Olomoucký	2,83	1,90	1,60
Zlínský	2,61	1,90	1,60
Moravskoslezský	6,33	5,40	3,50
Česká republika	5,50	4,31	3,14

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Emise NOx REZZO 1-4 za rok (v tunách na km2)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	0,000	0,000	0,000
Středočeský	0,917	0,929	0,929
Jihočeský	1,000	1,000	1,000
Plzeňský	0,985	1,000	0,994
Karlovarský	0,928	0,955	0,955
Ústecký	0,528	0,712	0,712
Liberecký	0,976	0,974	0,974
Královéhradecký	0,965	0,981	0,981
Pardubický	0,867	0,904	0,904
Vysočina	0,988	0,987	0,987
Jihomoravský	0,946	0,949	0,949
Olomoucký	0,949	0,968	0,968
Zlínský	0,958	0,968	0,968
Moravskoslezský	0,812	0,846	0,846

Zdroj: vlastní zpracování

Emise SO2 REZZO 1-4 za rok (v tunách na km2)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	7,08	2,70	0,50
Středočeský	2,75	1,90	1,20
Jihočeský	1,30	0,90	0,30
Plzeňský	1,81	0,90	0,50
Karlovarský	6,62	2,80	1,50
Ústecký	13,82	10,80	4,20
Liberecký	2,11	0,50	0,40
Královéhradecký	2,90	1,10	0,70
Pardubický	4,75	2,70	1,10
Vysočina	0,86	0,30	0,30
Jihomoravský	0,62	0,40	0,20
Olomoucký	1,48	0,70	0,60
Zlínský	2,16	1,10	0,60
Moravskoslezský	5,44	4,10	2,40
Česká republika	3,84	2,21	1,04

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Emise SO2 REZZO 1-4 za rok (v tunách na km2)			
Kraj	Rok		
	2000	2010	2020
Hl. m. Praha	0,511	0,771	0,925
Středočeský	0,839	0,848	0,750
Jihočeský	0,948	0,943	0,975
Plzeňský	0,910	0,943	0,925
Karlovarský	0,545	0,762	0,675
Ústecký	0,000	0,000	0,000
Liberecký	0,887	0,981	0,950
Královéhradecký	0,827	0,924	0,875
Pardubický	0,687	0,771	0,775
Vysočina	0,982	1,000	0,975
Jihomoravský	1,000	0,990	1,000
Olomoucký	0,935	0,962	0,900
Zlínský	0,883	0,924	0,900
Moravskoslezský	0,635	0,638	0,450

Zdroj: vlastní zpracování

Investice na ochranu životního prostředí (v tis. Kč)			
Kraj	Rok		
	2004	2010	2019
Hl. m. Praha	4 318 199	5 334 578	8 312 614
Středočeský	2 334 426	1 763 282	3 018 624
Jihočeský	921 963	727 748	854 657
Plzeňský	789 898	2 170 883	1 046 591
Karlovarský	227 951	245 986	315 182
Ústecký	2 551 213	1 177 807	1 835 656
Liberecký	568 507	1 788 351	539 986
Královéhradecký	861 100	1 002 341	1 494 676
Pardubický	821 541	1 054 660	1 983 841
Vysočina	524 541	451 453	1 088 229
Jihomoravský	2 830 215	3 648 383	2 400 243
Olomoucký	779 547	676 669	1 173 347
Zlínský	754 467	948 592	1 319 273
Moravskoslezský	1 927 217	2 500 411	4 614 534
Česká republika	1 443 628	1 677 939	2 142 675

Zdroj: vlastní zpracování

Standardizované hodnoty			
Investice na ochranu životního prostředí (v tis. Kč)			
Kraj	Rok		
	2004	2010	2019
Hl. m. Praha	1,000	1,000	1,000
Středočeský	0,515	0,298	0,338
Jihočeský	0,170	0,095	0,067
Plzeňský	0,137	0,378	0,091
Karlovarský	0,000	0,000	0,000
Ústecký	0,568	0,183	0,190
Liberecký	0,083	0,303	0,028
Královéhradecký	0,155	0,149	0,147
Pardubický	0,145	0,159	0,209
Vysočina	0,073	0,040	0,097
Jihomoravský	0,636	0,669	0,261
Olomoucký	0,135	0,085	0,107
Zlínský	0,129	0,138	0,126
Moravskoslezský	0,415	0,443	0,538

Zdroj: vlastní zpracování

Investice na ochranu životního prostředí (v tis. Kč)			
Kraj	Rok		
	2004	2010	2019
Hl. m. Praha	4 318 199	5 334 578	8 312 614
Středočeský	2 334 426	1 763 282	3 018 624
Jihočeský	921 963	727 748	854 657
Plzeňský	789 898	2 170 883	1 046 591
Karlovarský	227 951	245 986	315 182
Ústecký	2 551 213	1 177 807	1 835 656
Liberecký	568 507	1 788 351	539 986
Královéhradecký	861 100	1 002 341	1 494 676
Pardubický	821 541	1 054 660	1 983 841
Vysočina	524 541	451 453	1 088 229
Jihomoravský	2 830 215	3 648 383	2 400 243
Olomoucký	779 547	676 669	1 173 347
Zlínský	754 467	948 592	1 319 273
Moravskoslezský	1 927 217	2 500 411	4 614 534
Česká republika	1 443 628	1 677 939	2 142 675
VK* Všechny kraje	81,22%	83,11%	97,77%
VK* bez Hl. města Prahy	70,73%	68,18%	69,34%
pozn.: Investice na ochranu životního prostředí podle programového zaměření a kraje sídla investora			
*VK = variační koeficient			

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha E – Standardizované hodnoty a součet hodnot ukazatelů za roky 2000 a 2020 podle krajů

Zdroj: vlastní zpracování

	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2004	Součet
Hl. m. Praha	1,000	1,000	1,000	0,557	0,984	1,000	1,000	1,000	0,000	0,000	0,000	0,000	1,000	8,222
Středočeský	0,239	0,189	0,719	0,970	0,608	0,527	0,047	0,610	0,196	0,917	0,895	0,515	0,515	6,431
Jihočeský	0,116	0,141	0,861	1,000	0,728	0,943	0,115	0,883	0,629	1,000	0,966	0,170	0,170	7,552
Plzeňský	0,155	0,137	0,827	0,725	0,702	0,555	0,141	0,905	0,557	0,985	0,941	0,137	0,137	6,767
Karlovarský	0,056	0,071	0,643	0,000	0,318	0,598	0,051	0,972	0,887	0,928	0,704	0,000	0,000	5,227
Ústecký	0,129	0,047	0,000	0,198	0,000	0,000	0,000	0,670	0,357	0,528	0,349	0,568	0,568	2,846
Liberecký	0,100	0,119	0,833	0,349	0,502	0,632	0,079	0,906	1,000	0,976	0,927	0,083	0,083	6,505
Královéhradecký	0,083	0,132	0,838	0,451	0,889	0,706	0,125	0,951	0,397	0,965	0,000	0,155	0,155	5,693
Pardubický	0,027	0,067	0,653	0,414	0,822	0,520	0,164	0,969	0,320	0,867	0,796	0,145	0,145	5,767
Vysočina	0,000	0,043	0,783	0,888	0,869	0,455	0,048	1,000	0,297	0,988	0,988	0,073	0,073	6,431
Jihomoravský	0,114	0,109	0,654	0,589	0,856	0,466	0,384	0,695	0,194	0,946	1,000	0,636	0,636	6,641
Olomoucký	0,024	0,018	0,271	0,616	0,613	0,262	0,156	0,909	0,350	0,949	0,958	0,135	0,135	5,260
Zlínský	0,055	0,036	0,668	0,450	0,772	0,538	0,140	0,971	0,609	0,958	0,924	0,129	0,129	6,249
Moravskoslezský	0,174	0,000	0,139	0,375	0,354	0,050	0,160	0,638	0,551	0,812	0,762	0,415	0,415	4,430

	2000	2020
Hl. m. Praha	8,222	8,041
Středočeský	6,431	6,761
Jihočeský	7,552	6,738
Plzeňský	6,767	6,376
Karlovarský	5,227	4,753
Ústecký	2,846	3,218
Liberecký	6,505	6,298
Královéhradecký	5,693	6,222
Pardubický	5,767	6,406
Vysočina	6,431	6,134
Jihomoravský	6,641	6,237
Olomoucký	5,260	5,750
Zlínský	6,249	6,294
Moravskoslezský	4,430	3,981
Průměr ČR	6,001	5,944

Zdroj: vlastní zpracování

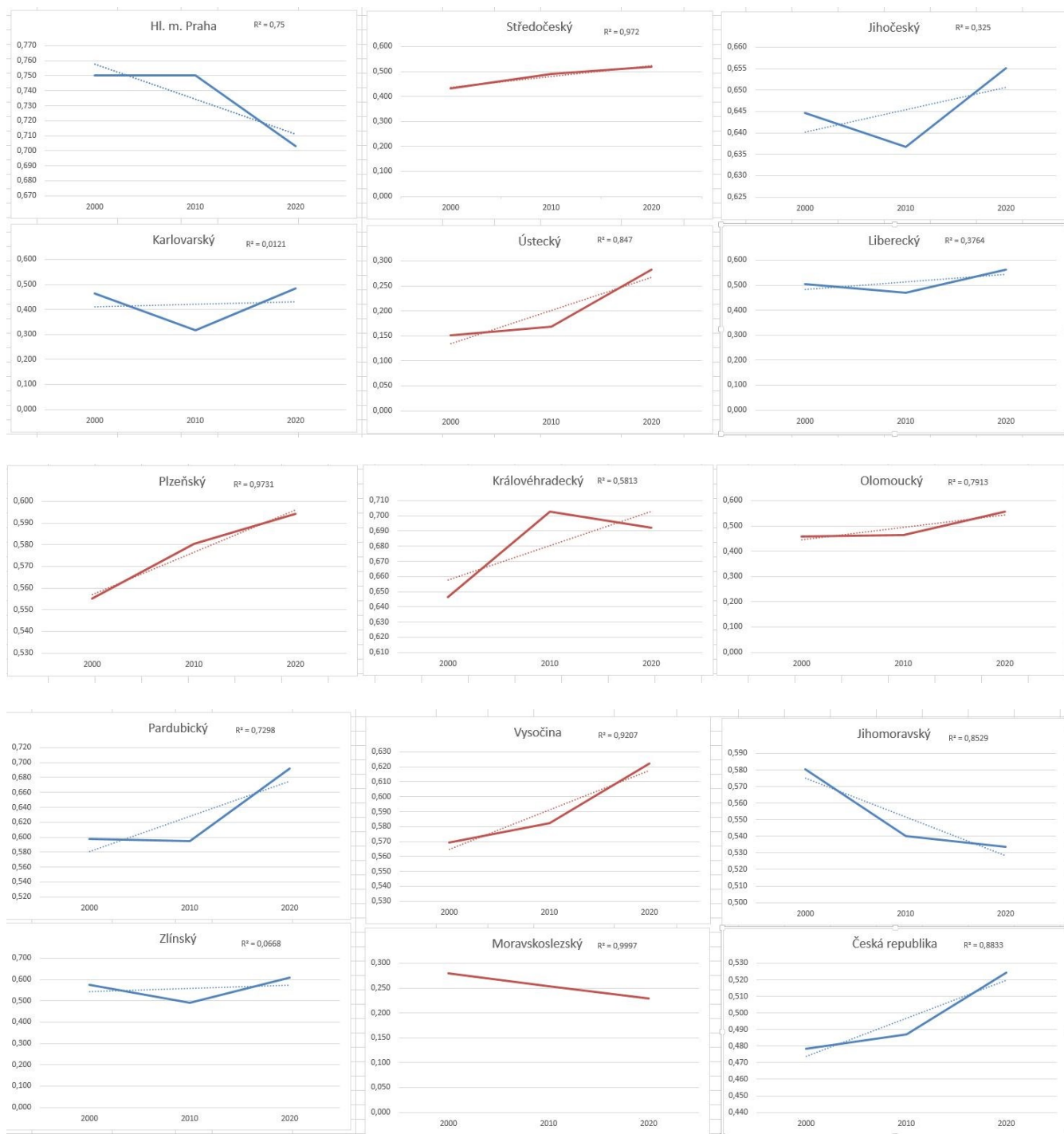
Příloha F – Trend růstu průměrných standardizovaných hodnot oblastí životní úrovně v jednotlivých krajích

Ekonomická oblast

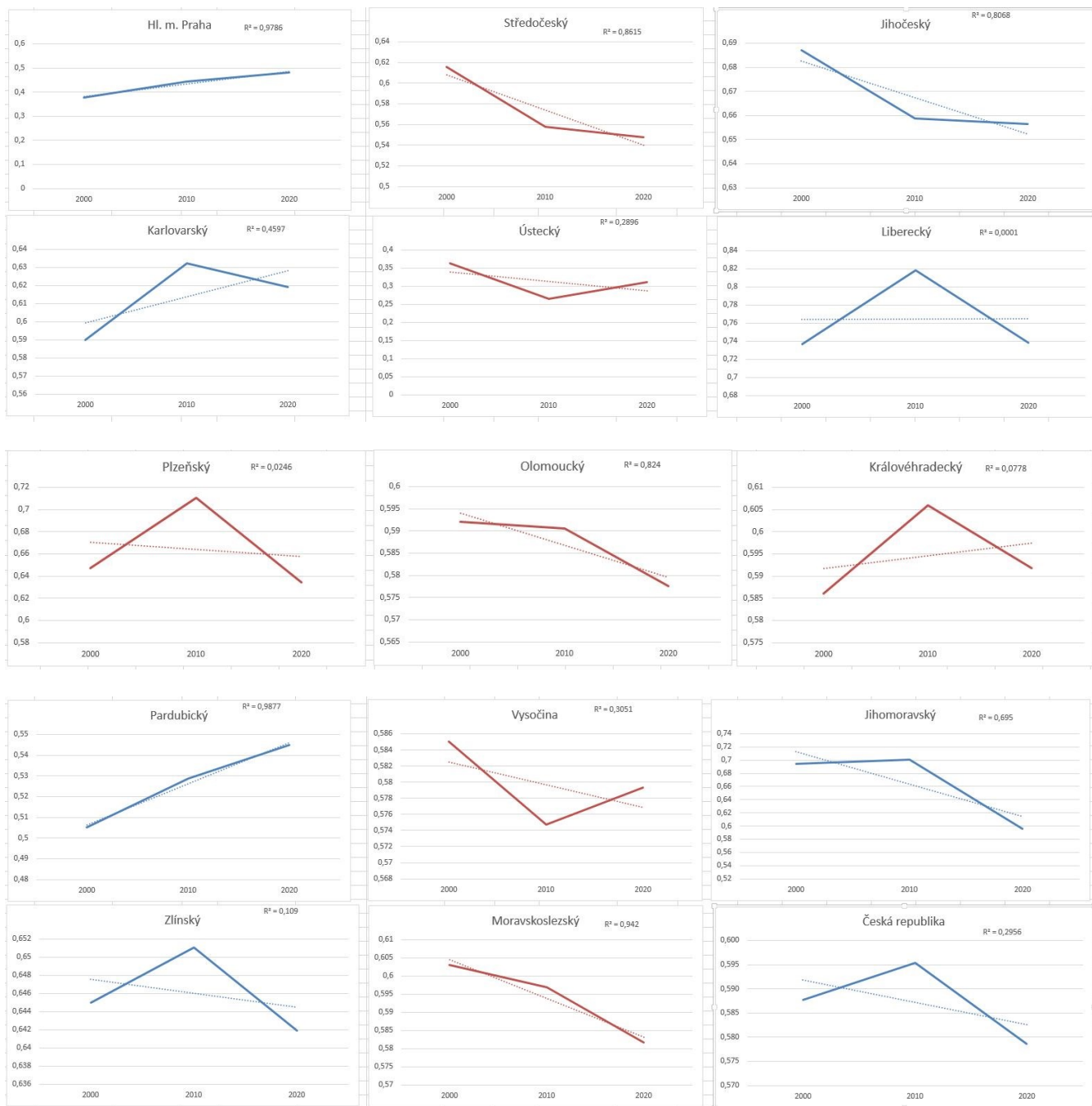
Zdroj: vlastní zpracování

Sociální oblast

Zdroj: vlastní zpracování

Environmentální oblast

Zdroj: vlastní zpracování